Birlik

AYLIK SİYASİ DERGİ ■ SAYI:6 ■ MART 1991 ■ 5000 TL (KDV DAHİL)

8 Mart 1991
Kadınları
Seviyoruz

Aydın Köymen,
Tektaş Ağaoğlu,
Atilla Aytemur,
Sadun Aren
Zülfü Dicleli
Kemal Anadol
Çağatay Anadol
Tarık Ziya Ekinci
Ömer Ağın
Emin Turan
Süleyman Bulut
Kağan Güner
Saffet Uygur
Kamil
Ateşoğulları

KÖRFEZ SAVAŞI VE TÜRKİYENİN YENİDEN YAPILANMASI

Murat Belge ile

Savaş sonrası dünyada Batı'ya entegrasyon, ANAP, Semra Özal olayı ve demokrasi üzerine

Birlik

Aylık siyasi dergi

Sahibi ve Sorumlu Yazıişleri Müdürü:
Atilla Aytemur

Yönetim Yeri:
Tünel/Galipdede Cad. Birlik Apt. 48/9 Beyoğlu/İstanbul

Dizgi ve baskıya hazırlık :
Birlik Teknik Servisi

Baskı : **Teknografik**

Baskı tarihi:

Abone ve bağışlar için Posta çeki hesabı:
Erol Kızılelma 666071

Döviz Hesabı:
Garanti Bankası Maltepe/ Kartal şubesi Erol Kızılelma 9001065/3 DEM

Bu Sayıda

Basından elinizi çekin !

Gectiğimiz günlerde Ankara DGM Başsavcısı Nusret Demiral'ın emriyle Yüzyıl Dergisi Ankara Bürosu basıldı. "Gizli örgüt soruşturması ve silah bulundurulduğu" gerekçesiyle dergi çalışanları gözaltına alındı ve 10 gün süreyle işkence gördüler.

Yüzyıl dergisine karşı girişilen bu çirkin saldırının arkasında, kamuoyunda hukuk tanımaz yöntemleriyle iyi bilinen Ankara DGM Başsavcısı Nusret Demirel ve yardımcısı Ülkü Coşkun ve Ankara Emniyet Müdürlüğü bulunuyor. Dergi çalışanlarını "suçlu" gibi televizyon ekranlarından teşhir eden TRT de bu suça ortak olmuştur.

Neresinden bakılırsa bakılsın "daha demokratik ve özgür bir Türkiye" ihtiyacının Cumhurbaşkanlığı makamınca da ifade edildiği günlerde böyle bir olayın gerçekleşmesi ibret vericidir. Bu saldırı basın özgürlüğüne, basının haberalma özgürlüğüne indirilmiş ağır bir darbedir.

Görüşlerini ve habercilik yöntemlerini beğenelim, beğenmeyelim, herşeye rağmen Yüzyıl dergisinin haber toplama ve görüşlerini özgürce yayma hakkını demokrasiden yana tüm güçler olarak savunmak durumundayız. Birlik Dergisi olarak bu nedenle Yüzyıl dergisine yapılan saldırıyı kınıyoruz.

Demokrasinin sağlıklı geleceği açısından devletin resmi güçleri basından elini çekmeli, haber toplama ve görüşlerini özgürce yayma hakkına karşı saldırılara son verilmelidir.

Birlik

Herkese açık bir çalışma

Sevgili okurlar,

Dergimizin ilk çıkışından bu yana önemli olaylara tanık olduk. Irak Kuveyt'i ilhak etti, Zonguldak'lı madenciler Türkiye'nin en kitlesel ve uzun süreli işçi direnişini gerçekleştirdiler. Sosyalistlerin bir bölümü SBP'yi kurarak birlik yönünde önemli adımlar attılar. Ve nihayet, soğuk savaş tarihe karışıyor derken, dünyayı dehşete düşüren Körfez Savaşı patlak verdi.

Bu sıcak günlerde, henüz tam çözemediğimiz sorunlarımız ve eksikliklerimiz nedeniyle, sizlere savaşa karşı barış etkinliklerini ve bu temelde yükselen toplumsal muhalefeti, il ve ilçe örgütlerini yeni kurmaya başlayan SBP'nin etkinliklerini, olanaklarımız ölçüsünde de olsa yeterince ve zamanında sunamadık.

Ancak önümüzdeki dönemde daha güzel ve doyurucu sayılar çıkaracağımızı belirtmek istiyorum. Çünkü, geçtiğimiz günlerde, İstanbul'da, basın yayın alanında deneyimli bir grup arkadaşımızla toplandık ve Birlik dergisinin teknik bakımdan daha gelişkin, içerik yönünden daha zengin ve etkin olabilmesi için neler yapabileceğimizi konuştuk. Çok iddialı değiliz. Ama, paketleri daha kapsamlı, siyasal gündeme daha yakın, yazım hataları daha az, zamanında yayınlanmış ve okurlarla diyaloğu dahi ileri bir dergi olmak gibi mütevazi bir hedef tespit ettik.

Değerli okurlar,

*Şimdiye kadar Birlik dergisini **Çağatay Anadol, Emin Turan, Süleyman Bulut, Erol Kızılelma, Rıfat Güler** ve **Atilla Aytemur'**dan oluşan bir ekiple hazırlıyorduk. Bundan böyle, **Halil Berktay, Hüsnü Alioğlu** ve **Hürriyet Karadeniz** de dergimizin çıkarılmasına katkıda bulunacaklar. Fakat bu yayın redaksiyon desteğiyle yetinmiyoruz. Özellikle dergi içeriğinin ele alındığı, yazı konuları ve yazacak kişilerin görüşüldüğü toplantılarımızı ilgi duyan bütün arkadaşlarımızın katkısını alabilmek amacıyla, geniş tutup, açık kapılı bir çalışma olarak düzenleyeceğiz. Böylece, aslında geniş bir Yazı ailesi yaratıp, etraflı bir düşünsel alış veriş olanağı sağlayacağız.*

Biliyorsunuz, dergimiz birlik çalışmalarını duyurabilmek, çevreler arasındaki düşünsel farklılıkları yaşatmak ve yansıtmak ve giderek Türkiye Solu'nun ortak kültürünün yaratılmasına katkıda bulunmak amacıyla çıkarılmıştı. Birlik partisi bunun için eşaslı bir çatı olacaktı. Dergi ise ilave bir platformdu. Şimdiye kadar çıkan sayılarda SBP çalışmalarının önemli bir yer alması, çıkış noktamızla uyum içinde olduğumuzu göstermekte ve bu öncelikli tercihimiz, sanıyorum tüm okurlarımız tarafından olağan karşılanmaktadır. Aslında gerek siyasal ve örgütsel alanda, gerekse yazınsal alanda aldığımız mesafe, solun ortak kazanç hanesine yazılmaktadır.

Bunlara rağmen, dergimizin klasik bir parti organı haline gelmemesi için de çaba harcıyoruz. Hiç istemediğimiz şey, dergimizin donuk bir parti hayatının kağıt üzerindeki yansıması olması, düşünsel hayatımızın daralması ve kapanması, çoğulculuk yönündeki istemimizin giderek ufalarak buharlaşması. SBP'nin kuruluş süreci ve dergimizin çıkan sayılarındaki atmosfer bizim için kazanılmış bir mevziidir. Ancak daha atılacak çok adım, alınacak çok uzunr bir mesafe var. Doğrusu işin başındayız.

Zengin, ayrımlı ve kontras tavır alışları içine sindirebilen ve bunu oyağan karşılayabilen insan ve kurum ilişkilerinin yaratılmasında, SBP tüzüğünün ve Birlik'in yayınlarının önemli rolü var. Ancak, yeni kültürel yönelişin hedefine ulaşmasında kendimizi bununla sınırlayamayız. Sosyalistlerin birlik sorununun tam çözüme kavuşmadığını hepimiz biliyor ve hissediyoruz. Bu konuda yapılacak daha çok şeyin bulunduğu da açıktır. İşte, dergimiz sayfalarını, olanakları ölçüsünde, solun bütün kesimlerin katkılarına açık tutacaktır. Dahası, kendimizi siyasal yelpazenin soluyla sınırlamayıp, ülkemizin siyasal, düşünsel ve kültürel hayatıyla ilgileri ve katkıları olabilen her çevre ve kuruma da aynı yaklaşımla yöneleceğiz.

Sevgili okurlar,

Elinizdeki altıncı sayımızı da yukarıda ifade etmeye çalıştığımız çerçevede çıkarmaya gayret ettik. Bizi, mektuplarınızla, bu çalışmalarımızda destekleyeceğinize inanıyoruz. Bundan böyle, her sayımızı ayın 15 nde çıkaracağız.

Daha iyi günler ve daha iyi sayılar için

Sevgi ve dostlukla

Atilla AYTEMUR

"Körfez Savaşı"; Düşündürdükleri, Anımsattıkları

Aydın Köymen

Gelecek üzerine anlamlı şeyler söyleyebilmek, geçmişi iyi bilmeyi gerektirir. Oysa geçmiş tarihdir ve tarihin de şaşmaz kanunları yoktur. Bu durumda gelecek üzerine anlamlı şeyler söyleyebilmek de epey zorlaşır. Ama önümüzde duran bir sorunu daha iyi kavramamıza ve anlayabilmemize yardımcı olabilecek formülasyonlar, hem de o formülasyonları üreten yapılar tümüyle yokoldukları veya dönüştükleri halde, daima vardır. Bakarsınız artık tarihi kategori olmuş bir yapının kendini anlatma ve olumlama amacıyla üretmiş olduğu formülasyonlar, kavramlar birdenbire güncel kullanım değeri kazanıvermiş. Buna "tarihin cilvesi" de diyebiliriz.

İşte şimdilerde bu cilvelerden birini yaşıyoruz. Bugün artık "Doğu Bloku" yok. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nin kendisi gitti, adı kaldı yadigar. Yakında o ad'ın da kalmayacağını söylemek için kahin olmak gerekmiyor. Ne ki bakıyoruz, bu yıkıntının ideolojik terminolojisindeki kimi formülasyonlar, kavramlar dışında, elimizde "Körfez Savaşı"nı çözmemize yardımcı olabilecek başka bir araç yok. Kimileri inanamıyor ama, SHP Genel Başkanı Erdal İnönü bile "Körfez Savaşı"nı, "emperyalist savaş" diye tanımlıyor. Geçmişte çok zaman propagandif amaçlarla kullanılan "Amerikan jandarması" söylemi, Özal iktidarının yeni Ortadoğu'da Türkiye için biçtiği konuma cuk oturuyor. Ben bu duruma "tarihin cilvesi" diyorum. Başkaları belki daha da nesnel tanımlamalar getirebilir. Fakat her neyse, ortada tarihteki ilk sosyalist deneyimi değerlendirirken -bugünkü haliyle karalarken- çok dikkatli ve hatta seçmeci olmamızı gerektiren bir durum var. "Körfez Savaşı"nın bize öğretmesi gereken şeylerin en önemlilerinden birisi bu galiba diye düşünüyorum.

Bloksuz dünyayı bütün insanlık coşkuyla karşıladı. Berlin duvarının iki taraftan yıkılışı gerçekten gözyaşartıcıydı. Kolay değil 1940'lardan bu yana yaşanan, içinde tüm insanlığın belki de bir kaç saat içerisinde yok olmasına neden olacak denli bir tehlikeyi barındıran, daha iyi yaşama olanaklarını sınırlayan, üretilen ekmek somununun yarısını kopartıp silaha dönüştüren bir soğuk savaş dönemi sona eriyordu. Barış elle tutulabilecek kadar yakındı artık. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK) süreci, barış dönemine gidildiği inancını pekiştirdi. Ve doğrusu bundan yaklaşık bir yıl önce bir panelde "... Blokların ortadan kalkması, özellikle ABD gibi bir süper gücün gözetecek bir denge kalmadığından saldırganlaşmasına yol açabilir. Kaldı ki bloksuz bir dünya çelişkisiz bir dünya anlamına gelmez. Şimdi gündeme pekala kuzey-güney çelişkisi gelebilir. Ve işte bütün bunlar, yeni savaşlara yol açabilir." derken ben bile söylediklerimle beklentilerimi pek bağdaştıramıyordum.

İşte "Körfez Savaşı", kuşkuları ne yazık ki haklı çıkarmıştır. Ortadoğu'da olanlar, bloklardan arınmış dünyanın acı meyveleridir. SSCB'nin Letonya'da yaptıkları -"Körfez Savaşı" ile eş anlı olarak- da bir başka meyve. Güçsüzün yarattığı ya da başka sorunların çözümü için güçsüze yaratılan sorunların, en kestirme yoldan, silahla çözümleniverdiği bir yeni dünya! "Körfez "Savaşı" bloklardan arınmış bir dünyanın nasıl olabileceği konusunda, kanımca son derece ciddiye alınması gereken ipuçları vermiştir.

***

SHP Genel başkanı, "Körfez Savaşı" sürecinde, bir soruyu ısrarla sorup durdu : "Bu savaşta Türkiye'nin çıkarı ne?" Bu soru, pek tabii ki bir savaş karşıtı ideolojinin ürünü değil. Çünkü, savaşın -eğer bir çıkar sağlıyorsa- kabul edilebilir bir seçenek olduğunu içeriyor. Ama işte İnönü'nün sorusunun önemi asıl burada ortaya çıkıyordu. Zira İnönü'nün sorusu, kendi bağlamında çok önemliydi. Bu soruya "Türkiye şu çıkarları sağlayacaktır" diye inandırıcı cevaplar vermedikçe, Türkiye'nin savaşa müdahil olması gerektiğini savunmak çok zorlaşıyordu. İnanıyorum ki eğer İnönü bu sorunun cevabını kendisi verseydi ve cevabı tartıştırmaya zorlasaydı, Türkiye'nin İncirlik üssünü müttefiklere kullandırması mümkün olmayabilirdi.

Savaş çığırtkanlarının, savaş sonrası beklentileri (hala da sürdürmeye çalıştıkları) tespit ettiğim kadarıyla şöyle:

1. Türkiye'nin AT'ye girmesinin önündeki bir yığın engel aşılmış olacak,

2. Türkiye, savaşın yol açtığı kayıpların çok üstünde bir ekonomik ve askeri dış yardım alacak,

3. Hatta Türkiye bir petrol çıkarı elde edebilecek,

4. Kürt sorunu Türkiye topraklarının dışında ve fakat Türkiye'nin denetiminde bir çözüme ulaşacak.

Hele bugün bu beklentilere "ham hayaller" dememek olanaklı mı? O günlerde Milliyet gazetesinin "AT kapıları açılıyor" manşetini hatırlayınca,

biraz alay, biraz da hüzünle gülümsememek mümkün mü?

(Türkiye'yi yöneten "devletlu"lar ya anlayamıyorlar, ya da anlamak istemiyorlar; Türkiye'nin AT'ye girişinin önündeki engeller, sadece AT üyesi ülkelerinin resmi yapılarının, hükümetlerinin oluşturduğu ve iradelerine bağlı engeller değildir. Bu ülkeler güçlü bir sivil topluma sahiptir. Bu sivil toplumlar doğrudan kendi gözlemlerine dayanarak kararlar verirler ve resmi toplumu baskı altında tutarlar. Ve AT kapısında Türkiye'nin önündeki en önemli engel bu sivil toplumlardır. İncirlik üssünü müttefiklere kullandırarak, Körfez'e asker göndererek bunları ikna etmek olası değildir, çünkü bunların AT üyeliği için aradıkları niteliklerin bu tür tavır almalarla pek fazla ilişkisi yoktur.)

Kaldı ki AT üyeliği dışındaki beklentilerin gerçekleştiğini düşünsek bile, Türkiye için "Körfez savaşı" bilançosunun bir de mutlaka hesaba katılması gereken pasif kalemleri vardır.

Müttefiklerin zaferiyle sonuçlanan savaş Ortadoğu'da sorunları çözmemiş, bana göre Ortadoğu sorunlarının "sahici" çözümleriyle sonuçlanacak süreci başlatmıştır. Benimki bir temenni bile olsa, öyle görülüyor ki artık yeni Ortadoğu;

1. Filistin sorunu nedeniyle artık her an bölge çapında sıcak çatışmalara gebe olan,

2. Petrol kaynaklarının denetimi nedeniyle bölge ülkeleri, ABD, AT, SSCB arasında devamlı sürtüşmelerin yaşandığı,

3. Milli duyguları, dini inançları rencide edilen ARAP halklarının mücadelelerine sahne olacak,

4. İsrail'in giderek daha da saldırganlaştığı ve buna bağlı olarak İsrail'e tepkilerin yoğunlaştığı ve sertleştiği, devamlı irin akıtan çıban başlarıyla dolu bir bölge durumuna gelecektir.

Türkiye, işte böyle bir Ortadoğu'da "Amerikan Jandarması" ve bir süre sonra İsrail'in bölgedeki tek müttefiki olarak tarafdır artık. Bu bence yeterince dehşet verici bir konumdur. Türkiye'nin geleceği ipotek altına alınmıştır. Türkiye'nin geleceğini belirleyecek olan parametreler Ortadoğu'dadır artık. (Belirtmek gerekir, zamanında Mustafa Kemal'in telaşla sıyrıldığı konumdur bu.) Ortadoğu sorunlarına bu angaje oluş biçimini, Türkiye'de demokratik rejimin taşıyabileceği çok şüphelidir. Para-militer bir gelecek korkusu hiçte evham değildir.

Bir anımsatma yapmak istiyorum: İki ay kadar önce, Tempo dergisinin yarattığı bir ortamda, Hasan Celal Güzel, Ertuğrul Günay, Abdurrahman Dilipak, Haluk Gerger ve ben biraraya gelmiştik. Anlaştığımız senaryo şu olmuştu: "ABD ve Özal parlamenter demokrasiden şikayetçi. Sistemin daha otoriter, daha hızlı işleyen bir biçime dönüştürülmesinde kararlılar. Revize edilmiş bir başkanlık sistemi maksada uygun görülüyor. Siyasi ve idari sistemin bu modele göre yeniden yapılanması gerekiyor. Bu da bir güç gerektiriyor. Müttefiklerin zaferiyle sonuçlanacak Körfez Savaşına Türkiye'nin müttefikler safında aktif katılımı, Özal'a bu gücü kazandırabilir."

Şimdi bizler, bu senaryonun hiçte hayali olmadığını görmekten memnun olmuyoruz tabii.

Kamuoyu yoklamaları müttefik cephede en fazla savaş karşıtlığının Türkiye'de olduğunu ortaya koydu. ANAP'ın yaptırdığı bir kamuoyu araştırmasında savaşa karşı olanların oranı yüzde 70 çıktı. KOMAR bir araştırma yaptı ve savaş karşıtlarının oranını yüzde 88 olarak saptadı. "Bize saldıran yokken, bizim bu savaşta ne işimiz var" tümcesi, sanıyorum Türkiye toplumunun "Körfez Savaşı"na bakışının basit, ortalama ifade biçimi oldu. Hal böyle iken Özal dayatmalarına karşı çok cılız tepkiler gösterdi bu toplum. Bunun çok önemli ve özgün tarihsel toplumsal nedenlere dayandığı kanısındayım. Yukarıdan aşağıya biçimlenmiş, başkaldırı geleneği

Müttefiklerin zaferiyle sonuçlanan savaş Ortadoğu'da sorunları çözmemiş, bana göre Ortadoğu sorunlarının "sahici" çözümleriyle sonuçlanacak süreci başlatmıştır.

bulunmayan, geçmişinde bir kez bile bir devrim yapmamış bir toplumun pasifliğini anlamak hiç de zor değil. Gerçi onlar da bu toplumun parçaları ama, asıl anlaşılması zor olan, ideolojileri ve/veya siyasi çıkarları Türkiye'nin "Körfez savaşı"nde taraf olmamasını gerektiren siyasi yapıların ikircikli, beceriksiz tutumları, tavırları. Türkiye'nin siyasileri, çoğunluğa dayanan savaş karşıtı potansiyelin harekete geçmesinin yollarını yaratmak zorundaydılar. Bunu yapamadılar, kendilerine dönüp niye yapamadıklarını sormak zorundadırlar.

"İdeolojilerin battığı" söylemi moda oldu. Bu söylemin kendisinin de bir ideolojik dayatma olması bir yana, yaşanan hayat bu iddianın geçerliliğini pek kanıtlamıyor. Aynı şekilde, bilinen örgüt tiplerinin ve asıl önemlisi örgütlü hareketlerin işlevselliğini yitirdikleri yolundaki yargılar da en azından Türkiye için galibe pek geçerli değil. Daha çok yakın bir geçmişte, Zonguldaklı maden işçileri, Türkiye'de ve hatta dünyada örneği olmayan bir eylemi gerçekleştirdiler. Örgütlülüğün çarpıcı bir örneğini verdiler. Eylemleri sırasında ideolojik içerikli sloganlar kullandılar. "Savaşa Hayır!" bunlardan birisiydi.

Bence sosyalist sol bu kadar utangaç ve ezik olmamalı. Demokratik ama radikal, uzlaşmacı ama uzlaşmacılık saplantısına kapılmamış, ideolojik terminolojiden ürkmeyen, ayağı yere basan ama ütopyasından taviz vermeyen bir solun gelişme şansı, koşulları vardır Türkiye'de. Yeni Ortadoğu'da Türkiye'nin kendisine uygun görülen konumu üstlenmemesini en yakın siyasi hedef olarak gören ve kitlelerin bu hedef için mücadelesini ana çizgilerini vermeye çalıştığım böylesi bir platformda örgütlemeyi düşünen bir sola sanki gereksinim var gibi. Hele elimizde kaybedilecek çok fazla bir şey olmadığı da düşünülürse, denemeye değer. ■

Düveli Muazzama

Tektaş AĞAOĞLU

Düveli Muazzama yedi yıl boyunca Ortadoğu'da dilediği gibi at koşturdu."Barış" girişimlerinde eski ganbot politikalarını, Körfezin karasında, havasında ve denizinde en son teknoloji harikası dretnotlarını sergileyip bildiğini okudu."Soğuk savaş ertesi"nde aleme yeni nizam vermeyi iş edinen Büyük Devletler, Batı dünyasının güngörmüş uygar devlet adamları ve askeri çevreleri Kuveyt'i Saddam'ın elinden kurtaracağız diyerek Kuveyt'i yerle bir ettiler.Basra'yı,Bağdat'ı,Kerbela ve Necef'i haritadan silmelerine ramak kaldı.Körfezde deniz hala yanıyor.Koskoca petrol tesisleri,nükleer reaktörler bombalandı.TV ekranlarında defileye çıkmış gibi süzülen devasa uçakların yüz bilmem kaç bin kere sefere çıkışından havaya kusulan zehir çölü cehenneme çevirdi.Yirminci Yüzyılın sonunu şenlikle kutlarcasına milyonla ton napalm ve dinamit ve çelik şarapnel yağdırıldı insanların tepesine. Kaç kişi öldü, sahiden, bu "TV savaşı"nda? Emperyalizm kudretini sergilerken nelere kadir olduğunu da gösterdi.

Bu hem pis, hem kirli savaşın (ve sonuçlarının da) suçu doğrudan doğruya ABD ve müttefiklerinin omuzlarındadır.Yarım milyonu aşkın mevcutlu haçlılar ordusu yalnız ardında değil, geleceğe de ölüm ve sefalet bırakarak geri çekilirken,Amerikan ve İngiliz ihale şirketleri ellerini oğuştura oğuştura aslan payını almaya Ortadoğu'ya üşüşüyorlar. Kendin yık, kendin yap! Zafer ABD'nin. Masrafı Arap şeyhlerine ödetildi. Bahasını kim ödeyecek?

"Kuveyt'i Saddam işgal etmedi mi? Onun hiç mi suçu yok?" derseniz , bence yok! Pire için yorganı yakarsanız suçlu olan pire midir? Saddam piyon niyetine kullanılmıştır. Geçen yedi ay boyunca ona kasap, cani, Hitler, vb. diye küfürler yağdıranlar İran'la savaşı boyunca on yıl sırtını sıvazladılar, cebini milyarlarca dolar kredi, garnizonlarını bir o kadar bahada ve yükte ağır silahla donattılar. Saddam İran'ın işini bitiremeyip kendisi dara düşünce, on yıl süren fedailiğinin bedelini istedi. Vermediler. Onlar vermeyince, Saddam haddini bilmedi. Bilmemesi suç değildir. Asıl suç haddini bilmekle bilmemek arasında seçim yapmaya onu zorlayanlarındır. "Had"di kim tespit ediyor? Düveli Muazzama karşısında "haddini bilmek"le "haddi bildirilmek" aynı şeydir. Petrol bombası napalmla insanları ve doğayı yakıp kavurmak, petrolün fiyatıyla iblisçe oynayıp insanları barışta acından kıvranmaya mahkum etmenin doğrudan uzantısıdır.

Irak'ı Kuveyt'ten çıkarmak için BM müeyyideleri ve dünya kamuoyu baskısıyla barışçı çözümde ısrar pekala sonuç almaya yarayabilecek bir yolken işi savaşla bitirme yolunun seçilmiş olması boşuna mıydı? Sorunun özü burada. Emperyalizm kayıtsız şartsız ve kısa yoldan teslimiyet istiyor. O yüzden barış yolunu değil savaşı seçti. Birleşmiş Milletler'in "yetki" kararı çıkmadan çok önce yarım milyon askerini, donanmalarını ve yırtıcı hava gücünü Irak'ın burnunun dibine yığdı. Yani çıkarlarının güvencesini taa baştanberi barışçı çözümde değil, yine savaşta gördü. Bunun da bütün dünyanın gözünün içine sokulması için elinden geleni geri komadı. Körfez savaşında kullanılan gücün ve güç göste-

risinin salt Kuveyt'i kurtarma hedefiyle mütenasip olmaması bundandır.

ABD politik mihrakları Körfez Harekatını, başından sonuna kadar, dünya kamuoyu karşısında "uluslararası hukuk" bsağlamında savundular. Bir ülkenin egemenliğinin, toprak bütünlüğünün ihlaline karşı çıkılması, BM kararlarının uygulanması gereğini öne sürdüler. Oysa dünyaya bu retorikle hitap ederken, kendi kamuoylarına bambaşka şeyler söylüyorlardı. Açık açık, üzerine basa basa, ABD'nin "ulusal çıkarları"nı savunma gereğini öne sürüyorlardı. ABD Başkanının son Kongre ortak oturumundaki "zafer hitabesi"nde özellikle vurgulanan da işin bu yanıydı.

Kuveyt'in egemenliğinin ihlali ABD'nin ulusal çıkarlarıyla uyuşmuyor. Doğru. Neden uyuşmuyor? Petrol yüzünden uyuşmuyor. İsrail sorunu yüzünden uyuşmuyor. Farzımuhal, Kuveyt'te bir referandum sonucu Kuveyt'te yaşayanlar Irak'la birleşmeye karar vermiş olsalardı, o zaman uyuşur muydu? Ne yapacaktı o zaman ABD?

İsrail Filistin halkı üzerindeki zulmü, baskıyı sürdürürken, gün aşırı Lübnan'ın egemenliğini ihlal ediyor. Hani neredeler ABD ve müttefikleri? On yıl önce Beyrut şehri aylar süren vahşi bir kuşatma altında, bütün dünyanın gözü önünde semt semt, mahalle mahalle, ev ev tahrip edildi. Lübnan'daki Filistin mülteci kamplarında insanlar kitle halinde kılıçtan geçirildi. ABD ve müttefiklerinin, Batının uygar politik mahfillerinin üç beş kıytırık üzüntü ve kınama beyanı dışında kılı bile kıpırdamadı. İsrail BM kararlarını uygulamaya yıllardır hiç yanaşmıyor, asla uygulamayacağını da açıkça ilan ediyor. Ne yapıyor ABD ve Körfez savaşındaki azimli, kararlı müttefikleri?

İsrail'in "uluslararası hukuk (!) düzeni"nde geçerliliği adeta muta olmuş bu davranışları ABD'nin ve müttefiklerinin çıkarlarıyla pekala uyuştuğu içindir ki saddam adında bir gariban günün birinde İsrail olmaya kalkıştığında karşısında emperyalizmin yıkıcı, ezici gücünü bulmuştur.

Barbarlık her barbar olmaya kalkanın harcı değildir. Ya da barbar olabilmek için "uygar" denilmeyi haketmiş olmak gerekir!

Irak'ı Kuveyt'ten çıkarma hedefiyle mütenasip olmayan güç kullanımı ve güç gösterisini haklı kılmak için ileri sürülen gerekçe, Irak'ın savaş gücünün çok fazla olduğu, bölgede tehlike arzettiği, mutlaka kırılması gerektiği değil miydi? Emperyalist mantık ne güzel işliyor! "Irak çok güçlü!" Peki İsrail'in elindeki güç neden tehlike arzetmiyor? Ya da senin Körfez'e yığdığın o güç ne oluyor?

Bu basit ve soyut bir "çifte standart" sorunu değildir. Ne sorunu olduğunu, emperyalizmin varlığını sürdürdüğü bir dünyada "tek standart" uygulamasına bel bağlayanlar düşünsün. Pire için yorganı yakanların kasti pireye değil, yorganadır. "Yeni" bir "uluslararası hukuk düzeni"nin temeline Düveli Muazzama çıkarlarının hazır harcı atılmıştır.

Ne ki olay Ortadoğu'ya içinden çıkılmaz yeni çatışmaların da tohumlarını saçmış, eskilerine yeni can katmıştır. "Ateşkes"ten bu yana Irak'ta olanlar bütün Ortadoğu'da yakın ve orta vade gelecekte olacakların habercisidir. Çünkü o harcın malzemesi bir hayli karışık. Soğuk Savaş sonrası dünyada iki kutupluluktan çok kutupluluğa geçiş emperyalizmin iç çelişkilerinin öne çıkması demektir. Düveli Muazzama, adı üstünde, çoğuldur. Ortadoğu petrolünde ABD ulusal çıkarlarıyla sözgelimi Avrupa ve Japonya'nın pay kavgası, Arap ulusların kamuoyuna yönelik beklenti ve politika farklılıkları bugünden emperyalist mihrakların ayakları altında karakediler dolaştırıyor. Bu durumun somut yansıması, Ortadoğu'da, çelişkilerin vve çatışmaların şiddetlenmesi, gayya kuyusunun derinleşmesi olacaktır. Saddam'ın kuyuya attığı taşı çıkarma iddiası ile Ortadoğu'nun üzerine çöken ABD'nin aynı kuyuya bıraktığı taşları çıkarmak neye malolacak, hep birlikte göreceğiz.

Murat Belge ile

Savaş sonrası dünyada Batı'ya entegrasyon, ANAP, Semra Özal olayı ve demokrasi üzerine

Söyleşi : Halil Berktay

Halil Berktay : *Körfez Savaşı boyunca Çankaya, 141.-142.-163. maddelerin en azından mevcut şekliyle kaldırılması, Kürtçenin hiç olmazsa bir konuşma dili olarak serbest bırakılması, seçme yaşının 18'e ve seçilme yaşının 25'e indirilmesi, daha küçük ve profesyonel bir orduya geçilmesi, Genelkurmay Başkanlığının Milli Savunma Bakanlığına bağlanması, af çıkarılması gibi, Türkiye'nin siyasal yapısını belirleyen belli başlı kurumlarda değişiklik yapılmasına yönelik bir dizi öneriyi gündeme getirdi. Ardından, Semra Özal'ın ANAP İstanbul il başkanlığına aday olması gündeme geldi ve parti içinde bu yüzden büyük bir fırtına koptu. Günlük basında, Turgut Özal'ın daha başbakanlığı zamanından, kendisine suikast girişiminde bulunulan ANAP kongresinde -o zaman "kutsal ittifak" halindeki- Keçeciler-Taşar koalisyonunun tulum liste çıkarma ve partiyi ele geçirme girişiminden bu yana, bu kanada hınç beslediği yazıldı. Ancak kolladığı öne sürülen fırsat, galiba Körfez krizinin dünyada, bölgede ve Türkiye'de büyük bir yeniden yapılanmayı gündeme getirmesiyle doğdu....*

İslamiyet ve Batı

Murat Belge : Arada belki dolaylı bir nedensellik ilişkisi var sanıyorum. Durup dururken Cumhurbaşkanı'nın karısının böyle aktif politikaya girmesi, o partide bir takım sorunlar olduğunu ve bu sorunlara karşı Cumhurbaşkanı'nın en etkili olduğuna inandığı araçları seferber etme ihtiyacını duyduğunu gösteriyor. Bu partide Muhafazakarlar denilen bir kesimi yönetimden uzaklaştırmaya kalkışmak, büyük bir sorun olsa gerek. Nitekim Cumhurbaşkanı karısını ortaya sürmekle radikal davranıyorsa, karşısındaki kesim de aynı derecede radikal davranıyor. Şimdiye kadar Anavatan Partisi içinde bu kavga-gürültü hiç bitmemişti. Ama bir takım uzlaşmalara gelinmiş, paylaşımlar yapılmıştı. Ve işler yürümüştü iyi kötü. Bu sefer pek böyle olacağa benzemiyor. Sanıyorum o Muhafazakar diye adlandırılan kesim, bir bakıma bunu son bir olay olarak değerlendiriyor. Ve onlar da yeterince güçlü. Kendilerini ve oradaki konumlarını savunmak durumundalar. Bu, işin bir halkası bence.

Halil Berktay : *Peki o zaman, net bir Liberal/ Muhafazakar saflaşmasından söz edebilir miyiz ? Parti olarak ANAP gerçekten bu muhafazakarlığından, yukarıda sözünü ettiğimiz liberal paket de kendisini kuşatan, törpüleyen*

engellerden kurtulabilir mi bu çerçevede ?

Murat Belge : Ben de "Muhafazakar diye adlandırılan..." gibi şeyler söylüyorum, farkındaysan. Türkiye'de muhafazakarlığın pek çok çeşidi var; bu sözünü ettiğimiz kesim, o yelpaze içinde nasıl, ne tür muhafazakar? İslamcı tarafları daha önde geliyor, belki bu söylenebilir. Muhafazakar denir mi, denmez mi (yani sırf bunlar mı muhafazakar) ? Bilemiyorum. Bakıyorsunuz, Semra Hanım'ın listesinde de eski Ülkücü hareketin ileri gelen insanları var. Geçen zaman içinde ne olup ne bittiğini izlemediğim için, onlar neye, ne derece biat ettiler bilemiyorum. Ama o isimlerin varlığı bile şüphe doğuruyor. Bir yandan muhafazakarlara karşı yenilikçilik ve liberallik gibi laflar edilirken, bir çok cinayet olayına, şuna buna adı karışmış eski ülkücülerle nasıl bir liberal güç oluşturulacağı, ciddi bir soru işaretidir.

Fakat her neyse, "İslamcı tarafı önde gelen..." dedik; işte bu tür Muhafazakarlara da bir şey oluyorsa, bunun da sanıyorum Körfez krizi ile ya da biraz daha öncesinde başlayan bir takım süreçlerle bir ilgisi bulunabilir. Benim anladığım kadarıyla Cumhurbaşkanı Özal, Türkiye'deki bir çok politikacıdan farklı olarak, dış dünyadaki değişimlere karşı daha duyarlı; özellikle de Amerika'ya karşı duyarlı. 2000'lere doğru giderken Amerika'nın Müslüman dünyaya karşı geliştireceği yeni tavrın, sanıyorum bütün bunlarla bir ilgisi var. Özal burada eski "dört eğilimi birleştirme" tavrından ve bir yerde MSP'ye bağlanan kendi geçmişinden radikal bir kopuş içinde görünüyor. Bu kopuşun nedeni de, Türkiye'deki Müslümanların şunu bunu yapmasından çok, dünya çapında bir takım olaylar sanıyorum.

***Halil Berktay** : 1989 yılı boyunca Batı basınında sistematik olarak "Islam - the next enemy ?" (bundan sonraki düşman Müslümanlık mı ?) teması işlenmişti; dünyanın, özellikle de batısı ve doğusu ile yeniden birleşen Avrupa'nın, artık Müslümanlığa karşı yekpare bir Hıristiyanlık cephesi oluşturacağından söz ediliyordu. Hatta The Independent'ta doğrudan doğruya Osmanlı İmparatorluğu hakkında böyle, yeni bir "duvar"ın öte tarafına iteleyici bir başyazı çıkmıştı; ironiktir, İngiliz İşçi Partisi'nin bazı öndegelenleri de zaten Türkiye'nin böyle bir mirası temsil ettiği için AT'ye alınmaması gerektiğini savunuyorlardı (Thatcher ve yandaşlarından çok daha muhafazakar bir biçimde). Bu olgular İngiliz televizyonunun 4. Kanalında da sorulmuştu bize, hatırlarsın. Tabii Saddam, bu yeni-kutuplaşmacı düşünce tarzına çok güç verdi, ona kendi kendini doğrulayıcı bir potansiyel kazandırdı, Kuveyt'i ilhak girişimini post hoc ("olaydan sonra") bir Müslümanlık davasına dayandırmaya kalkışmakla.*

Türkiye açısından ise bakıyoruz, Körfez bunalımı sırasında (a) iktidar sıkıca Batı kampında yer aldı; (b) buna karşı Türkiye'deki protesto gösterilerinin önemli bir bölümü Saddam'ın "cihad" çağrısının yankılandığı İslamcılardan geldi; (c) Özal ve Akbulut'tan başlayarak bütün yetkililer ise, "bunun bir İslamiyet-Hıristiyanlık savaşı olmadığı"nı vurgulamaya, yani tuttukları safın bir açıklama ve apolojisini yapmaya çok büyük özen gösterdiler. Son olarak (d) ANAP'ı toparlayabilecek genel başkan ve başbakan olarak şimdiki Merkez Bankası başkanı Rüşdü Saracoğlu'nu düşündüğü iddiaları yeniden canlılık kazandı. Saracoğlu, tabii doğrudan doğruya IMF kökenli, ve Batı'ya/ABD'ye çok yakın. Yeni "duvar"ın Batı tarafında tutunma, öteye itelenmeme çabası galiba çok büyük rol oynadı bütün bunlarda....

M.Belge: Evet, bütün bu global eğilimlerle bağlantısı var sanıyorum, Türkiye'deki olayların. Bir kere Avrupa ile bütünleşme, Türkiye'de etkili diyebileceğimiz çevrelerin çok önde gelen bir talebi. Ve Özal da bu konuda o çevrelerin istekleri doğrultusunda hareket etti şimdiye kadar. Şimdiye kadarki davranışlarında, partisinin yapısında, kendi geçmişinde, insanları bu konuda şüpheye düşürecek önemli

ögeler vardı. MSP'den gelmişti; kardeşi Suudi Arabistan'la içli dışlıydı, öyle bir muhafazakar Müslüman gelenekten gelen bir kişiydi. Onun için, Avrupa ile bütünleşme konularında ne derece samimiydi acaba ? Hatta bu konuda da, her alanda olduğu gibi, konspiratif teoriler bile ortaya atılıyordu : "Özal öyle görünüyor ama, aslında Avrupa'dan bağlarını koparıp bir İslam Ortak Pazarına yönelmek istiyor" diye yorum yapanlar dahi vardı, hep geçmişteki bu ögelere dayanarak....

***Halil Berktay :** Bu yüzden, Avrupa tarafından reddedilmekten memnun oluyor....*

Murat Belge : ... filan deniyordu. Bence öyle değildi mesele. Bence bayağı Avrupa'ya ve Batı dünyasına bağlanmaya çalışıyordu, çalışıyor. Ve şimdi de bunun bir takım gereklerini yerine getirmeye başladı işte.

Demokrasi, Muhalefet ve Özal

***Halil Berktay :** Türkiye Solu'nun 1980 sonrasında uğradığı paradigma ve perspektif dağılması süreci içinde, Özal konusunda iki uç görüşten söz edilebilir. Bunlardan biri, Özal'ın (ya da ANAP'ın) Türkiye'ye demokrasi getireceği veya getirmekte olduğu. Son aylarda Hükümetin dış politikasını (ABD'nin dünya jandarmalığını kendi başına üstlenmesine ve Türkiye'deki üslerin Amerika'ya kullandırtılmasına varıncaya dek) topyekün destekleyen bazı yorumcular, savaşla birlikte çıkagelen yukarıdaki politik değişim platformunu da, bu demokratlığın kanıtı sayıyorlar.*

Murat Belge : Özal'ın aslında demokratik bir kültürü yok, benim gördüğüm. Onun ulaşmaya çalıştığı bazı hedefler demokratik diye de tanımlanabilir. Ya da o hedeflere ulaşmaya çalıştığı ölçüde, bu çabaların Türkiye'nin genel yapısında demokrasiye bazı katkılarının bulunduğu tartışılabilir. Burada da, bence başından konulmuş ciddi, düşünülüp tasarlanmış bir perspektif içinde gerekli adımların atılarak toplumun demokratik doğrultuya çekilmesi diye bir şey sözkonusu değil. Öncelikle bir şey söz konusu : ekonomik alanda dış dünya ile entegrasyon, serbest piyasa, vb.. Devletçiliğe karşı bir politika, bu. Ve Türkiye'nin bu bağlamdaki geçmişi bir hayli antidemokratik bir geçmiş olduğu için de, buradan bugünkü demokratik ülkelerin piyasaya dayalı sistemlerine doğru geçmek üzere atılmış adımlar bazı demokratik ögeleri içerebiliyor. Bunlar Özal'ın politikasında zaman zaman çıkıyor, zaman zaman çıkmıyor. Zaman zaman çıktığında da bazı ilginç yüzleşmeler görüyoruz. Özal'da bir demokratik kültürün olmadığını görece bir iç rahatlığıyla söyleyebiliyoruz da, bir demokratik kültüre sahip olması gereken bir takım kişiler veya siyasal güçler de zaman zaman Özal'a karşı çok daha antidemokratik tavırlar alabiliyorlar. Bunlar da genellikle Türkiye Cumhuriyeti devletinin artık geleneksel, kemikleşmiş, taşlaşmış politikalarıyla Özal çizgisi arasında çelişkilerin çıktığı noktalarda görülüyor.

***Halil Berktay :** Özal küçük ve profesyonel bir ordudan, Genelkurmayın Savunma Bakanlığına bağlanmasından, vb. söz ettiğinde, buna bir yandan Ecevit, bir yandan Kenan Evren karşı çıkıyor. Gene Özal Kürtçeye göreli bir serbestlik önerdiğinde, yalnızca kendi partisi içindeki muhafazakar-milliyetçiler (Nurettin Yılmaz'ın deyimiyle "ırkçılar") yasa tasarısını "kuşa çevirmek"le kalmıyorlar; bir bakıyorsunuz, Körfez krizi boyunca adamakıllı anti-Amerikan bir söylemi benimseyen DYP lideri de kekelemeye başlayıvermiş. Ve Özal bu Kürtçe sorunu bağlamında "Kemalizmin miadını doldurduğu"nu ifade ettiğinde, buna karşı Ali Sirmen polemik yapıyor; emperyalizme karşı mazlum milletlerin uyanışını simgeleyen Kemalizmin miadını doldurmadığını ve dolduramıyacağını, vb. ispatlamaya koyuluyor.*

Murat Belge : Evet, bakıyorsunuz, gerek çeşitli kollarıyla Sol, Sosyal Demokrasi, ya da anayasa ve demokrasi gibi konularda bir bakıma daha tutarlı bir çizgiyi savunur gibi görünen öbür sağ partiler, bu dediğim T.C.'nin kemikleş-

miş devlet politikalarıyla Özal'ın uygulamaları arasında bir mesafe belirmeye başladığı zaman, kemikleşmiş devlet politikasının yanında yer alabiliyorlar. Yani çok karmaşık bir süreç, aslında. Başından sonuna kadar her şeyin tutarlı bir evrimsel çizgi içinde gittiğini söylemek bana çok zor geliyor. O karmaşıklığın içinde bütün ögeler içiçe geçmiş. Aslında iktidarda olsun, muhalefette olsun olağanüstü bir kafa karışıklığıyaşanıyor.

***Halil Berktay :** Bir yerde, bu kriz anında bütün mevcut güçler eski ve lekeli, eskiden yeniye geçişin sancılarıyla ve keşmekeşiyle kuşatılmış gibi.*

Murat Belge : Evet. ANAP'ın ne yapıp ne yapamıyacağına dönecek olursak - Demokrasi bir yerde kültür meselesidir ve en önemli yanı da budur kanımca. Benim gördüğüm kadarıyla, bir kere bir bütün olarak Anavatan Partisi, ama onun içinde özel olarak Turgut Özal ve yakın çevresi de, böyle bir demokratik kültürden yoksundur. Özal'ın bu politikalarının -işte son durumda Semra Özal'ın il başkanlığına aday olması gibi bir yerde noktalanıyor bunlar- Türkiye'deki bunalımdan kaynaklandığı elbette söylenebilir. Ama ne Özal'ın davranış ve uygulamaları, ne de onu şu veya bu şekilde, sağdan ve soldan eleştiren muhaliflerinin söylem ve davranışları, aslında Türkiye'de varolan bu derin bunalıma cevap verecek nitelikte değil.

Çünkü sonuç olarak esas olmayan, "yok" olan, bu demokratik kültür. Ve bunun oluşması için gereken çaba da, öyle "141-142'yi kaldırıverelim, Kürtçe üzerindeki yasağı kaldırıverelim" gibi bir takım palyatif önlemlerle özdeş değil; bir şeyleri kaldırmakla gerçekleşecek bir olay değil, demokrasi. O kaldırdığın şeyler, yasaklar, antidemokratik yasalar, vb., zaten son derece antidemokratik bir özün üzerinde duran şeyler; daha somut, elle tutulur tarafları bunların. Ama o kurumsal yasaklar kabuğunu kaldırdığın anda, bunun altından böyle bir demokrasi fışkırmıyor. O demokrasinin fışkırması için başka şeyler yapmak gerek. Ne yapacağını bilmek için de bir demokrasi kültürünü sindirmiş olmak gerek. Bu ne iktidarda var, ne muhalefette var. Örneğin Semra Hanım'ın adaylığı bağlamında son zamanlarda "yenilikçi", "liberal", falan gibi sözler geçiyor. Ama sonuç olarak ANAP içindeki bir kısım muhafazakarları yenilgiye uğratmak için öyle bir yöntem kullanılıyor ki, buradan ne liberalizm çıkar, ne demokrasi çıkar, ne de dolayısıyla yenilik çıkar. Bunlar

ÖZAL'IN IRAKLI KÜRT LİDERLE GÖRÜŞMESİNE MUHALEFETİN TEPKİSİ

SHP Genel Başkanı Erdal İnönü: "Cumhurbaşkanları komşularının iç işlerini değiştirmekle görevliyi değildirler ... Niçin yapıyorsa bilsin ki bunun sonucunda Türkiye'nin itibarı zarar görüyor."

DSP Genel Başkanı Bülent Ecevit: "Türkiye'deki etnik sorunun çözümüne Talabani'nin, Barzani'nin veya Apo'nun katkıları sağlanmaya çalışılacak olursa, bu Türkiye açısından çok ciddi sakıncalar ve tehlikeler doğurur."

DYP Genel Başkanı Süleyman Demirel: "Bu fevkalade hassas bir konu. Yanlış atılacak bir her adım ateşle oynamak anlamına gelir."

HEP Genel Başkanı Fehmi Işıklar: "Şimdi Kürt halkının varlığı bütün devletler tarafından ve özellikle de Türkiye tarafından kabul edilmelidir. Bu bir aşamadır."

SP Genel Başkanı Ferit İlsever: "Cumhurbaşkanı Özal, Apo'yu da davet edecek mi?"

RP Gn.Bşk.Yard. Rıza Ulucak: "Irak'ta olacak gelişmeler milli menfaatlerimize aykırı olmadığı sürece tasvibimizi kazanır."

SBP Genel Başkan Yardımcısı, İzmir Milletvekili Kemal Anadol:

KÜRTLERLE DİYALOG OLUMLU BİR GELİŞME

"Programında Kürt sorununa bağımsız bölüm ayıran tek parti SBP'dir. Körfez Savaşı'nın sonundaki gelişmelerle de ortaya çıksa. ABD'nin istemiyle olduğu da söylense, Kürt sorunu dünyanın, Ortadoğu'nun ve Türkiye'nin yadsınmaz gerçeğidir. Biz salt Özal'la çatışmayı ve çelişmeyi solculuk sayan bir parti anlayışına sahip değiliz. Tam tersine çatışma kültürü yerine, ülkeye diyalog ve uzlaşma kültürünün gelmesinden yanayız.

Kürt sorunu bugün Filistin sorunu kadar dünyanın, uluslararası diplomasının gündemindedir. Herkes Bütün dünya liderleri bu sorunu tartışırken, Türkiye'nin başını kuma gömmesi çok yanlış ve ters politikadır. Talabanı ve diğer Kürt liderleriylye Özal'ın konuşması bizce ters değil, bir diyaloğu açma, bir başlangıç olma yönünde omlumlu bir gelişmedir. Bu görüşmelere Türkiye'deki siyasi partiler de katılabilmelidir. Örneğin SBP bu görüşmelerde rahatlıkla bulunabilir. Ayrıca Türkiye'deki Kürtler de kendi kimlikleriyle bulunabilmeli, düşünce ve önerilerini özgürce söyleyebilmelidir."

Cumhuriyet gazetesi 13 Mart 1991

Türkiye için çok eski şeyler. Ha, yenilik olarak çıkabilecek tarafı, belki keyfilik dozunun şimdiye kadar da görülmemiş ölçüde artması. Ve kişisel planda da bu toplumun ahlak değerleriyle hiç bağdaşmayacak şeyler boy veriyor. Bir Cumhurbaşkanı kalkıp televizyonda "Biz onu okuttuk, şimdi bize nankörlük ediyor" gibi sözler sarfedebiliyor.

Amaçlar ve Araçlar Sorunu

Bunun sonucunda, haydi kabul edelim ki Özal gerçekten Türkiye'nin evrensel demokrasi içinde bir yerlere gelmesini istiyor ve muhafazakarları da bunun için bir ayakbağı görüyor; ama bu yöntemlerle oraya gidilmez. Bunu Sol için de çok söyledik biz : Araçlar ile amaçlar arasına bu kadar kesin çizgiler çekilemez, bunlar birbiriyle tutarlı olmazsa olmaz, diye. Soldaki olaylar bağlamında bunun zıddı anlayışları gündeme getirdik ve eleştirdik. Araçlar ile amaçları birbirinden ayıramazsın, çünkü kullanılan aracın o amacı da değiştirdiğini artık biliyoruz. Amacın neyse aracın da ona uygun olması lazım. Ama ister istemez, bugün medyanın da etkisiyle, insanın kafasını karıştırıyorlar. Kutsal bellediğimiz, çok değer verdiğimiz kavramlar var; bunların da aralarında sistematik ilişkiler var. Örneğin, daha demokratik olmak, daha çağdaş olmak, işte bunun için yenilikçi olmak... Bunlar pozitif şeyler. Bunu, mesela şimdiki konjonktürde muhafazakarlar engelliyor. Bu soyut kavramlara bakarak olup biten somut olaylar hakkında karar vermeye başladığımızda, ne oluyor? Eğer demokrasiye gidilecekse ve muhafazakarlar da bunu engelliyorsa, o zaman bu, olumlamaya yetiveriyor.

Halil Berktay : *Şu bildiğimiz "baş düşmana karşı herkesle birleşmek" ya da "düşmanımın düşmanı dostumdur" mantığı, "dar politik" bir mantık, yalnızca belli ittifaklar kurup iktidara ulaşarak (bütün insan ilişkilerine nüfuz eden bir mücadele olmaksızın) herşeyi değiştirebileceğin hayalinden kaynaklanan bir mantık, hemen uç veriyor....*

Murat Belge : Ama şu andaki kilitlenmeler sürekli böyle ikilemler üzerinde gerçekleşiyor. Mesela, elbette Amerika'nın yanında saf tutup, yüz binlerce, milyonlarca ton bombanın Irak'ın üstüne atılmasını sevinçle seyretmek mümkün değil. Saddam'dan benim kişisel olarak nefret etmem, Irak'a bu kadar bomba atılmasından haz duymamı getiremez; bu mümkün değil. Akla kara bir dünyada değil, zor bir dünyada yaşıyoruz. Seçmeler yapmak, kararlar vermek son derece zor. Neyi, ne için istediğimiz, perspektifimiz, ulaşmak istediğimiz projenin kendisi, önemli.

Şimdi biz niye demokrasiye gitmek istiyoruz? Demokrasi nedir? Demokrasi, kendi başlarına otonomileri olan bir takım insanlık değerleridir. Demokrasiye gideceğim derken, daha şimdiden bu değerlerin bazılarını çiğnemeye başlarsan, buradan demokrasiye gideceğimizin hiçbir garantisi kalmadığı gibi, sonuçta "Nereye gitmeye çalışıyoruz? Nedir o demokrasi?" sorusunu da sormak gerekir. Bu, içi boş bir takım kurallarla açıklanacak bir şey değil. Bütün bir İstanbul kongresinin hazırlanış biçimiyle, Hilton'larda ve başka büyük otellerde toplanan kalabalıklarla, beni içimden çok rencide eden "Biz adamı okuttuk, iyilik ettik. Bak şimdi o bize ne yapıyor?" sözleriyle, demokrasi filan olmaz. Demokrasi niçin gereklidir? İşte, insanların birbirleri hakkında böyle laflar etmelerinin nesnel koşullarını ortadan kaldıracağı için gereklidir. Sen bunları bu kadar ölçüsüzce dışa vurarak, dünyanın en rafine yaşama biçimi olan demokrasiye nereden gideceksin?

Muhafazakar Bir Toplum

Halil Berktay : *Bunlar çoğu insanın aklından geçirse bile en azından bastırmaya çalıştığı, açığa vurmaktan utanç duyduğu; deyim yerindeyse kendi içindeki çok bencil, çok geri, çok ilkel bir taraf olarak bilinçli, uygar düşünceleriyle kontrol altına alma-*

ya çalıştığı şeyler. Özal ise çıkıp hepsini, alenen, en primitif biçimleriyle söylüyor. Burada bir dürüstlük değil, galiba bir doludizginlik, bir normsuzluk söz konusu.

Murat Belge : Şimdiye kadar da hep böyle davrandı. Ama bu, insanın içinde olan bir şey. Herhalde insanlar olduklarından farklı bir şey olmaya çalışıyorlar. Zaten insanı uygarlaştırıcı dinamik, bu. Bir sürü kusurla, yetersizliklerle doğdular, yaşıyorlar; düzen bunları devamlı besliyor. Ama bir de iyi şey var : elle tutamazsın, nerede olduğunu göremezsin, ama bir takım insani normlar var. Onlar da etkili oluyor ve dediğim gibi, insan bu iki yön arasında bir mücadele veriyor. Biz de kendimize veya başka insanlara bakıp "ne kadar başarılı olmuş şu hayat denilen olay içerisinde" dediğimizde, o mücadelede bunlardan hangisine daha fazla yaklaştığına bakıyoruz.

Öte yandan birisi kalkıp bu en yontulmamış taraflara hitap ettiğinde, bunun da toplumda bir tür prim sağladığını biliyoruz. Bu, televizyonda filanca diziyle de mümkün; Rahmi Turan'ın çıkardığı gazeteyle de mümkün. Bunlar da oluyor. Bu anlamda bir Cumhurbaşkanı çıkıp "O bana nankörlük etti" yahut "Bu referandumda şu sonuç çıkmazsa ben karımla elele gider, bilmem ne yaparım" diye, en santimantal bir filmin yahut bir Kemalettin Tuğcu romanının denenmiş ve sonuç alınmış iletişim teknikleriyle bütün bir toplumu manipüle ettiği zaman - bir sonuç alınabiliyor, alınıyor işte, görüyoruz. Şimdiye kadar da alındı. Ama bunlarla demokrasiye, uygarlığa, hiç bir yere varılmaz. Çok ters bir süreç, bu.

Bütün bunlar tabii Türkiye'nin toplumsal yapısının bazı çok ciddi, köklü, tarihsel sorunlarıyla da birleşiyor. Türkiye'de sağdan ve soldan çeşitli siyasi liderler, uygulamalarıyla bu ülkede demokrasinin biraz daha genişlemesine katkıda bulunmuşlardır. Fakat ben Türkiye'de kendisi demokratik olmuş tek bir siyasi lider bilmiyorum; hatırlamıyorum böyle bir kişilik. Ne oluyor ? Lider bir demokrasi düşünüyor; büyük ölçüde tabii dış dünyada gördüğünden kaynaklanan bir konsepsiyon. Ve Türkiye'yi o dış dünyadan bildiği modele biraz daha yaklaştırmak üzere bazı adımlar atıyor. Bunlar, eh, şöyle ya da böyle başarılı veya başarısız olabiliyor. Fakat bütün bunları yaparken artık o konjonktüre göre ya kendi partisi içinde demokratik değildir; ya kendi partisi dışındaki başka siyasi güçlere karşı demokratik değildir; ya da her ikisi birden. Ve sonuçta bu paradoksu Türkiye toplumu devamlı yaşamıştır. Ben Türkiye'de gelmiş-geçmiş, yönetici olmuş, bir şeyler yapmış tek tek insanların da, sağcı olsun solcu olsunlar, bütün kusurlarına rağmen Türkiye'ye illa kötülük etmek için bir şeyler yaptıklarını falan düşünmüyorum. Ama hepsinin yaptıklarının sonucunda demokrasi şu veya bu şekilde ezilmiştir. Menderes bir başka türlü yapmıştır bunu, Ecevit bir türlü yapmıştır; şimdi Özal gene bir başka türlü yapıyor. Demirel de hiçbir zaman bunun dışında tutulamaz. Dolayısıyla ben işi sonunda demokrasi kültüründeki büyük eksikliğe bağlıyorum.

Yeni Bir Değerler Sistemine İhtiyaç

Halil Berktay : *1983'ten bu yana Özal konusunda varolagelen ve benim "uç" saydığım bir diğer uslamlama tarzı da, "her durumda baş düşman Özal'dır" anlayışı. Şimdi bu, Sosyal Demokrasi açısından doğrudan doğruya "Bugün cumhurbaşkanı Özal'dır, ANAP iktidarının esas dayanağı Özal'ın cumhurbaşkanlığıdır. Öte yandan, ne pahasına olursa olsun seçim kazanmak, iktidarı ele geçirmek hedeftir. Onun için de her durumda esas vuruşu Özal'a yöneltip onu yıpratmak gerekir" gibi bir mantıktan türeyebildiği gibi, Marksist Solun bazı kesimleri açısından da şöyle bir mantıktan türeyebiliyor : "Bir ülkede en gerici güçler, daima emperyalizmin en yakın müttefikleri ya da işbirlikçileridir. Türkiye'de de Amerika'nın en yakın ortağı Özal'dır; zaten Türkiye'yi en saf şekliyle bir emperyalist saldırı savaşının kuyruğuna takmıştır. Dola-*

yısıyla Özal'ın Türkiye için öngördükleri de daima en gerici programdır, esas düşmandır." Bu da bir uç tez; ve ister pragmatik, ister teorik gerekçelerle, DYP ve SHP ile Marksist solun bazı kesimleri bugün bu mantıkta birleşiyorlar.

Murat Belge : Evet, koyduğun çerçevenin epey açıklayıcı yanı var ve bu çerçeveyi böyle çizmene katılıyorum. Böyle bir mantık var ve bu mantık çok sağlıklı bir mantık değil doğrusu. Tabii bu mantığın daha da "Marksist" versiyonlarına geldiğimizde, "en büyük düşman emperyalizm" olduğuna göre, yerli faşizmler dahi bizim "müttefiğimiz" olabiliyor. Mesela bir takım Saddam savunmaları, "Irak'ın yerli bir ürünü olduğuna göre Amerika'ya karşı bağrımıza basmamız gerekir" mantığına varabiliyor.

Bu, tabii bir biçimi. Başka biçimleri de var. Bence bu, muhafazakarlık; hatta asıl muhafazakarlık belki bu. Yani, sağda şu türlü muhafazakar, solda da bu türlü muhafazakar olmak mümkün. Fakat nedense Türkiye'de bütün siyasi ideolojileri kendi çizgileri içerisinde muhafazakar kalmaya adeta mahkum eden bir genel muhafazarlık var. Bu, sanıyorum, Türkiye'nin kendi tarihini yaşama biçiminden kaynaklanıyor. Tarihini bu yaşama biçimi, topluma empoze edilmiş bir biçim. Her zaman tabuları olmuş, "tartışılmaz" şeyleri olmuş; bir hiyerarşi içinde, en tepeden en aşağıya kadar gelen ve hayatımızı belirleyen bir tabular silsilesi olmuş. Bunları da bütün bu sol ve sağ dediğimiz taraflar kendi çerçeveleri içerisinde yeniden üretmişler.

Tabii bugün dünyanın yaşadığı yeni olaylarla bu sağ ve sol çizgiler de bir hayli karışmaya başlıyor. Başka türlü formülasyonlar gerekli. Ama bütün bunlar henüz siyaseti yönlendirenlere yerleşmedi. Ve toplumda da, eminim büyük bir kafa karışıklığı yaşanıyor. Ama zaten her toplumda ideolojilerin böyle bir kafa karışıklığı halinde yaşanması doğaldır. Önemli olan, bütün topluma egemen olan ideolojik kargaşa içerisinde, toplumu yönlendirme iddiasıyla ortaya çıkmış bir takım siyasi güçlerin kendi hedefleri ile uygun ve uyarlı eklemlemeleri yapabilmeleridir. Bir de, bütün bu kargaşadan bir değerler sistemi çıkaracak şekilde ideolojik durumu yeniden formüle edebilmeleridir.

O anlamda, Türkiye'de siyaseti yönlendirme durumunda olan kadrolar en muhafazakar kadrolar gibi görünüyor bana. Mesela Marksist Solun bazı kesimleri kendi mantıkları içinde "akla kara" bir dünyayı seçerken, DYP olsun, SHP olsun tamamen izolasyonizme sığındılar. Savaşa karşı olmak başka bir şey; "Irak Kuveyt'i işgal etmişse bundan Türkiye'ye ne? Bu bizi ilgilendirmez" demek, başka bir şey. Bizi ilgilendiriyor. Burada olumlu ve yapıcı anlamda bir barışçı rol oynamaya çalışılabilir; ama öyle bir tavır böyle bir gerekçeyle açıklanamaz. Yani sonuçta ne oluyor? Ne anlama geldiğini zaten hiç bir zaman bilmediğim "yurtta sulh, cihanda sulh" lafı, "bu bizi ilgilendirmez" şeklinde Irak meselesinde ortaya çıkıyor. Hayır, ilgilendirir. Biz kendi memleketimizde solcular olarak toplumda yaygın olan bu tür bir ideolojiyle mücadele etmeye çalışmışız; bu arada "bana dokunmayan yılan bin yaşasın" mantığı ne kadar yanlıştır, bunu kendi vatandaşlarımıza anlatmaya çalışmışız. Brecht'in ünlü örneğini yaymaya ve insanları buna ikna etmeye çalışmışız : "Komşumu götürdüler ses çıkarmadım..." hikayesini... Sonra Irak Kuveyt'e saldırıyor; "bu bizi ilgilendirmez" diyoruz. Bu, gerçekten izolasyonizm. Türkiye sınırları dışında olup biten bir takım şeyler seni ilgilendirmiyor. O zaman kayıtsız vatandaş rolüne bir toplum veya bir ulus olarak kabullenmiş duruma geliyor. Bütün bunların bir biçimde açılması lazım. Biz Türkiyeliyiz, ama dünyalıyız da. Ve bu öncelikleri böyle saptamamız, ondan sonra da dünyalılık ahlakı doğrultusunda kararlar vermemiz ve o kararlar doğrultusunda politika yapmamız gerekiyor. Bu, ne "bu bizi ilgilendirmez" tavrıyla mümkündür, ne de "bir koyup üç alma" tavrıyla mümkündür. Bugünkü çözümsüzlükten artık bu toplumun kurtulması gerekiyor.

Körfez Savaşından Geriye Kalan

Atilla Aytemur

Irak'ın yıldırım hızıyla giriştiği Kuveyt'in işgalinin insanlığı sürükleyeceği kaos ilk günlerde, hemen hiç kimse tarafından şimdi yaşanmış ve geride kalmış boyutlarıyla görülememişti. Öyle ki, her an bir çözümün dünyaya duyurulacağı beklentisi günler boyu sürmüştü. İşte olanlar oldu ve bu kez bir başka perde açıldı. Şimdi bütün gözler, çeşitli güçler tarafından manipüle edildiği anlaşılan Iraklı güçlerin iç boğazlaşmasını izliyor.

İnsan hafızasının çabuk unuttuğu söylenir. Belki de öyledir. Ancak, dünyanın küçüldüğü ve her odanın bir dünya olduğu günümüzde, görselliğin insanlığın her anına ve her birimine geometrik bir gelişmeyle nüfuz etmeye başladığı ve hiçbir gelişmenin de bunun önünü alamayacağı açıktır. Anlaşılan, insan hafızası da bu gelişmeye ayak uyduracak.

Körfez savaşı uzun süre siren sesleri, ışık saçarak giden füzeleri, biri inip diğeri kalkan, bilim kurgu filmlerindeki uzay araçları gibi ölüm saçan uçaklarıyla ve elbette şehir nüfusları kadar kalabalık asker ve filolarını taşıyan uçak gemileriyle anılacak. Hatta bunları, evde çocuklarıyla oyun oynayan bir babanın rahatlığı içinde, şekil ve maketler üzerinde açıklamaya çalışan Amerikalı generalleriyle hatırlanacaktır.

Yalnızca bunlar mı? Değil.

Taş taş üzerinde kalmayan şehirlerde, orada burada boylu boyuna uzanmış insan cesetleri, cehennemi bir alevle yanan petrol kuyularının yaydığı zifiri karanlık dumanla kaplı köyler, kasabalar ve kentler, yaşamak umuduyla, denize bırakılan ham petrol balçığının içinde çırpınan deniz kuşları, milyonlar halinde katliama uğramış balıklar, balıklar...

Gelecek kuşakların sanatsal ve düşünsel ürünlerinde bu tablolar elbetteki yer alacaktır. Keşke, yaşanmasaydı da, yeni kuşağın hafızası bunları kaydetmeseydi.

Bu savaşın çıkmaması için, barış ve özgürlük dolu temiz bir dünyadan yana bütün güçler, olanakları ölçüsünde çok uğraştılar. Ancak, savaş karargahlarını onlar yönetmiyorlardı. Ne Pentagon, ne NATO, ne de Irak Genel Kurmayı, dalga dalga yayılan barış çığlıklarını duymadılar, duymak istemediler.

Türkiye'de ilk kez "milli birlik ve beraberlik" sağlanamadı ama buna Özal ve iktidarının dışında kimse pek üzülmedi. Onların dışında kimse bu savaşa "evet" demedi. Ülkemizdeki barış yanlıları sokaklarda, fabrikalarda, camilerde "savaşa hayır" dediler ve ülkede estirilmek istenen militarizm rüzgarını tersine çevirmeye çalıştılar. Özal ve iktidarın arzusu hilafına Türkiye İkinci Cephe olamadı. Yıllardır birbirlerine karşı konumlanmış olan çeşitli siyasal güçler "Barış" diyerek aynı safa girmişlerdi. Eğer Türkiye, Irak'a karadan girip savaşa doğrudan taraf olmadıysa, bunda bu barış girişimlerinin büyük payı olmuştur. Yıllardır yan yana yaşadığımız Iraklı'nın kanını akıtmak insanlarımızın yüreğine sığmamıştır.

2 Ağustos 1990'da başlayan ve giderek Ocak 1991'e doğru hız ve derinlik kazanan barış girişimleri yalnızca siyasal güçleri değil, çok geniş sivil toplum odaklarını da içine çekerek genişlemiş ve güçlenmiştir. Aralık ve Ocak ayının gazeteleri bu yönde yapılan etkinlik, duyuru ve birlikte hareket etmeye çağıran ilanlarla dolmuştur.

Bunların arasından dört girişimin, bazı yönleriyle geleceğe önemli mesajlar bıraktığını düşünerek sayfalarımıza alıyoruz. Hiç istemiyoruz ama, yine böyle barış girişimlerini hatırlamamız gereken günler gelebilir.

BELGE - 1

TEK BİR DÜNYANIN KADINLARI

Şehrazad Kadın Eylemi

✓ **Hemen, dünya çapında bir grev oylamasına gidilsin !**

✓ **Derhal ateşkes !**

✓ **Üçüncü dünya savaşına hayır !**

✓ **Biz kadınlar, bu dünyada yaşayan insanların çoğunluğu için söz hakkı istiyoruz !**

Önerimizin ütopik ve çılgın görüleceğini biliyoruz - ama Körfez bölgesinde çıkacak bir dünya savaşı milyon kere daha büyük bir çılgınlık olacaktır.

Ölecek olanların, güvenli karargah bunkerlerinde oturan devlet başkanları ve generaller olmayacağını da biliyoruz.

Ölecek olanlar, korkunç kitlesel imha silahlarının etkisine maruz bırakılanlar, özellikle de kadınlar ve çocuklar olacaktır.

Gerek bütün insanlığın, gerekse -Arap dünyasındakiler dahil- bu savaşa katılmakta olan ülkelerde yaşayan insanların çoğunluğunun, bu korkunç ve saçma savaşı sürdürmek istemediklerini biliyoruz. Ama bu insanların bu konuda oy hakları yok, ya da oyları sayılmak istenmiyor.

Barış, demokrasi, uluslararası insan hakları ve her bireyin bu savaşa evet ya da hayır diyebilme onuru adına, dünya çapında bir grev oylaması yapılmasını talep ediyoruz. Derhal ateşkes ilan edilmesini istiyoruz. Birleşmiş Milletlerin Irak'a verilen son ültimatomun nasıl yorumlanacağını askerlere bırakmamasını istiyoruz. Silahlar konuşurken Birleşmiş Milletler susamaz. Bu grev oylamasının UNESCO, UNICEF ve WHO (Dünya Sağlık Örgütü) gibi uluslararası kuruluşlarca gerçekleştirilmesini istiyoruz.

Bu ölüm-kalım sorununda, dünyadaki her bireyin sesi duyulabilmelidir - bu, bizim en doğal ve temel demokratik hakkımızdır !

Silah seslerine karşı, bizim oylarımız konuşmalı !

Bu önerimiz gerçekleşinceye kadar, daha şimdiden, ulaşabildiğimiz bütün ülkelerde bu grev oylamasını en azından geçici olarak kendi olanak ve yöntemlerimizle hızla uygulayacağımızı burada ilan ediyoruz. Örneğin, belirli bir ülkede, belirli bir gün ve saatte savaşa hayır diyen herkesin evlerindeki bütün elektrik düğme ve prizlerini açmalarını isteyeceğiz - bu eylemin başarısı, tüketilen elektrik miktarıyla ölçülecektir.

Buna paralel olarak, şimdi, bugünden başlayarak, bunalımlı Yakın Doğu bölgesindeki bütün çatışmaların ele alınacağı parlamentolar-dışı bir dünya barış konferansı örgütlemeye çalışacağız.

İlk imzalayanlar :

Heidrun Hankammer, Ute Scheub, Petra Kelly, Gisela Marx, Halina Bendkowsky, Ingrid Köppe (Bundestag üyeleri); Solange Fernex, Hiltreud Beyer, Birgit Cramon-Daiber (Avrupa Parlamentosu üyeleri); Dr Regine Mehl (Barış Araştırmacıları Örgütü); Frieda Meissner-Blau.

Yazışma adresi : Tageszeitung (TAZ), Berlin.

Tel: 0049 -30-25902254

Fax: 0049-30-2518095 ya da 2516062 ■

SAVAŞI DURDURALIM

■ Irak'ın Kuveyt'i ilhak etmesiyle ağırlaşan Körfez Krizi ABD'nin öncülüğü ile bir çıkar savaşına dönüştürüldü. Bu savaş, başta ABD olmak üzere yıllardır Irak'a her türlü silahı satan "büyük" devletlerin ve petrol şeyhlerinin çıkar savaşıdır.

■ Savaş; barış için mümkün olan her yol denenmeden ve bölge ülkeleri arasında bir çözüm için gerekli girişimler yapılmadan başlatılmıştır. Bu savaşın amacı barışı sağlamak değil, emperyalizmin Ortadoğu'daki çıkarlarını ve tahakkümünü pekiştirmektir.

■ Halkımızın büyük çoğunluğu bu çıkar savaşına karşıdır. Ülkemize yönelik hiçbir saldırı da yoktur, Buna rağmens ülkemiz halk desteğinden yoksun ÖZAL ve ANAP iktidarı tarafından adım adım savaşa sürüklenmektedir.

■ Halkın ve muhalefet partilerinin uyarılarına kulak tıkayan ÖZAL ve ANAP iktidarı, bir yandan ABD'nin İncirlik'ten Kuzey Irak'ın bombalanmasına imkan tanıyor, diğer yandan da caydırıcılık ve savunma kisvesi altında saldırı hazırlıkları yapıyor. Halkımızı ateşin içine atıyor.

■ ABD'nin dümen suyundaki ÖZAL'ın ve azınlık ANAP iktidarının, bu yaptırımları halktan gizlenmeye çalışılıyor. Sansür uygulanıyor. TRT ve Magic Box, ÖZAL'ın savaş politikasının sözcülüğünü yapıyor.

■ "Savaşa son verilsin", "Türkiye sıcak savaşa sokulmasın" diyen barış yanlısı insanlara olmadık baskılar uygulanıyor, toplantıları, gösterileri yasaklanıyor, grevler erteleniyor, sivil sıkıyönetim düzeni uygulanıyor. Yüzbinlerce insan Güneydoğu'dan göç etmek zorunda kalıyor.

■ Bizler, muhalefet partilerinin İstanbul İl Örgütleri olarak bu haksız savaşa derhal son verilmesini, daha fazla insana kıyılmamasını, doğal çevrenin tahribinin önlenmesini ve ülkemizin hiçbir şekilde sıcak savaşa sokulmamasını istiyoruz.

■ Savaşa son verilene kadar, barış için birlikte hareket edeceğimizi ve güç birliği içinde olacağımızı ilan ediyoruz.

■ İşçi ve emekçilerimizi üretimden gelen güçlerini savaşın önlenmesi için kullanmaya, tüm barışsever insanları ülkemizi maceraya sürükleyen Özal ve ANAP iktidarından kurtulmak için mücadele etmeye ve barış için dayanışmaya çağırıyoruz.

Doğru Yol Partisi, Halkın Emek Partisi,
Refah Partisi, Sosyalist Parti,
Sosyalist Birlik Partisi,
Sosyal Demokrat Halkçı Parti,
Türkiye Birleşik Komünist Partisi,
Yeşiller Partisi
İstanbul İl Örgütleri

BELGE-3

İkinci Cepheye Hayır! ABD Ortadoğu'dan Dışarı! Savaşa Son!

Savaşın yangınını durdurmak için emperyalist propaganda bombardımanının yarattığı sisi dağıtmak gerekiyor. Savaşın gerçek nedeni, ABD'nin kendi mutlak denetimi altında bir "yeni dünya düzeni" kurma, NATO tipi bir askeri ağla Ortadoğu'da hâkimiyetini pekiştirme, Filistin "İntifada"sını çökertme ve Siyonist İsrail devletini koruma amaçlarıdır. ABD geçmişte Saddam Hüseyin'in bölgedeki maceralarını desteklemiş, Kürt halkı üzerinde uyguladığı soykırım karşısında sessiz kalmış, silah satışı ve krediler aracılığıyla güçlenmesine katkıda bulunmuştur. Saddam Hüseyin'in suçları ABD'nin emperyalist taarruzunu savunmak için gerekçe olamaz.

Özal, Ortadoğu'nun yeni düzeninden pay almak ve böylece kendisinin ve ANAP'ın geleceğini sağlamlaştırmak istiyor. Türkiye'nin işçi, emekçi ve aydınlarının çıkarları ise savaşın derhal durdurulmasında ve Türkiye'nin emperyalist saldırının karşısında yer almasında yatıyor.

- **ABD ve müttefikleri Ortadoğu'dan çekilmelidir.**
- **Birleşmiş Milletler antidemokratik yapısıyla büyük güçlerin iki yüzlü politikalarının aletidir. Kuveyt sorunu Araplar arası bir sorun olarak çözümünü Arap âlemi içinde bulmalıdır.**
- **Filistin ve Kürt halklarının kendi kaderlerini tayin hakları sağlanmadıkça Ortadoğu'da kalıcı bir çözüme ulaşılamaz.**
- **İncirlik Üssü'nün kullandırılmasıyla Türkiye hükümeti, "İkinci Cephe"yi açmıştır. Buna karşı çıkıyoruz.**

Emeği ve kültürü temsil eden bütün toplumsal güçleri, barışçı bir dünyaya özlem duyan bütün insanları savaşa ve emperyalizme karşı seslerini yükseltmeye çağırıyoruz.

SENDİKA YÖNETİCİLERİ: *Atilay Ayçin* **(Hava-İş Genel Bşk.)**, *İbrahim Eren* **(Kristal-İş Genel Bşk.)**, *Münir Ceylan* **(Petrol-İş Genel Bşk.)**, *Şemsi Denizer* **(Genel Maden-İş Sen. Gnl. Bşk.)**, *Sabri Topçu* **(Tümtis Genel Bşk.)**, *Ali Akgün* **(Genel Maden-İş Teşkilatlandırma Sek.)**, *Mehmet Kılıçaslan* **(Deri-İş Genel Teşkilatlandırma Sek.)**, *Hüseyin Doğdu* **(Petrol-İş Genel Sek.)**, *Tekin Akın* **Petrol-İş Genel Mali Sek.)**, *Mansur Burgucu* **(Petrol-İş Genel Teşkilatlandırma Sek.)**, *Mustafa Çavdar* **(Petrol-İş Genel Yönetim Sek.)**, *Ali Bahçetepe* **(Hava-İş Genel Eğitim Sek.)**, *Cumhur Akınay* **(Hava-İş Genel Mali Sek.)**, *Şafak Kurnaz* **(Hava-İş Genel Sek.)**, *Nabi Delice* **(Hava-İş 2. Bşk.)**, *Mustafa Altınbaş* **(Hava-İş Genel Teşkilatlandırma Sek.)**, *Hasan Cihan* **(Hava-İş Genel Eğitim Sek. Yrd.)**, *Turan Tanrıkut* **(Genel Teş. Sek. Yrd.)**, *Mustafa Günel* **(Genel Sek. Yrd.)**, *Kâmil Kartal* **(Tes-İş İstanbul Şb.)**

SANATÇILAR/EDEBİYATÇILAR: *Altan Erkekli, Adnan Özyalçıner, Ataol Behramoğlu, Aydın Aydemir, Aytaç Arman, Bekir Yıldız, Füsun Erbulak, Bilgesu Erenus, Can Yücel, Cenker Sarp, Cüneyt Çalışkur, Demir Özlü, Deniz Türkali, Edip Akbayram, Güngör Gençay, Hale Soygazi, Halil Ergün, Hasan Kıyafet, İpek Çalışkur, İsmail İlknur, Kemal Gürel, Koray Ergun, Leylâ Erbil, Mehmet Ulay, Müştak Erenus, Nur Sürer, Oktay Akkafa, Orhan Alkaya, Orhan İyiler, Pınar Kür, Sadık Çelik, Sadık Gürbüz, Sadık Yıldız, Sennur Sezer, Tuncay Akdoğan, Ümit Kıvanç, Yıldırım Türker, Zeynep Casalini.*

ÖĞRETİM ÜYELERİ, HEKİMLER, AVUKATLAR: *Ata Soyer* **(Ankara Tabip Odası Bşk.)** *Atilla Ansal, Atila Ergür, Ayla Gürsoy, Ayşenur Bahçekapılı, Baskın Oran, Bilge Doğru, Cengiz Arın, Ercan Kanar* **(İnsan Hakları Derneği İstanbul Şb. Bşk.)**, *Fadime Gök, Gencay Gürsoy, Hacer Ansal, Haldun Özen, Halûk Gerger, Hüsnü Öndül, Levent Yılmaz, Mehmet Ali Zarifoğlu, Merih İpek, Nihat Falay, Nural Yasin, Osman Ergin, Öget Öktem, Özcan Öktem, Şahika Yüksel, Şehmuz Önen, Toktamış Ateş, Tülay Arın, Yücel Sayman.*

MÜHENDİSLER, MİMARLAR: *Ahmet Hepli, Ali Açan, Arif Şentek* **(Mimarlar Odası Gn. Sk.)**, *Berat Uzel, Ersin Önsel, Medet Özbek, Selahattin Güleç, Ülkü Özen, Yavuz Önen* **(Mimarlar Odası Gn. Bşk.)**, *Vehbi Yılmaz.*

GAZETECİLER, YAZARLAR, YAYINCILAR: *Adnan Bostancıoğlu, Ahmet Kaçmaz, Ahmet Külsoy, Ahmet Ural, Aydın Giritli, Ayşe Nur Zarakolu, Ayşenur Arslan, Bülent Somay, Cemal Balcı, Cengiz Turhan, Ertuğrul Kürkçü, Filiz Koçali, Gülnur Savran, Hüseyin Hasançebi, İbrahim Eren, İskender Savaşır, Kemal Can, Mehmet Ali Aybar, Metin Çulhaoğlu, Muhittin Karkın, Müge Gürsoy, Mürşit Balabanlılar, Nail Satlıgan, Nadire Mater, Nevzat Onaran, Nurdan Gürbilek, Orhan Koçak, Orhan Silier, Ragıp Zarakolu, Rıza Tura, Saruhan Oluç, Semih Sökmen, Semra Somersan, Serpil Bildirici, Sungur Savran, Şadi Ozansü, Tanıl Bora, Tayfun Mater, Tektaş Ağaoğlu, Umur Coşkun, Yelda Zeki Tombak.*

ÖTEKİ MESLEKLER: *Atilla Aksel, Belkıs Ahi, Canan Duran, Canset Aksel, Çiğdem Karabağla, Demet Yılmaz, Derya Yücel, Devin Erman, Dilek Özdinç, Elif Erim, Enis Özdoğan, Ercan Güngöroğlu, Erdinç Köksal, Erol İzbalan, Eyüp Yıldırım, Fatma Kanar, Ferda Ergentürk, Feryal Çınarlı Gürpınar, Filiz Erol, Filiz Karakuş, Gül Genç, Gül Şirin, Hilmi Yüncü, Hüsniye Özdemir, İdem Erman, İ. Murat Er, Kevser Çoruh, Meliha Öztoprak, Mustafa Atmaca, Nart Bozkurt, Nesrin Ertürk, Nilüfer Kurtuluş, Nimet Tanrıkulu, Rıza Doğan, Saliha Bilginer, Selim Erdoğan, Seyhun Çelik, Songül Özdemir, Şaban Dayanan, Şöhret Baltaş, Şule Tunca, Tansel Emanet, Zeynel Çelik.*

Savaş istemiyorsak sessiz kalmayalım

Körfez'de patlaması an meselesi haline gelen savaş, çok sayıda insanın ölümüne, büyük bir yıkıma yolaçacak. Toprak kazanma emeliyle ülkesinin insanlarını ateşe atan Başkan Saddam Hüseyin ve Birleşmiş Milletler'in yerine geçerek dünyada asayiş bekçiliğini üstlenmeye çalışan Başkan George Bush'un milyonların hayatını tehlikeye atmaya hakları yok. **Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK)** paralelinde oluşturulan **Helsinki Yurttaşlar Meclisi** savaş istemeyen, yıkım istemeyen herkesi, Irak ve ABD Başkanlarına aşağıdaki telgrafları çekmeye veya bizzat telefonla savaş istemediğini bildirmeye çağırıyor. Bütün dünya ülkelerinden çok sayıda insanla birlikte, savaşı önlemeye çalışalım.

BELGE -4

Başkan Saddam Hüseyin'e:

1. **Savaşı önlemek için Kuveyt'ten kuvvetlerinizi çekin.**
2. **İnsanlığın çıkarları için, toprak talebinizi savaş alanında değil uluslararası yargı organlarında savunun.**

Adres: Başkan Saddam Hüseyin
Başkanlık Sarayı
Bağdat / Irak

VEYA:

Irak Büyükelçiliği
Turan Emeksiz Sokak Kent Sitesi
A Blok No. 12-11
Gaziosmanpaşa / Ankara
Telefon: 126 61 18 - 168 04 93

Başkan George Bush'a:

1. **Savaş başlatmayın. Diplomasi ve başka tedbirlerin sonuç vermesi için zaman tanıyın.**
2. **Kuvvetlerinizi Birleşmiş Milletler emrine verin. Dünya barışının bekçisi ABD değil BM olmalıdır.**

Adres: President George Bush
The White House
Washington, D.C. 20500/USA
Telefon: (1) (202) 456 1111
(Türkiye saati ile 16.00-24.00 arası arayın)

VEYA:

ABD Büyükelçiliği
Atatürk Bulvarı No. 243
Kavaklıdere / Ankara
Telefon: 126 54 70

HELSİNKİ YURTTAŞLAR MECLİSİ TÜRKİYE KOMİTESİ GİRİŞİMİ adına
Adalet Ağaoğlu, Abdullah Baştürk, Murat Belge, Murteza Çelikel, Ercan Karakaş, Murat Karayalçın, Osman Kavala, Yaşar Kemal, Onat Kutlar, Zülfü Livaneli, Selim Ölçer, Taha Parla, Emil Galip Sandalcı, Şirin Tekeli, Mete Tunçay

Olumlu Bir Öneri

ÇAĞATAY ANADOL

HEP milletvekili Abdullah BAŞTÜRK 20-25 milletvekilinin kuracağı bir ortak partinin, kendisini destekleyen partilerin varlığını ortadan kaldırmadan,seçimlere katılabileceğini ve sol'un böylece iktidar olabileceğini düşünüyor ve bu amaçla biraraya gelinmesini öneriyor. Bekleneceği gibi SHP öneriyi bir "fantazi" olarak değerlendirdi, HEP ve SBP Genel Başkanları ise olumlu buldu.

Büyük ekonomik ve sosyal sorunlar içinde bulunan seçmenler, genel seçimlerde oylarının ziyan olması endişesi ile genellikle merkez partilerinde yoğunlaşıyorlar. Demek ki seçmenin gözünde iktidara gelebilecek kadar büyük ve güçlü değilseniz size siyasi çizginizi benimseyenler bile oy vermiyor. Böylece siyasette ölçek sorununa gelip dayanıyoruz.l2 Eylül'den beri büyük bir siyasi dejenerasyona uğrayan Türkiye'nin çok ağırlaşmış sorunlarına etkili bir müdahale için Baştürk'ün önerisi dikkate alınmalıdır. HEP'in ve SBP'nin milletvekili sayısı grup kurmaya yetmiyor, SHP de olaya "fantazi" olarak bakıyor. Oysa bu önerinin kilit taşı grup kuracak sayıda milletvekilinin öneriye evet demesidir. Demek ki halen SHP'de bulunan veya bağımsız bazı milletvekillerinin de öneriyi benimseyebilmesi gerekiyor. Bu sağlanabilirse, hergün radyo ve televizyondan yurttaşlara hitap edebilen, hazine yardımı alan bir partinin geniş olanakları, ölçek sorununun aşılması ile seçmen gözünde gerçek bir seçeneğe dönüşmeye hizmet edebilir.

Bu öneri marksist sol açısından önemlidir. Çünkü şimdiye kadar marksist sola ya oyları bölmemesi için parti halinde örgütlenmemesi , ya da ölçek sorununu aşmak için aynı ideali paylaşmadığı partilerle birleşmesi önerildi. Bu önerilerin ikisi de marksist hareketin kendi kimliğinden vazgeçmesi anlamına geliyordu.

Eğer en az yirmi milletvekili Baştürk'ün önerisine olumlu yanıt verirse HEP, SBP, parti olarak örgütlenmemiş başlıca marksist akımlar, Kürt hareketi, çevreci akımlar böyle bir partinin çevresine güçlerini yığabilirler. Kendi seçim platformlarına, bağımsızlığına haklı olarak önem veren, başta kadın hareketi olmak üzere başka güçleri de katabilirler.

Eğer bu platform toplum için öngördüğü özgürlük ve demokrasiyi kendi bileşenleri arasında geniş biçimde uygulayabildiğini gösterirse seçmenin güvenini de kazanabilir.

Gerçekçi olalım, bu platform katıldığı ilk seçimde meclis çoğunluğunu elde edemez. Ama mevcut partilerden "sıtkı sıyrılmış" olduğu, oy dağılımlarından, Bayrampaşa seçimlerinden besbelli olan seçmenlerin nezdinde önemli bir seçenek haline gelebilir ve mecliste de önemli bir temsil oranı sağlayabilir. Sol akım böylece, kendisine kulak veren seçmenlerin "oyum ziyan olur" duygusunu yenebilecek asgari ölçeği ortaya çıkarabilirse, SHP yöneticileri gibi sol oyları çantada keklik görenlerin ayaklarını da zamanla suya erdirebilir.

Eğer bunlar gerçekleşebilirse, ortak parti daha ileri birliklerin bir sınama alanı da olabilir.Onun bileşenlerinden, birleşebilecek olanlar belli olur.Yani süreç birlik konusunda ucu açık bir süreç de olabilir.

Son bir söz yaklaşım tarzı üzerine edilmeli. Eğer bu proje gerçekleşebilecekse daha baştan, olabilecek en geniş yelpazeyle başlamalı ve pazarlıkçılık ile bencillikten uzak durulmaya çalışıldığı yine baştan gösterilmelidir.Bu hem bileşenler arasında sağlıklı bir diyalog için, hem de seçmene güven vermek için zorunludur.

Şüphesiz SHP adına konuşamam. Ama konuşabilseydim şöyle derdim :

"Biz böyle bir platformla seçmen karşısına birlikte çıkmaya öylesine önem veriyoruz ki,platformun kurulmasından ve başarısından başka hiçbir şey istemiyoruz.Sadece diğer bileşenlerin bize vereceği görevleri yerine getirmeye talibiz."

8 Mart Kadınlar günü nedeniyle Kadın Kültürevi ve Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı ortaklaşa bir "Mor Bülten" çıkardılar. Bu bülteni olduğu gibi dergimiz sayfalarına alıyoruz.

KADINLARI SEVİYORUZ

Geçen yılın 8 Mart'ından bu yana yine *"Kadınız"* diyoruz; öfkelenmek, isyan etmek için öyle çok nedenimiz var ki... Ama artık çok da sevinçliyiz. Çünkü yüzyıllardır baskı altına alınışımızı, buna inatla karşı çıkışımızı artık gizleyemiyorlar bizden. Artık, öfkemiz çokluğunda umudumuz var; tarihimizi biliyoruz ve yapıyoruz. Bize dayatılan hayatları, rolleri, mekanları, en çok da kendimizi değiştirmeye devam ediyoruz.

Geçen yılın 8 Mart'ından bu yana yine dayak yedik. Yanıt aradık. Yine sokakta, işyerinde, aile içinde tacize uğradık. Sırf kadın olduğumuz için açıkça ya da rafine bir biçimde, hatta "bilimsellik" adına aşağılandık. Dava açtık, imza topladık, gözaltına alındık. Bize dayatılmaya çalışılan geleneksel aileyi istemediğimiz için boşandık, yazılar yazdık, kitaplar yayınladık. Kadın sorunlarını bir üniversite bünyesinde bilimsel olarak ele almaya başladık. *"Düdük öttürdük"*.

Hayır demeyi çoktan öğrenmiştik, bu yıl da bir dolu şeye hayır dedik.

Şimdi tüm kadınların ortak ezilmişliğini ve mücadelesini simgeleyen 8 Mart'ta yine birlikteyiz ve *"Kadınları seviyoruz"* diyoruz.

MOR KÜTÜPHANE

Evet! Geçtiğimiz yıl da boş durmayıp, varolduğumuz gerçeğinin altını çizdik yine. 14 Nisan'da, Türkiye'de ilk kez bir Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi kuruldu. Altı kadının, *(Füsun Akatlı, Jale Baysal, Ruhsar Erten, Aslı Mardin, Şirin Tekeli, Füsun Yaraş)* çabaları ve İstanbul Belediyesi'nin de yardımıyla kurulan kütüphane, kadın konusu ile ilgili her türlü araştırma malzemesinin, yayınların, istatistik verilerin, yasa metinlerinin, gazete kupürlerinin, kadınları ilgilendiren tüm sorunlarla ilgili kitap ve fotoğraf, mektup, anı, günce, kadın derneklerinin tüzük ve yayınları, seminer, panel, konferans metinleri, kadın dergileri gibi belgelerin topluca bir yerde bulunmasını amaçlıyor. Osmanlı döneminden başlayarak kadınlarımızın yayınlarını biraraya getirip eski harfli kadın yazılarını günışığına çıkarıyor, bugünün yazılı belgelerini saklayarak da gelecek kuşaklar için hazırlıyor. Kütüphane mekanında, konser, söyleşi, konferans, sergi gibi etkinlikler de düzenleniyor.

İşte bizim diyebileceğimiz, kendimize tarihimizle, bugünümüzle, hatta geleceğimizle bulabileceğimiz bir mekan! Orada bize yalan söylenmeyecek ve yüzyıllardır olduğu gibi bizden bir şey gizlenmeyecek.

YENİK YASA MADDELERİ

Peki geçtiğimiz yıl tarihe karıştırdıklarımızı hatırlıyor musunuz? Başımızda Demokles'in Kılıcı gibi duran ve erkek elinin hamuruyla yoğrulmuş Türk ceza Yasası maddelerinden sadece biriydi 438. Onu bize, tecavüze uğradığı yetmiyormuş gibi fahişelikle suçlanan ve bir anda toplum dışına itilen Nazire Tarhan'ın öyküsü hatırlatmıştı. Tecavüze uğrayan kadın fahişeyse cezanın indirilmesini öngören bu inanılmaz uygulamaya karşı çıkışımızın sonuçlarını geçtiğimiz yıl aldık. İstanbul'da 1989'da Mor İğne satışıyla başlayan Cinsel Tacize Hayır kampanyamızın devamında 438'e de savaş açmış ve şöyle demiştik:

"Bir grup erkek yargıç, kadınları iffetli-iffetsiz diye ayrıma tabi tutarak, kadınlar üzerindeki baskıyı bir kez daha yasallaştırdılar. Bu kararın alındığı andan itibaren bütün kadınlar, tacevüze uğramaları halinde şiddete maruz kaldıklarını değil, iffetli olup olmadıklarını kanıtlamak durumunda kaldılar. Bu karar, tecavüzü teşvik etmektedir. Irza geçmeyi suç olmaktan çıkarıp suçluyu değil, şiddete maruz kalanı cezalandırma biçiminde bir anlayışı meşru kılmıştır. Öte yandan, fahişelik de diğer bütün meslekler gibi bir meslektir. Bu devletçe de kabul edilmiştir ve fahişelerden vergi alınmaktadır."

Açtığımız savaşı kazandık ve 438 geçen Kasım'da tarihe karıştı.

Tarihe karıştırdığımız bir başka uygulama da, kadının çalışmasını kocasının iznine bağlayan Medeni Yasa'nın 159.maddesinden güç alıyordu. 159'a Hayır! kampanyamıza toplumun hemen her kesiminden yoğun destek aldık ve 159 kısa sürede iptal edildi. Şimdi sırada, aynı yasanın, kocayı aile reisi ilan eden 152., soyadımızı erkeğinkine uyduran 153., kocayı bizim "hayat temsilciliğimize" atayan 154., kadına verdiği sorumlulukları her an geri alabileceğini bildiren 155., 156., 157. ve 158. maddeleri var. İstemediğimiz ve haketmediğimiz ikincil konumu yasallaştıran bu maddeler de birgün tarihe karışacak elbette.

MOR SIĞINAK

Türkiye'de 1987 yılında kadınlar tarafından başlatılan *Dayağa Karşı Kampanya* da,çalışmalarını geçtiğimiz yıl çok başarılı noktalara getirdi. Her dört kadından birinin kocasından ve ailedeki diğer erkeklerden dayak yediği ülkemizde, bu olgu, mahkeme kayıtlarına *"kadının sırtından sopayı, karnından sıpayı eksik etmemek gerekir"* biçiminde geçecek kadar meşru. Dayağa Karşı Kampanya ile buna da hayır diyeli çok olmuştu ve kampanya, geçtiğimiz Mayıs ayında *Kadın Sığınağı Vakfı* projesini hayata geçirdi. Canan Arın, Emine Başa, Zahre Büyükdağlı, Yaprak Zihnioğlu, Firdevs Gümüşoğlu, Filiz Kerestecioğlu, Fatma Özaydın, Gül Özlen, Sakine Güleç, Gülser Kayır, Şahika Yüksel, Nurperi Sancak, Şirin Tekeli ve Nural Yasin sayesinde... Merkezi 3 Kasım günü açılan *Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı*, şimdi, şiddete maruz kalan kadınlara gönüllü dayanışma ağlarıyla destek oluyor, hukuki ve psikolojik danışmanlık ve mesleki rehberlik hizmetlerini ücretsiz yerine getiriyor. Kısa vadeli ilk hedef; yaygın kadın sığınakları ... Amaç; aile içinde şiddete maruz kalan tüm kadınlara sığınma ve korunma imkanları sunar ve yeni hayat alternatiflerini ortaya çıkarmaya çalışırken, kadının dayağın meşru görülmesinin getirdiği suçluluk, korku, eziklik gibi duygulardan kurtulmasına katkıda bulunmak.

Mor çatı, kadınlara bu katkılarını ve *"dayağın kadının suçu olmadığı gibi, kaderi de olmadığını"* anlatma mücadelesini sürdürecek, ama hiçbir kuruluşa bağımlı olmadığı için, bağışlarınızla!

Tabii, *Mor Çatı* sığınak projesi, sosyal demokrat belediyelerimize de epey *"fikir"* verdi geçtiğimiz yıl. İstanbul Anakent Belediyesi'nin *Mor Çatı Vakfı*'nı kuran kadınlara vermekten bir anda vazgeçtiği desteğini, 'Ben yaptım oldu"ya dönüştürme çabası, pek doğal ki, yarım kaldı. Nurettin Sözen'in Şişli Belediye Başkanı Fatma Girik ile birlikte aylar önce tüm basına ve ve kamuoyuna tanıttığı sığınak henüz çalışmaya başladı, diye duyduk. Başka kentlerden bazı belediyelerin de erkek başlarına bu tür projelere soyunmasından bir sonuç çıkmadı. Ancak Bakırköy Belediyesi'nin Kadın Hakları Danışmanı Uğur İlhan'ın da büyük katkısı ve yönetimiyle açtığı sığınak ful kapasiteyle çalışıyor.

Devletin TRT'sine bile "nice sığınaklara" dedirten gelişmeler, kadınların, geçtiğimiz yıl çabalarının sonuçlarını daha fazla alan dayağa karşı kampanyası sayesinde oldu. Yeni sığınakların açılması ve toplum bütününde dayağı yiyenin suçlanması yerine, atanın lanetlenmesi de, bunun sayesinde olacak.

DİĞER MOR İLK LER

Kadınların *"Türkiye'de ilk"* lerine, geçen yıl eklenenlerden biri de İstanbul Üniversitesi bünyesinde kurulan *Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi*. Profesörler *Necla Arat, Türkan Saylan ve Aysel Çelikel'* in aylarca sürdürdüğü çalışmalar 1990'ın Ekim ayında resmileşti ve üniversitede, disiplinlerarası Kadın Araştırmaları Yüksek Lisans Ders Programı başladı. Merkez şimdi, bağımsız bir kürsü olabilmenin mücadelesini veriyor.

Evet geçtiğimiz yıl da boş durmadık. Ama "Onlar" da boş durmadılar. Bize sormadan, statümüzü korumaya, kalkınmada katkıda bulunmamızı sağlamaya, kadın kuruluşlarını yönlendirmeye , bizi kafalarının içindeki -ne idüğü hem belirli, hem belirsiz- aile hayatına hapsetmeye, yani kutsal baba otoritesi altındaki kutsal ana imajında yok etmeye, çalışma hayatından uzak tutmaya kalktılar. Bunları da o ünlü kanun hükmündeki kararnameleriyle dayattılar.

Hem devlet eliyle tepeden inme, hem de erkeklerin, üstelik Türk'lükten İslam'dan sözeden erkeklerin yaratıcı düşünceleriyle bezenmiş bir özel-güçlü-aile hayatı! Buyrun bakalım, biz bugüne kadar aileden çektiğimiz yeter, derken, bir de güçlüsü çıktı başımıza. Biz ne yaptık? *"Gerçi bize sormadınız ama, yanıtımız hayır"* dedik; saçımızı ailemize süpürge etmek yerine, süpürgemize binip uçmamız gerektiğini düşündük; *"Böyle ailelerde olmak istemiyoruz"* diyerek boşanma davaları açtık.

Çünkü gördük ki, bu adamlar bizim statümüzü korumaya karar verdiğine göre, ailede başımızda bir reis bulunmaya devam edecek; evimizin yerine, kürtaj olup olmayacağımıza, çocukların geleceğine yine reisimiz karar verecek. Biz yine onun izni olmadan çelik tencere bile satın alamayacağız. Bu adamlar statümüzü koruyacak, demek ki, bizler yine çocuk bakımı, çamaşır, yemek, bulaşık, kömür, su taşıma derken ölüp gideceğiz. Bu arada, TRT'den çalışmamızın nasıl da aile hayatını bozduğunu anlatan filmler izleyip, ibret alacağız. Kürtaj olmak istersek, *Aile Araştırma Kurumu'* nun mahallemizdeki uzantısı, sözgelimi yakındaki caminin imamı, bize çocuk doğurmanın ne kadar kutsal bir görev olduğunu anlatacak. Topladıkları *Aile Şurası*'nda da söyledikleri gibi, beceremezsek, kutsal meslek anneliği onlar

bize öğretecekler. Sonuçta, kocamız, bir de kocamızın babasıyla aynı evde yaşayacak, onlara hizmet edecek, kan kustuğumuzda da "*kızılcık şerbeti içtim*" diyerek, daha da yüceleceğiz.

İnanması zor, ama bunları istediler bizden. Biz de dönüp kadınlara sorduk: "Bizimle boşanır mısınız?"

MOR DÜDÜKLER

Özel hayatlarımızı yönlendirmekten sorumlu Devlet bakanımız Cemil Çiçek, tam da bu sıralarda bir laf etti, hatırlarsınız. Kalktı, kafasındaki aile modelini savunma hezeyanı içinde, "Flörtün fahişelikten ne farkı var?" dedi. Pesti yani! Bize göre, flörtle fahişelik arasında çok fark vardı ama, bu lafın düdükten bir farkı yoktu. Buna karşı, ancak düdük çalınabilirdi.

Şimdi, "Bizimle boşanır mısınız?" kampanyamız sürüyor, kimi arkadaşlarımız boşanırken, çoğunun davası reddedildi. Ama temyiz yolumuz açık ve kullanacağız.

Özetle dayak yemeye devam edeceğiz, yine aşağılanacak, tacize uğrayacağız. Yine yazılı-yazısız yasalarla bizi kuşatma çabasını sürdürecekler. Biz ise, her koşulda karşı çıkmayı ... Bunu artık onlar bile biliyor.

Kadın Kültürevi
ve
Mor Çatı'dan kadınlar

KADIN KÜLTÜREVİ
Şahkulu Mah. İlk Belediye Cad. No: 10/2 Tünel
MOR ÇATI KADIN SIĞINAĞI VAKFI
Cumhuriyet cad. Fransız Hastanesi Sok. No: 3/2 Harbiye

Piyasa Ekonomisi, Kapitalizm ve Sosyalizm

Sadun Aren

1.Sosyalist ülkelerin,özellikle de SSCB'nin son zamanlarda ekonomik yönetimleri için merkezi plancılıktan vazgeçip piyasa ekonomisinegeçmek istemeleri, kafalarda acaba bu ülkeler sosyalizmden ayrılıpkapitalizme mi yöneliyorlar biçiminde bir soru işareti, bir kuşku yaratmıştır. Bunun nedeni,piyasa ekonomisinin kapitalizmle ve merke-zi plancılığın da sosyalizmle eşanlamlı olarak kullanılmış ve kullanılmakta olmasıdır. Eğer bu eşanlamlılık doğru ise, açıktır ki, söz konusu kuşku da yerindedir.Ama göreceğimiz gibi, eşanlamlık doğru değildir.Böyle oluncada, sırf piyasa ekonomisine yöneldiler diye sosyalist ülkelerin kapitalizmin yolunu tuttuklarından sözetmek, böyle bir kuşkuya düşmek yersiz ve yanlış olur.

2.Piyasa ekonomisi,ya da aynı şey demek olan piyasa (fiyat) mekanizması,sunum-istem (arz-talep) yasasına dayanır. Bu yasa evrensel,yani her zaman ve her yerde geçerli nitelikte olup, piyasalarda çeşitli malların sunulan (üretilen) miktarlarının bunların istem miktarlarına eşit olmalarını sağlar.Piyasa fiyatları da bu denklik noktalarında oluşur.Bu yasaya göre piyasa mekanizması kısaca şöyle işler: Bir malın sunumu sabitken istemi artarsa fiyatı yükselir. Fiyatı yükselince o malın sunucuları(üreticileri) normalden fazla kar etmeye başlarlar ve üretimlerini yeni is temi karşılayıncaya kadar artırırlar. Yok eğer istem azalırsa, bu sefer de olaylar ters yönde gelişir ve o malın üreticileri sunumlarını yeni azalmış istemi karşılayacak kadar azaltırlar. Böylece piyasa mekanizması, tüm malların istemleriyle sunumlarının daima birbirleriyle denk olmalarını kendiliğinden (otamatık olarak) sağlar. Herhangi bir mal ne gereğinden fazla üretilerek ziyan edilir, ne de gereğinden az üretilerek kıtlığı çekilir.

3.İşlevi ve işleyişi bu olan piyasa ekonomisi kapitalizme değil küçük meta üretimine özgü bir düzenlemedir. Bundan ötürüdür ki,kapitalizmden çok ön-ce, küçük meta üretimi yapılan eski Mısır'da, eski Yunan'da ve eski Roma'dada vardı.

Piyasa ekonomisinde sunumun istemdeki değiş-

melere kendiliğinden uymasını sağlayan öğe, sunumcuların (üreticilerin) kar elde etme dürtüleridir.

Bu dürtüden ötürü sunumcu piyasadaki istemi dikkatle izler ve sunumu ondaki değişmelere hemen uydurmaya çalışır. Bu konuda başarılı olursa kar,olmazsa ziyan etmesi, üreticinin üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet hakkına dayanır. Bu hak üreticiye aynı zamanda bağımsız karar verme olanağı da sağlar. Demek oluyor ki piyasa mekanizmasının işleyebilmesi için üreticilerin bağımsız, yani kendi çıkarları doğrultusunda karar verme özgürlüğüne sahip kişiler olmaları gereklidir. Üreticilerin kullandıkları üretim araçlarının sahibi bağımsız kişiler olmaları yalnız piyasa mekanizmasının işlemesini değil,fakat aynı zamanda onların olabildiğince çok çalışmalarını da sağlar. Küçük üreticilerin durumu tam buna uygundur.

4.Piyasa ekonomisi ile kapitalizm ilişkisine gelince. Kapitalist sistemde üretim araçları özel değil fakat kapitalist mülkiyet altındadır. Kapitalist mülkiyet, sahip olunan üretim araçlarının birden çok kişinin istihdamına olanak verecek kadar büyük ya da çok olmasıdır. Bu nedenle kapitalizmde üretim, bizat üretim araçları sahipleri tarafından değil,fakat onların ücretli adamları (işletme müdürleri ve işçiler)tarafından yapılır. Böyle olunca,piyasa ekonomisinin işlemesi için gerekli olan kar dürtüsü, fiilen üretim yapan fabrika müdürleri ve işçiler açısından, ortadan kaybolmuş olur. Çok ve şevkli çalışma güdüsü de aynı biçimde yok olur. Kapitalistler bu durumu önlemek ve piyasa ekonomisini işletebilmek için müdürlerine kardan pay vermek, ve işçilerin de çok çalışmalarını sağlayacak primli ücret sistemlerini uygulamak gibi önlemler alınır. Demek oluyor ki, kapitalist sistem piyasa ekonomisine tam oturmaz. Kapitalistler,küçük meta üretimine özgü bu düzeni işletebilmek için, yukarıda değindiğimiz bazı önlemler almak zorundadırlar.

5.Sosyalizme gelince. Bu düzende de sunumun isteme denk olması esastır. Yani istem-sunum yasası elbette burada da geçerlidir. Yalnız sosyalizimde bağımsız üreticiler ya da istem-sunum dengesinin sağlanmasında kişisel çıkarları olan kapitalistler olmadığından bu görevi merkezi plan yerine getirir. Diğer bir deyişle merkezi plan piyasada gerçekleşeceği tahmin edilen istemi karşılamak için her işletmenin ayrı ayrı ne kadar üretim yapması gerektiği belirtilir.Bunlarda hata yapılması işin niteliğiyle değil, tekniğiyle ilgilidir. Yani merkezi plancılık piyasa ekonomisine karşı değil, tersine onu model alan onu gerçekleştirmek isteyen bir çabadır.

Sosyalist bir ekonomi gelişip karmaşıklaştıkça merkezi planla yönetilmesi güçleşir. O zaman piyasa ekonomisine geçmek gerekli olur. Bunun için yapılacak iş, yukarıda görmüş olduğumuz gibi, piyasa ekonomisinin temel koşulunu yerine getirmek, yani işletme birimlerine bağımsızlık (özerlik) sağlamaktır. Bu bağımsızlık, kapitalizimde yapıldığı gibi, üretim araçları üzerindeki mülkiyete dokunmadan, işletmelerin yönetici ve diğer çalışanlarına elde edilecek karın belli bir oranını hak olarak vermek yoluyla gerçekleştirilebilinir. Bu yapılınca, istemle sunum arasında devamlı olarak kendiliğinden denge sağlanması (yanı halkın istediği malların sürekli olarak istenilen miktarda üretilmesi) güvence altında alınmış olur.

6.SSCB gibi öteden beri merkezi planla yönetilen bir ülkenin piyasa ekonomisine geçmesi güç bir iş, sıkıntı verici bir süreçtir. Güçlük ve sıkıntı geçiş dönemi için sözkonusudur. Çünkü piyasa mekanizmasının tam olarak işleyebilmesi için, planlı dönemin bütün yönetimlerinin ve özellikle de planlı fiyatlar sisteminin yıkılıp ortadan kaldırılması zorunludur. Bu yapılmadan piyasa mekanızmasının işlerlik kazanması olanaksızdır. İşte eski plan yöntemlerinin yıkıldığı ama yeni piyasa yöntemlerinin de henüz onların yerini almadığı bu geçiş döneminde halk büyük sıkıntı çeker. Nitekim çektiklerini görürüz. Fakat geçiş dönemi tamamlandıktan sonra ekonomik sorunlar hızla çözüm yoluna girerler.

Çünkü piyasa ekonomisi sosyalist bir toplumda kapitalist bir toplumda olduğundan daha iyi işler.

Bu söylediklerimizden kolayca çıkarılabileceği üzere, kapitalizimden sosyalizime geçerken de, yalnız üretim araçları üzerindeki kapitalist mülkiyetin sosyalleştirilmesi sözkonusu olacak, süregelen piyasa ekonomisi düzeninden de vazgeçmek gerekmeyecektir.

Marks'dan Değil, "marksizm"den Kurtulmalıyız

Zülfü Dicleli

Soldaki tartışma sürecinde "Marksizm yenilenebilir mi, yenilenemez mi?" sorusu ortaya çıktı. Günümüzdeki tartışmalarda marksizmin hemen hemen bütün "temel ilkeleri"ne eleştirel yaklaşılması, şu sorunun gündeme gelmesine yolaçıyor: "Dogmatizmden arındırıldığında marksizmden geriye ne kalıyor?" Ya da şu soru akla geliyor: "Yaşadığımız çağ dönümünde, Yeni Çağ'ın sona ermesiyle birlikte marksizm de tükenmiş midir?"

Tartışmalarda, "Marksizm artık yenilenemez" görüşünün karşısında, "marksizm değişime ve gelişime açıktır, yaratıcı bir çalışmayla yenilenebilir" görüşü savunuluyor.

Bu iki görüş arasında bir tercih yapmak zorunda mıyız? Bence hayır! Şimdi daha iyi görüyorum ki, soru bu değil, "marksizm yenilenebilir mi, yenilenemez mi?" sorusu yanlış bir soru. O nedenle de yanıtlanması olanaklı olmayan bir soru.

Soru yanlış, çünkü bizzat "marksizm" kavramı, doğru olmayan, hakikati yansıtmayan, gerçeklikte bir karşılığı olmayan bir kavram, bir yanılsama. İster "yenilenebilir", ister "yenilenemez" diyelim, her iki durumda da bütünsel, total bir teori olduğunu varsaydığımız bir "izm"den sözediyoruz. Bizlerin düşüncesinde her zaman böyle bütüncü bir teori olarak bir marksizm var olageldi, ama gerçekte böyle bir şey hiç oldu mu, olabilir miydi?

Marksizm dediğimiz zaman, Marks'ın, Engels'in ve onlardan sonra kendilerini marksist olarak tanımlayan düşünürlerin ürünlerinin toplamını, bu doğrultudaki politik etkinlikleri ve sonuçlarını anlıyoruz. Marksist düşünürler ve politikacılar arasında çok büyük farklılıklar var, ama gene de marksizm genel bir kavramhepsini kapsıyor. Çünkü hepsinin ortak özelliği, savundukları görüşlerin "bütünsel bir teori" oluşturduğunu kabul etmeleri. Ne ki, bu kabul savunulan teorinin kendisinden çok, teori-pratik-gelecek arasında kurulan, biz marksistlere özgü bir ilişkiden kaynaklanıyor. Marksist teoriyi marksist yapan, bu teoriden çok, marksistlerin ona verdiği anlam, onların teoriye yaklaşımı oluyor.

Bütün önemli konuları her zaman aydınlık, güvenli bir geleceğin içinde görmek isteği marksistleri belirleyegeldi. Bu mutlak isteğin prizmasından bakıldığında, teori, bu geleceği ışık tutmakla işlevliydi (tek gelecek, komünizm inancı, kaçınılmazlıkla bütüncü bir teori anlayışını, her önemli konuyu o tek bağlamda birleştirerek açıklayan, bugünün ve geleceğin bütün sorularının yanıtlarını tohum halinde de olsa içeren bir teori anlayışını koşullandırıyor), pratik ise ancak o geleceğe götürecekse anlamlı, ciddiye almaya değer oluyordu. Bütün sorunların o gelecekte mutlaka çözülmüş olacağına olan mutlak inanç, teori ile pratik arasında, gene marksistlere özgü bir ilişki kurulmasına yol açıyordu. Teori geleceğin yolunu aydınlatıyordu ve o, pratiğe uygulandığında gelecek (komünizm) kaçınılmazlıkla gerçekleşecekti. Pratiğin (yaşamın), teoriyi (düşünceyi) izleyebileceğine olan tartışılmaz inanç, marksist politikanın en büyük zaafı oldu.

Bu "marksist" istek ve inancın prizmasını bir kenara bırakıp, bunun esiri olmadan baktığımızda ise, Marks'ın ve marksistlerin teorik çalışmalarında, marksist politikacıların mücadelelerinde eşsiz değerler buluyoruz. Bugünün sorunu bu anlayıştan, "marksizm"den kurtulmak, Marks'dan, Engels'den, Lenin'den, Gramsci'den ve ötekilerden değil.

Marks, hiçbir yapıtında, "marksizm", "diyalektik materyalizm" gibi kavramlar kullanmadı. Teorik çalışmasının ağırlığını "kapital"in (sermayenin) hareket yasalarını ortaya çıkarmaya verdiyse de, O'nda "kapitalizm" kavramına da pek raslanmaz. Düşüncesinin "temel ilkeleri"ni formüle etmeye de çalışmadı. "Ekonomi Po-

litiğin Eleştirisi Üzerine"nin "Önsöz"ündeki kısa bölüm dışında böyle bir formülasyon çabasına raslanmaz. Hayatının son yıllarında, Kapital'in ilk cildini yeniden gözden geçirmek istedi, ama buna zaman bulamadı. Sağlığında, kendini marksist olarak tanımlayan yandaşları ortaya çıktığında, "ben marksist değilim" dedi.

Marks'ın yazdıklarında birbiriyle çelişen pek çok yan vardır. Başka türlü de olamazdı. Gerçek yaşamın çelişkileri, sorunları düşüncede yansır.

Sorun Marks'da da, marksistlerde de, yaşamın çelişki ve sorunlarının çözümünü düşüncede aramaktan çıktı. Düşünce olmadan sorunlar elbette çözülemez, ama sorunlar ancak pratikte, yaşamın içinde çözülür. Daha doğrusu çözülebilir. Çünkü bütün sorun ve çelişkilerin çözülebileceğini varsaydığımız için, düşüncemizin, teorimizin, marksizmin, bütün sorunların çözüm yolunu gösterebileceğine, her şeyi açıklayabileceğine de inandık. Oysa insan, pratikte bir sorunu çözerken, bir dizi yeni sorun yaratıyor. Bütün sorulara yanıt verebilmek, bütün sorunlara çözüm yolları bulmak iddiası, marksistlerin hem gerçekten açıkladıkları ve anlamlandırdıkları gerçeklerin önemini gölgeledi, hem de gerçekten çözdükleri sorunların değerini azalttı.

Marks'ı ve öteki büyük düşünürleri, şimdi "marksist bakış açısını" bir kenara bırakıp yeniden okumamız gerekiyor. O zaman Marks'da çok belirgin bir şekilde öne çıkan determinist yaklaşımların yanı sıra olasılıkçı yaklaşımları da, kosmos (düzenlilik) arayışının yanı sıra kaosu saptadığı yerleri de, üretim tarzı ve sınıf paradigmalarının, değer teorisinin yanı sıra, bunlarla gerçek yaşam arasındaki mesafeyi aşmada sık sık karşılaştığı problemleri de göreceğiz.

O zaman, Marks'ın önce "proletarya döktatörlüğünün ilk uygulaması" diye tanımladığı Paris Komünü'nden daha sonra "yalnızca olağanüstü koşullardaki bir kentin ayaklanması" olarak söz ettiğini ve "azıcık bir sağduyuyla bütün halk için yararlı bir uzlaşmaya varabilirlerdi" diye eklediğini, Engels'in 1895'de "Fransa'da Sınıf Mücadeleleri"ne "Önsöz"de, marks'la birlikte öngöremedikleri şekilde kapitalizmin kendini yineleyebildiğini ve artık bilinçsiz çoğunlukların başındaki bilinçli azınlıkların eylemleriyle sonuç almanın olanaklı olmadığını yazdığını ve Lenin'in "Son Makaleleri"nde sosyalizmin kuruluşunda devlete, ekonomiye ve partiye ilişkin bütün görüşlerini köklü şekilde değiştirdiğini okuduğumuzda, "marksist-leninist" devlet, devrim, sosyalizm ve parti teorilerine ilişkin görüşlerimizi eskiden olduğu gibi gözden geçirememezlik edemeyeceğiz.

"Marksist teori"yi ilk kez Engels formüle etti. Dühring'in Marks'ın görüşlerine yönelttiği eleştirileri yanıtlamak ve onun öne sürdüğü bütüncü teoriyi çürütmek ihtiyacı ortaya çıktığında, Engels, Anti-Dühring'de, Marks'ın ve kendisinin geliştirdiği görüşleri bütünsel bir teorinin bileşenleriymiş gibi ortaya koydu. Dühring'in, kendisinin "bilimde bütünsel bir devrim" yaptığı iddiasının kurbanı oldu. Engels'in ölümünden on yıl sonra Plekhanov, "marksizm bütünsel bir teorik sistemdir" diye yazıyordu.

Marks'ın görüşleriyle rezonansa giren proletaryadan ve daha sonra Lenin'in görüşlerinin etkilediği, Ekim devrimi'nin ışıklarının hareketlendirdiği ezilen halklardan duyulan korku sonucu egemen güçlerce marksizme yöneltilen sürekli ve yoğun ideolojik saldırı da, marksistlerin kendi doğrularına olan inançlarını pekiştiren, teoriye ideolojik yaklaşımlarını kuvvetlendiren, eleştirel yaklaşımı engelleyen bir faktör oldu. Bu koşullarda, bütünsel teorinin bilimsel politik sonuçlar sağladığına olan inancın marksist politik harekete insanların katılmasında büyük işlev görmesi ve marksistlere büyük bir üstünlük duygusu vermesi yüzünden, hareket içinde bu "bütünsel teori" iddiası, hiçbir zaman sorgulanmadı ve sorgulatılmadı.

Toplumsal düşüncede 19.yy'a özgü olan total teorilerin (Marks, Durkheim, Weber; hepsinin yaklaşımları böyleydi) yetersizliği, 20 yy'da mikro düzeyde de analiz ihtiyacının belirmesiyle ortaya çıkmışken, marksist harekette bu sorgulama gene yapılmadı. Şimdi sorgulamamız gereken budur.

Eğer bütünsel, her şeyi kapsayan bir teori, bir düşünce sistemi olamayacağını kabul edersek, o zaman Marks gibi büyük bir düşünür, bizim yanımızda olmaya devam eder. Ama bu kez başka büyük düşünürler ile birlikte olarak! Tersi

durumda, sanıyorum, son yıllarda bir çok kez olduğu gibi, yaşamın hareketinin, gelişmesinin özelliklerini anlamaktan gene uzak kalacağız ve "marksist" rozetlerimiz ne yazık ki; artık yalnızca bir alay konusu olacaktır.

Marks olmadan dünü olduğu gibi bugünü de anlamak artık mümkün değildir. Örneğin "sınıf" kavramı olmaksızın, sömürü süreçlerini anlamak, incelemek sözkonusu olamaz. "Sermaye" kavramı olmaksızın, modern devletlerin ekonomiye müdahalelerini, sosyal politikalarını, dış politikalarını açıklayamayız. Fakat sorunların sahibi olan ve çözüm potansiyelini içlerinde taşıyan insanları, onların bütün toplumsal ve politik davranışlarını, eylemlerini yalnızca sınıf çıkar ve kimlikleriyle açıklamak dün olduğu gibi bugün de mümkün değil. Bunun için başka teorik ve politik yaklaşımlara da ihtiyaç var. Teorik çoğulculuk anlayışına, çok paradigmalı bir teorik çalışmaya ulaşmalıyız.

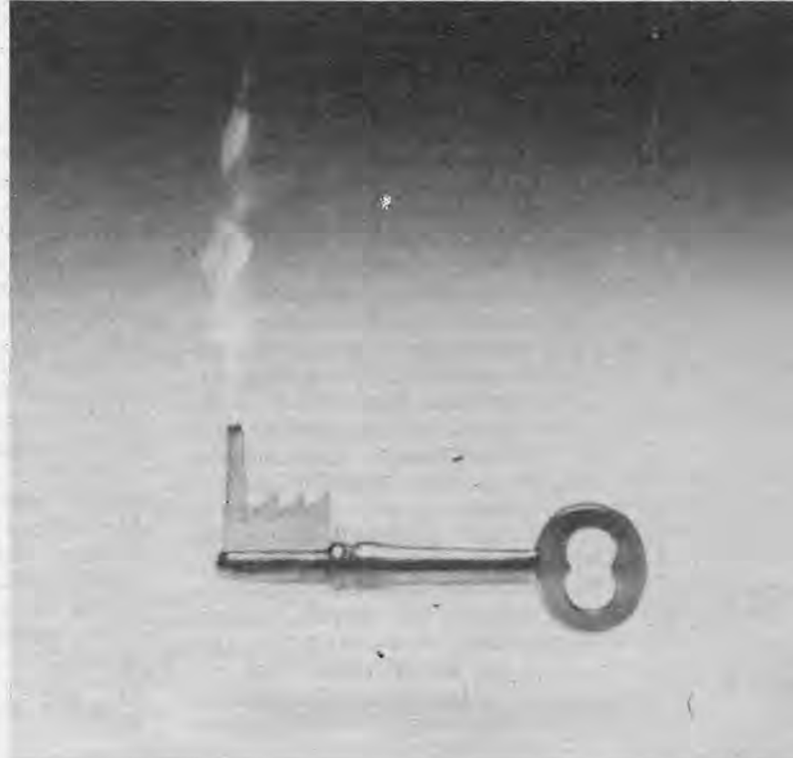
Ama burada hemen teori ile pratik ilişkisine yeni bir tarzda yaklaşmanın zorunlu olduğunu eklemek gerekiyor. Teori, yaşamı, hareketi anlamak için vazgeçilmezdir. Ama yaşamı, hareketi ancak onu değiştirme faaliyeti içinde, mücadele içinde anlayabiliriz. Her şey, pratik sürekli değişiyor. Onun için teoride sürekli yeniden kuruluş gerekiyor. Marks'ın, marksist olsun olmasın öteki düşünürlerin teorik çalışmaları ise bizim teoride ve pratikte yaşamı anlama çabalarımız için ancak belli yönelimler sağlayabilir.

Teori çoğu durumda pratiğe uymaz. Pratiğin zenginliği, ancak, o da her zaman değil, politikada kapsanabilir. Pratiğin doğrulamadığı teori değerinden bir şey kaybetmez. Yalnızca bizim yaşamı, hareketi anlama çabamıza bu yanıyla yardımcı olur.

Teori bir "eylem kılavuzu" değildir, yalnızca eyleme, pratiğe yaklaşım sağlar. Eylem, teorinin öngörmesi hiçbir zaman mümkün olmayan kendi somut koşulları içinde kendi yolunu çizer. Ama ancak teoriye önem veriyorsak, bir teorik yaklaşımımız varsa, eylemin kendisinin ortaya çıkardığı yeni koşulları da anlamayı, buna göre politikamızda yeni yönelimler seçebilmeyi başarabiliriz.

Teori ile pratik ilişkisini yeni tarzda kurmaktan, ben, sürekli teorik arayış içinde olmayı, bütün toplumsal teorileri dikkate almayı ve sürekli politik pratikte yer almayı anlıyorum. Pratiği yalnızca teoriye bakarak anlamaya çalışmaktan olduğu kadar pratiği, yaşamı teoriye uydurmaya çalışmaktan da vazgeçmek gerektiğini düşünüyorum.

Geleceği bugünden içerdiği varsayılan ve işte o nedenle de bir geleceği olmayan, "marksizm"i değil, yarını yalnızca bugün yapacaklarımızın sonucu olarak gören, bu nedenle de halkımız ve insanlık ve gelecek kuşaklar önünde sorumluluğumuzu kat kat artıran bir anlayışı doğru buluyorum. Artık insanları gelecekteki başarısı, "bilimselliği" nedeniyle "kesin" olan bir harekete davet etme kolaycılığından vazgeçip, insanları kendi bağımsız rollerini oynayarak, kendilerini gerçekleştirerek güçlendirecekleri bir harekete davet etmeye başlamamız gerekiyor. Böyle bir harekette, her ölümlü gibi doğruları ve yanlışlarıyla, ama her şeyden önce insana yaraşır bir dünya için rol oynama azimleriyle Marks da, Engels de, Lenin de tıpkı Weber, Freud, Sartre. Olo Palme, Gandhi ve Sakharov gibi bizlerle birlikte olacaktır.

İnsiyatif'li Olmaktan ... İnsiyatifli İlçe Olmaya

Süleyman Bulut

Birlik sürecinde yeni bir dönem başlıyor: İnsiyatif dönemi tamamlanıyor ... ilçe, il kuruluşlarına geçiliyor.

Bu noktada pratiğini, Türkiye'de ilk kez birlik sürecinin gerçekleştirdiği İNSİYATİF FİKRİ'nin, insiyatif örgütlenmesinin önemi üzerinde bir kere daha durmak yararlı olur diye düşünüyorum.

İnsiyatif fikri, sadece insiyatif örgütlenmelerine has bir şey değil. Sosyalist/demokratik örgütlenmenin canlı ruhu olarak, bütün il, ilçe örgütlenmeleri ve parti organları için geçerlidir. Geçerli olmalıdır. Bunun, bizim için hayati önemi olduğunu düşünüyorum.

İnsiyatif tarzı örgütlenmenin önemi, sadece yeni olmasından, bugüne kadar denenmemiş olmasından kaynaklanmıyor. Ona hayat veren, önem kazandıran şey, sosyalist örgütlenmenin, herkese insiyatif kullanma fırsatı tanıyan özünü taşıması, yaşatmasıdır. İşleyiş mekanizmasının buna olanak sağlaması, herkesin kendini ifade edebilmesine zemin hazırlamasıdır. İnsanların söz ve karar haklarını savunan, onların gönüllülük temeli üzerinde karar oluşturma süreçlerine katılmasına imkan tanıyan bir yapıydı insiyatif. Paris Komünü'ndeki gibi, işçi sovyetlerindeki gibi.

İnsiyatifler (varoldukları kadarıyla), şimdi ilçeleri oluşturuyor... İlleri kuruyor ... yöneticilerini seçiyor. Kurumsallaşıyoruz artık. Kurumsallaşmak !.. İşte bu noktada bizi bekleyen tehlikeden sözetmek istiyorum.

Bilindiği gibi Marksizmin, burjuva toplumsal örgütlenmesinde itiraz ettiği noktaların başında bu klasik YÖNETEN / YÖNETİLEN ilişkisi gelir. Bu ikilem aşılmadıkça, politika, ancak ve sadece meslekten insanların yapabileceği bir olay haline geliyor çünkü. Çok sevdiğim bir politika tanımı var. Bu tanım politikayı, "HALKIN, KENDİ SORUNLARINDAN UZAK TUTULMASI SANATI" olarak tanımlar. Klasik yönetici-yönetilen temeline dayanan politik anlayış, ancak bu kadar doğru ifade edilebilir diyorum. Onun için seviyorum bu tanımı. Peki, halk kendi sorunlarından nasıl uzak tutulabiliyor? Politika zeminlerinin sınırlılığı ve seçmeciliği sayesinde. Burjuva politik mekanizmaları öyle kurulup öyle işlemektedir ki, halk politik yetki ve yeteneklerini sonuçta politikacılara devretmiş olmaktadır... Tabii, böyle bir işleyişle halkın kendi söz ve karar hakkına sahip çıkması mümkün değil. Yöneten-yönetilen makasının giderek belli bir süreç içinde kapanmasını savunan Marksizm, sosyalist örgütlenmeyi "DEVLET OLMAYAN DEVLET" olarak tanımlarken, bunu amaçlıyordu. Devletin işlevlerinin -buna yönetim işlevleri de diyebiliriz- giderek toplumsal kurum ya da örgütlere devredilmesi..!

İtalyan Komünist Partisi'nin bir seçim afişini hatırlıyorum, mesajı şöyleydi:

Ben seçiyorum,
sen seçiyorsun,
o seçiyor,
Biz seçiyoruz,
Siz seçiyorsunuz,
....
Onlar yönetiyorlar !

İtalyan komünistleri, burada tabii İtalyan burjuva partilerinin, sosyal demokrat partilerin klasik yöneten/yönetilen temeli üzerine oturmuş politika yapma anlayışını eleştiriyordu. İğneyi başkalarına, çuvaldızı kendimize batırırsak ... aynı eleştiriyi İKP için yapamaz mıydık? Hatta yalnız İKP'ye değil, ÇKP'ye, SBKP'ye, FKP'ye ve diğerlerine ... Yapabiliriz.

Eğer komünist partiler, bu ikilemi aşabilmiş olsalardı, adlarını değiştirmek zorunda kalmayacaklardı. Komünist Partilere karşı ayaklanan halkların temel isteklerinin "özgürlük ve demokrasi" olduğunu hiç ama hiç unutmayalım!

Söylemek istediğim şu: partiler, önerdikleri toplumsal örgütlenmenin tipik birer örneği olarak ortaya çıkarlar. Demokratik bir toplumu savunan partinin demokratik şekilde örgütlenmemesi, demokratik ilişkiler üretmemesi düşünülemez. Bugün SBP "DEVLETÇİ SOSYALİZME" karşı çıkarken, kendi örgütlenmesinin de "YÖNETİCİLER PARTİSİ"ne dönüşmemesine büyük özen göstermek zorundadır. Çünkü "devletçilik" yalnızca ekonomiyle ya da devletle bir tanımlama değildir. Bizatihi, partilerin yapısı ve işleyişi "devletçi" olabilir. "Yö-

neticiler Partisi" anlayışı, devletçi sosyalist anlayışın kendisini, parti düzeyinde ifade ediş biçimidir. Sorun, partinin yalnızca merkez organları, il, ilçe organları ile sınırlı değil. Yönetici ve üyeleriyle tüm partilileri ilgilendiren, tüm partililerin ciddiye almasıyla çözümlenebilecek bir sorundur.

Bu konuda geçmiş örgütlenme tarihimizi, unutulması gereken bir dönem olarak değil, tersine hiç unutulması gereken bir dönem olarak sürekli göz önünde bulundurmalıyız!

Bütün bu düşünceler ışığında insiyatif fikrinin önemi biraz daha aydınlanıyor gibi geliyor bana. Partinin yöneticileri yönetici olmayan yönetici" olurken, partinin üyeleri sadece "seçmen" olarak kalmamalıdır.

"YÖNETİCİ OLMAYAN YÖNETİCİLER
SEÇMEN OLARAK KALMAYAN PARTİLİLER !"

İnsiyatif çalışmasının bu temel fikri, partinin bütün organlarında korunmalı, geliştirilmelidir. "Yönetici insiyatifli" parti çalışmalarından, herkesin insiyatifli olduğu parti çalışmasına geçmek kuşkusuz çok zor ... ama ısrar etmek zorundayız. Başarmak zorundayız. Bunun dışındaki bütün yollar bizi ancak YAŞI "YENİ" bir partiye götürür; FİKRİ "YENİ" değil.

Kısaca:

Ancak, birlikte insiyatif kullanarak geleceğimizi birlikte kurabiliriz...

Ancak, geleceğe uzanacak yolun "BİR" olmadığını bilerek, farklı bir gelecek kurabiliriz ...

Onun için diyorum ki:

İLÇELERİMİZİ OLUŞTURALIM, İLLERİMİZİ KURALIM ... AMA İNSİYATİFİ ELDEN BIRAKMAYALIM !

Sorunlarımız ve Örgütlenme İçin Yeni Bir Platform Önerisi

Emin Turan

İlk bakışta hemen ayrımına varılmasa bile SBP özellikle program ve ktüzük bakımından, alıştığımız bizim eski partilerimizden önemli farklar taşıyor.

Partinin oluşma sürecinin kimi eksiklik, yanlışlık ve yetersizlikleri, giderek partinin eski kadrolarına dönük haklı eleştiri ve tartışmalar, kazandığımız olumlulukları çoğu kez gölgede bıraktı. Eleştiri ve tartışmalarımızı ertelemeden ama kazançlarımızı da irdeleyerek, dahası deneyerek ilerlemeliyiz. Kaldı ki, program ve tüzüğümüzde ilan ettiklerimizi izleyemezsek ve daha tehlikelisi yeniliklerimize uygun ortamlar yaratamazsak, her biri bizi yokeden canavarlara dönüşür. Yenilerimiz henüz kağıt üzerindedir ve bunların nasıl şekilleneceği uygulama sürecinde ortaya çıkacaktır. Sözgelimi öncülük iddiasını terkeden parti, üyelerini, söylem ve eylemini halk insiyatiflerini teşvik edici, örgütleyici ve geliştirici bir tarzda ifade edemezse, kendi örgütlenmesiyle uygun bir form yakalayamazsa edilgen, pasif ve küçük bir parti olmaktan kurtulamaz. Ya da çok sesliliği örgütsel, psikolojik vb. çok özel çalışmalarla tanımlayamazsa, şimdilerde yapıldığı gibi farklı "seslere tahammül"le yetinilirse parti geldiği yere, monolitik partiye yıldırım hızıyla geri döner.

Oriwini ne olursa olsun, SBP'yi oluşturan bütün kadrolar, öncü partisi, devrim partisi, monolitik, rekabetçi kültürden, politikayı örgüt yönetmek olarak gören ve hasımlıkları, hesapları, duygusal-"tarikatçi" yapıları sönümlenmemiş bir ortamdan geliyor. Şimdi tüm bunları terketmek ve neredeyse tersini uygulamak ne kadar da zor değil mi?

SBP'nin örgütlerini kurduğu şu günlerde yeniyi ete kemiğe büründürme konusunda ne denli başarılı olduğumuzu da göreceğiz. Bize şimdi en çok gerekli olan salt seçime katılma hakkını elde etmek için hız veren zorunluluklar değil, aklımız ve yeni politikaları uygulama yeteneğimizdir.

BİR KAÇ SORUN

✓ Geçmişte farklı, hatta rakip olan partilerin, kadroların birleşmesi, yılların oluşturduğu tanıma yakınlığını ve karşıtlığını kısa sürede silmek mümkün değil. Bu duyguların kuruluş aşamasında bilerek - bilmeyerek aktif olacağı kaçınılmaz.

✓ Birleşen parti ve hareketler birleşme aşamasında ve sürecinde en derin biçimde ayrışmayı, sürtüşmeyi yaşadılar. Politik olmayan daha çok kişisel hasımlıklar güçlendi ve kadroları etkileyecek biçimde yeni partiye tam

boy taşındı.

✓ Partinin yeni kurulmasına, marksizmde ve politikadaki yenilikleri dikkate almasına karşın fiziki yenilenmeye uğramadığından eski imajı taşıyor. Birleşen partilerin eski yöneticilerinin kariyerlerini yeni partide sürdürmeleri parti kadroları ve partiye girmeyen eski üyeler arasında tereddütler yaratıyor.

✓ Partinin genç kadroları son derece az. 1980 sonrası yetişen kuşak partide kendisini ifade etmiyor. Bu ise dinamizmi ve politikada yanilenmeyi geciktiriyor.

✓ Geçmişin "erkek" partilerinin tahribatının da etkisiyle kadınlar partiye ilgi göstermiyor. Partinin bu kimliğini dönüştürecek dinamiklerse henüz olfunlaşabilmiş değil.

✓ Partinin şu andaki kadrolarının çoğunluğu, özellikle büyük kenttekiler 80 sonrası illegal dönemin ağır koşullarından geçti. İllegal dönemde çalışmak kişisel sorunlar yarattığı gibi, kişilikleri ve politik kimlikleri olumsuz biçimde etkiledi.

✓ 12 Eylül'de onbinlerce insanın işkenceden geçirilmesi, özgürlüğünün elinden alınması, tehdit altında yaşaması, yurt dışına gidişler vb. Kısaca 12 Eylül'ün politik çevrelerde bıraktığı olumsuz psikoloji.

✓ Yine bu kadroların çoğunluğu marjinalliği tam boy yaşadılar. Uzun yıllar üyeler ve kurullar dar örgütsel çalışma ve sorunlarla uğraştı. Bu süreç yığın bağlarından ve politikadan kopuşu besledi.

✓ Yeni parti, çevresinde, mevcudunun en az iki katı eski partilerin üyelerinden oluşan geniş bir çevreyi taşıyor. Marksizmdeki bunalımın derin etkileri, eski partilerin yarattığı tahribat ve politikaya daha özgür yaklaşma vb. nedenlerle partiye girmekte tereddüt eden bu çevre müstakbel üyeler olarak görülmesine karşın, daraltıcı, moral bozucu, yeni üyelerin gelişini engelleyici bir etkide bulunuyor.

Bunlar ve daha sayılabilecek yığınla neden SBP'nin mayınları. Her biri tek tek ele alınıp gözetilmeden, tümünü aşabilecek tarzlar yaratmadan yürümek ne kadar da zor! Ancak yürünecek. Çözümü birlikte bulmalıyız.

BİR KAÇ ÖNERİ

✓Partinin eski ve yaşlı görüntüsü silinmelidir. Önümüzdeki aylarda yapılacak ilk kongrelerde ve büyük kongrelerde ve büyük kongrede parti fiziki yenilenmeye uğratılmalıdır. Partinin toplumsal formasyona sahip olmayan yöneticileri, deneyimlerinden başka biçimlerde de yararlanabilecek geleneksel yönetici kadrolar bilinçli bir süreçte yerlerini genç, politikaya ve yığınlara daha yakın unsurlara bırakmalı, şimdiden özendirici çabalara girilmelidir.

✓ Aşağıdan yukarıya ya da yukarıdan aşağıya birbirini yöneten ve denetleyen örgüt-kurul ilişkileri tümüyle terkedilmelidir. Partinin birliğini sağlayan temel faktör, kurallar, tüzük maddeleri, disiplin vb. değil, programın ana yönelişi, politika, kitle çizgisi ve bütünüyle örgüt ve üyelerin ortak amaçlarda buluşması olmalıdır. Merkez ya da yerel örgütler kendi saptadıkları politikaları ve eylemleri uygulamakta hiçbir kısıtlama ve yaptırım görmeksizin özgür davranabilmeli, örgütlerin ilişkilerini, işbirliklerini ve bütünüyle parti birliğini, uygulanan politikanın çekim gücü ve cazibesi sağlamalıdır.

✓ Partinin örgütsel şekillenmesi tüzükte ya da yasada belirtilen zorunlulukların dışına taşabilmelidir. Tüm kurullar klasik yönetim birimi formundan çıkıp politik birimler, inisyatifler biçimine bürünmelidir. Diğer yandan parti üyeleri, tek tek veya diğer parti üyeleriyle, kendi saptadıkları politikalar çerçevesinde merkezi ya da yerel, kalıcı olması gerekmeyen işbirlikleri, eylembirlikleri kurabilmelidir.

✓ Dar kurulların aldığı ve ilan ettiği kararların, eylem planlarının uygulama şansı son derece zayıf. Bir çok kimse benimsemediği, katılmadığı kararlara ve yönergelere uymak zorunluluğu duymuyor. Partinin her kurulu olabildiğince geniş topluluklarla çalışma becerisini göstermeli, her karar - danışma vb. toplantısı çok kişinin birlikte tartıştığı ve birlikte sonuçlandırdığı forum niteliğine ulaşmalıdır.

✓ Partide tüzük ve yasalara karşın üye ayrıcalıklarını ortadan kaldıran fiili bir durum yaratmalıdır. Parti salt üyelerin değil, partinin çalışma sürecinin her hangi bir aşamasında katılan, katılmak için üyelik zorunluluğu duymayan herkesin partisi olabilmelidir. Politikanın kapsamının genişliği ile partinin küçüklüğü arasındaki çelişki (üye sayısı ne olursa olsun) kapıların katkı vermek isteyen herkese açık tutulmasıyla bir ölçüde giderilebilir. Halkın, partilerin iç süreçlerine katılmaları bir fantezi değil, giderek zorunluluk haline gelmektedir.

Ayrıca;

✓ Erkek egemen bilincin parti içinde yenilenmesini sağlayacak daha içten çalışmalara ve radikal çıkışlara ihtiyaç var.

✓ Parti aktivitesinde kullandığı bütün araç ve yöntemleri 1917'lerin etkisinden kurtararak çağın olanaklarıyla modernize edebilmelidir.

Ölü doğmuş bir parti : SBP

Mirza Turgut / Ceyhan Özel Tip Cezaevi

Böylesine olumsuz bir yazı başlığını olsa olsa SBP'ye karşı olan bir marksist koyabilir diye düşünülebilir. Fakat ben hem SBP'li olup, hem de böylesi bir düşünce belirtmenin mümkün olduğuna inanıyorum. Ve esasen doğrusu da budur. Yani bir SBP'li olarak böyle düşüneceğim ama öte yandan başka türlü ifade edeceğim; böylesi bir çite ahlak geçmişte mümkün olabilirdi ama artık bugün kabul edilemez.

SBP ilk başlarda önemli sayılabilecek bir heyecan dalgasını yaratmıştı. Gerçe bu dalganın yanılsama olma ihtimali çok güçlüydü. Çünkü 12 Eylül'ün marksist sol üzerinde açtığı tahribat ve özellikle 1989 yılının sonunda yaşadığımız sosyalizmin kalelerinin düşmesi olgusu, hemen tüm marksistlerde kendiliğinden birlik eğilimlerini güçlendirdi. Bütün bunlar "ne olursa olsun yeterki birlik olsun" şeklinde bir düşüncenin oluşmasına neden oldu. Öte yandan birlik partisinin 15 Nisan deklerasyonundan sonra kuruluş için izlediği yol/yönteminde baştaki heyecan dalgasına olumlu şekilde etki ettiğini kabul etmek gerekir: İlk defa olarak Marksist bir parti onun esas taşıyıcıları tarafından kurulacaktı ki, bu klasik parti anlayışından radikal bir kopuşu içermekteydi. Ancak bu süreç aynı zamanda SBP'nin paradoksunu da oluşturmuştu: Bir yandan Birleşik Parti için yeni yol ve yöntemler savunuluyor/ hayata geçirilmeye çalışılıyor ve üstelik herkes bunu istiyor; ama öte yandan parti her geçen gün güç kaybediyor.

Şimdi bunun nedenlerini tartışmanın tam zamanı. Yoksa kimilerinin yaptığı gibi "aslan SBP" gibi ajitasyonlarla bir yere varılamaz.

İlk olarak şunu belirteyim: SBP'nin değişik bileşenlerinin temel özelliği hemen hepsinin geleneksel soldan olmasıdır. Burada geleneksel sol hakkında uzun uzun anlatmanın gereği yok. İşin özeti; dogmatik, bürokratik ve herkesi yönlendirmek isteyen bir sol. Çok değişik nedenlerden dolayı bu solun önemli bir kesimi yenilikçi bir konum benimsedi. Artık parti anlayışından, devrim ve sosyalizm anlayışına kadar hemen tüm eski dogmatik görüşleri yenilemeye çalıştılar. Ancak böylesi bir yenilenmenin en büyük zaafı dogmatizm ve bürokratik dönemin yönetici kadrolarının bu sefer ve aynı yöntemlerle yenilenmeye sözümona öncülük ediyor olmalarıydı. Bu durum önce TBKP, sonra da TSİP'te olumsuz deneylerini yaşadı: Yeni tür parti ilişkileri, demokrasi, çok seslilik denildi ama en küçük "muhalif" görüşe tahammül edilmedi. Partilerin tüm faaliyetleri aynen eski dönemdeki gibi yürütüldü. Parti basını bir kaç bürokratın sesi olmaktan ileri gidemedi.

Trajik olan şu ki; bütün bunlar yeniyi, demokrasiyi ağzından düşürmeyenyöneticilerce yapıldı.

Şimdi aynı ekip SBP'nin köşe başlarını tuttu ve esas olarak 24 Haziran kurultayından bu yana örneğin tıpkı TBKP yönetimi gibi çalıştı. Başka bir deyişle o kadar söylenmesine rağmen taban insiyatifinini dinlemediler; program ve tüzük bir avuç insan tarafından herkese dayatıldı. Çok daha önemlisi parti adına çıkan "Birlik" dergisi tamamen korsan bir biçimde çıkarıldı. Yani SBP için mücadele eden potansiyelin hiç bir şeyden haberi olmadan birileri "Birlik" dergisini çıkardı ve tabandan istenen tek şey (geçmişteki gibi) para oldu.

Halbuki SBP gibi bir partiden beklenen bu muydu? "Nasıl bir yayın?" tartışmasını yapamaz mıydık? Tek tek her özne bu konuda görüş bildiremez miydi? Dahası bu yayının

ilkelerinin nasıllığını hep beraber belirleyemez miydik?... Hayır, olmadı, bundan sonra da olacağını (aynı anlayış partiye egemen olduğu sürece) sanmıyorum! Çünkü eskinin bürokratları şimdi aynı yöntemlerle, aynı anlayışla SBP'de egemen oldular. Ve artık partinin demokratikleşmesi için de tüm kanalları kapattılar.

Bugüne kadar 4 sayısı çıkan "Birlik" dergisini dikkatle inceleyenler bu görüşlerime katılacaklardır. Dergi korsan bir biçimde çıktı. Ardından birinci ve ikinci sayılarında yerel insiyatiflerin görüşünü yansıtmak için az da olsa yer ayırdı. Ve böylece "taban insiyatifine" dayanma özelliği de bitti. Üçüncü ve dördüncü sayılarda yerel insiyatiflerin sesi iyice kısıldı ve bundan sonra da hiç yer almayacak ve dergi bahsettiğim azınlığın sesi olmaya devam edecektir.

Şimdi soruyu yeniden soralım: Hani bu parti şimdiye kadar varolan partilerden farklı olacaktı? İç işleyişi, hukuku tamamen demokratik olacaktı? Taban özgürce düşüncelerini açıklayabilecekti?

Başlangıçta yaratılan heyecanın bir nedeni de buydu ve ben kesin olarak böyle olacağına da inanmıştım. Sosyalist Birlikçi'lerin kısa dönemli olumlu pratiklerinin SBP'nin iç işleyişi için garanti olabileceğini düşünmüştüm, ama olmadı ve Sosyalist Birlikçiler de diğerlerinin denetimine girdiler.

Şöyle düşünüyorum: Düşüncelerimi başkalarına ifade edemediğim, başkalarına iletemediğim, iletmem için varolan olanakların sadece bir avuç insanlara sunulduğu ve tabana kapalı olduğu bir partide ne işim var? Bir çok insan bu soruyu sorarak ayrıldı, ama ben inmeyeceğim. Mutlaka partiyi demokratize etmenin bir yolu olmalı. Mutlaka düşüncelerimizi tabana iletmenin yolu olmalı... Olduğuna inanıyorum ve benim gibi düyşünen binlerce insanın varlığını biliyorum.

SBP yöneticileri partiyi tabana açıp, onların kendini ifade etmesine olanak yaratmazsa bir yıl sonra şimdikinden de daralmış bir parti kalacaktır geriye. Partiyi demokratize etmek de söz konusu likadasyonu önlemeye yetmez. Artık pratik mücadeleye geçmenin zamanı geçiyor bile. 24 Haziran'da alınan kararlar bir türlü pratiğe geçmedi. Halbuki demokrasi görevleri her geçen gün birikiyor. SBP potansiyeli bu görevleri omuzlamaya hazırdır. Yeterki yöneticiler masalardaki ayrıcalıklı konumlarını korumaktan vazgeçip, sokağa çıksın.

Bitirirken bir noktaya daha işaret etmedengecemeyeceğim. Birlik dergisinin üçüncü sayısında Yayın Kurulu imzasıyla bir yazı yayınlandı. Yazıda; hpaklılığına göre değil de "kalitesine" göre karar verileceği belirtilmekteydi. Ne kadar açık söylüyorlar bunları. Sadece bu söylem bile bürokrasinin ayrıcalıklarını şimdiden savunmaya başlamasını ve örneğin tabanı da terörize etmesinin en güzel örneğidir. Çünkü "kaliteli" yazıların kimlerin yazıları olacağı son derece açıktır... Ne hayallerle kurulan SBP, daha bismillah demeden nasıl da bazılarının partisi ve sesi olduğunu hepimizin gözünün içine baka baka ilan ediverdi.

Ama her nedense dergi yayın kurulu açık kimlikleriyle karşımıza çıkmıyor. Çıksalarda örneğin benim yazımın "kalitesiz" olduğuna karar veren insanların "kalitelerini" öğrenebilseydim... Bu dönemde böyle bir anlayış! İnsana, "tüm emeklerimiz boşa mı gitti?" dedirtiyor.

Ama her şeye rağmen ben bu partideyim. Ve inanıyorum ki parti kongrelerinde partinrin asıl sahipleri tavrını koyacak ve kendi kendilerine ayrıcalık yaratmak isteyenleri tasfiye edecekdir. İşte o zaman yazılarımızda DİRİLEN SBP başlığınıkoyacağız.

11 Ocak 1991 Özel Tip Cezaevi Ceyhan

İl ve ilçe örgütleri kuruluyor

SBP Örgütleniyor

15 Ocak'taki kuruluştan sonra örgütlenme çalışmalarını hızlandıran Sosyalist Birlik Partisi hızla örgütleniyor.

Konuyla ilgili olarak bilgi veren SBP Genel Başkan Yardımcısı Kemal Anadol, bazı illerde önce İl Başkanı ve Yönetim Kurulu'nun oluştuğunu, daha sonra da ilçelerin örgütlenmesine geçildiğini, bazı illerde ise önce ilçelerin örgütlendiğini, daha sonra ilin belirlendiğini belirtti.

Kemal Anadol, yöntem üzerine ise şunları söyledi: "Ancak hangisi önçe oluşursa oluşsun yöntem bellidir: İstisna olarak mutabakata, anlaşmaya dayanan açık oylama; genel olarak, gizli oy-açık sayıma dayanan, şimdiye kadar SBP girişim sürecinde bulunanların veya parti kurulduktan sonra ilgi duyanların katıldıkları seçim...Çoğulcu, katılımcı bir anlayış ve uygulamanın egemen olduğu seçimler SBP'nin birikimini ve gücünü yansıtan kadroları ortaya çıkarmaktadır.

Anlaşma ve seçim yoluyla oluşan il ve ilçe yönetimlerine bir itiraz olmamışsa, MYK'nın aldığı karar sonucu hemen başkana yetki belgesi verilmektedir."

SBP Şu ana kadar şu illerde ve onların ilçelerinde örgütlenmiş bulunuyor:

Bursa, Adana, İçel, Denizli, Sakarya, Manisa, Ordu, Ankara, İzmir, Mugla, Çanakkale, Hatay, Gaziantep, Kocaeli, Kayseri, Antalya, İstanbul, Aydın.

Ay sonuna kadar kurulacak il örgütleri de şunlar: Zonguldak, Bolu, Eskişehir.

İSTANBUL İL ÖRGÜTÜ KURULUŞ TOPLANTISI

İstanbul İl örgütünü belirlemek üzere çok çeşitli ilçelerden gelen üyeler ve üye olmak isteyen herkes 17 Mart Pazar günü, Beşiktaş Anıl Düğün Salonu'nu doldurmuştu.

Salonun tıka basa dolu oluşu, toplantıya gösterilen ilginin bir göstergesiydi. Açılış konuşmasını yapan SBP İzmir Milletvekili Kemal Anadol, Kürt sorunu üzerine muhalefet partilerinin tutumunu eleştirerek SBP'nin Özal'ın son girişimlerini olumlu bulduğunu belirtti. Genelkurmay'ın orduda dayağın yasak olduğuna dair açıklaması üzerinde duran Anadol, Genelkurmay'ın dayak genelgesinin, yıllardır sosyalistler olarak dile getirdikleri bir gerçeğin; orduda dayağın varlığının bizzat ordunun üst kademesi tarafından kabulü anlamına geldiğini, Genelkurmayın bu açıklamasını, Başbakanlık, Bakanlıklar ve Emniyet Müdürlüklerinin izlemesini beklediklerini sözlerine ekledi.

Kemal Anadol, SBP olarak SHP, DSP, DYP, HEP, RP'ne genel af çıkartılması ve demokratik bir anayasa yapılması için işbirliği önerisini tekrarladıklarını söyledi.

Daha sonra Halil Berktay ve Haydar Kutlu sözalarak konuşmalar yaptılar. Aziz Nesin ve Gencay Gürsoy da kısa bir süre toplantıyı izlediler.

İstanbul İl örgütü toplantısının ilginç yanlarından biri çekişmeli bir seçimin yaşanmasıydı. Üç başkan adayının çıktığı seçimlerde 23 üye de Yönetim kurulu'na aday oldu.

Adaylar kürsüye çıkarak kendilerini tanıttılar, İstanbul üzerine görüşlerini dile getirdiler ve adaylık gerekçeleri açıkladılar. Salonun darlığı ve önemli sayıda izleyicinin ayakta kalması, konuşmacılara olan ilgiyi azalttı. Ancak salonun arka kısımlarında canlı bir kulis faaliyeti göze çarpıyordu.

Delegelerin 327'sinin oyunu alan Atilla Coşkun başkanlığa seçilirken, il örgütünü oluşturmak üzere Yetki Belgesi'ni hemen salonda, Genel Başkan Yardımcısı Kemal Anadol'un elinden aldı. Geç saatlere kadar süren sayım sonucunda dördü kadın on kişilik il yönetimi de belirlendi. Seçimde kadın adayların en yüksek oyları aldıkları dikkati çekiyordu.

Halepçe ve İnsanlaşma

Tarık Ziya Ekinci

Kuzey Irak'ta kürtlerin yaşadığı Halepçe kasabasında, Irak hükümet kuvvetlerinin birbiri ardından attıkları kimyasal bombalarla 16 mart 1988 günü 6 bin Kürt katledildi ve onbinlercesi de sakat kaldı.

Manzara korkunçtu; kadın, çocuk, genç ve yaşlı binlerce masum kürt yanarak, derileri ve etleri dökülerek büyük acılar içinde can çekişerek öldü.

Halepçe'de Kürtlere karşı bir insanlık suçu işlenmişti. Buna karşın kürtlerin yaşadığı büyük dram, silah ticaretinin tatlı karları uğruna, Batılı devletlerce sıradan bir olaymış gibi geçiştirilmek istedi. Kimyasal silahların kullanılmasını yasaklayan uluslararası antlaşmalara rağmen vahşice işlenen bu toplu cinayete karşı hiçbir resmi tepti gösterilmedi.

Ne var ki, dehşet saçan bu faciayı uzun süre gizlemek olanaksızdı. İnsanlığın bilinci olan duyarlı sivil tolumlar olayın gerçek yzünü kısa zamanda öğrenmiş ve Halepçe katliamının tüm dünyayı ilgilendiren bir insanlık suçu olduğu ortaya çıkmıştır.

Özellikle kütlerin duyarlılığı ve ısrarlı takibi ile Halepçe olayının bilinçle algılanması insan olmanın gerçek bir ölçütü haline gelmiştir.

İnsanın insan olma sürecinde Halepçe faciası gibi büyük insanlık dramlarına karşı oluşan evrensel boyutlu tepkilerin yoğunlaştığı dönemler nitel sıçrama anlarıdır. Bu tepkiler yoğunlaştığı dönemler nitel sıçrama anlarıdır. Bu tepkiler, duygusal insan sevgisinin bilinçli sevgiye dönüşmesinde de belirleyici olmuşlardır.

İnsan hakları kavramının somutlaşarak ortak bir ideal haline gelmesinde insanlaşma sürecini hızlandıran yığınsal tepkilerin rolü büyüktür. Keza, uluslararası antlaşmalara konu olan ve ilgili her devletin uymakla yükümlü olduğu evrensel haklar da büyük dramlarla pekişerek oluşan insanlaşma bilincinin ürünleridir.

Barış, Özgürlük, Eşitlik, Adalet ve ırkçılığın reddi gibi temel insani değerler de bu ortak bilincin kazanımlarıdır.

Çağdaş bir değer yargısı olan " İnsanlık Suçu" kavramı da aynı ortak bilincin bir diğer ürünüdür.

İnsanlaşma sürecinde insani tepkilerle ortak bir bilincin oluşması uzun erimli tarihsel bir birikimle gerçekleşmiştir. Siyasal iktidarların engellediği inişli çıkışlı bu süreç hala tamamlanmış değildir.

Mısır Firavunlarının Beni-İsrailleri kılıçtan geçirmesi, Neron'un Romalı tüm hristiyanları öldürtmesi olaylarına ilişkin tepkiler bu tarihsel birikimde önemli aşamalardır.

Nitekim bugün de Firavun deyimi acımasızlığın, Neron deyimi de zulüm ve işkencenin sembolü olarak kullanılmaktadır.

Ele geçirdiği şehirleri yakıp yıkan ve insanlarını topluca katleden Cengiz Han da korku ve dehşetin bir sembolü haline gelmiştir.

Hitler faşizmi ise, Yahudi soykırımının, ölüm kamplarının ve saldırgan savaşların sorumlusu olarak, dünya kamu vicdanında ırkçılığın ve insanlık suçunun lanetli bir simgesi olmuştur.

Hiroşima ve Nagazaki atom bombasına hedef olmuş ve yüzbinlerce insanın bir anda yokedildiği büyük insanlık dramının tanıkları ve nükleer tehlikeyi simgeleyen, unutulması olanaksız, iki anıt şehirdir.

Halepçe deyimi de kürtlere yönelik soykırımı suçunun ve zehirli gaz tehlikesinin bir simgesi olmuştur.

Nazi Almanyası'nın gaz odalarında işlediği cinayetler dünya kamuoyunda bir "insanlık suçu" olarak mahkum edilmiş ve bu hüküm Uluslararası Nürnberg Mahkemesi'nde onaylanmıştır.

Halepçe katliamı da yasaklanmış zehirli gaz kullanılarak işlenmiş bir soykırımı cinayetidir.

Bu cinayetin sorumlusu Saddam ve arkadaşlarının da, aynı biçimde, yargılanarak mahkum edilmesi gerekirken silah ticareti hesapları ile örtbas edilerek cezasız bırakılması insanlık idealine karşı yapılmış en büyük saygısızlıktır.

Türkiye'de de siyasal iktidarlar bu olayı yok saymış ve hiçbir tepki göstermemişlerdir. Üstelik demokratik kamuoyu da ilgisiz ve sessiz kalmıştır. Türkiye'de bu insanlık suçuna karşı sadece kürtler tepki göstermiş ve yetersiz de olsa protestolarda bulunmuşlardır.

Büyük devletlerin küçük hesaplara dayanan saygısızlığı ancak, insan haklarına bağlı örgütlü sivil toplumların bilinçli tepkileriyle dengelenebilir. çünkü, devletten bağımsız örgütlü sivil toplum ilerlemenin, demokrasinin ve insan haklarının biricik güvencesidir.

Halepçe soykırımının üçüncü yıldönümü Türkiye de-

mokrasi güçlerinin, barış hareketlerinin ve insan hakları örgütlerinin büyük sınav günüdür. Bugüne kadar ilgi gösterilmeyen ve tepkisiz geçiştirilen Halepçe cinayetini, üçüncü yıldönümünde yığınsal olarak protesto etmek ve kamuoyunu insanlığa karşı suçlar konusunda duyarlı kılmak tarihsel bir görevdir.

İnsan haklarına ve temel insani değerlere karşı duyarlılığın arttığı bir tarih kesitinde yaşıyoruz. İnsanlığın ilerlemesi, bireyler ve halklar arasında dayanışmanın ve insani değerlere saygı bilincinin yükselmesiyle gerçekleşecektir.

İnsanlaşma sürecinde daha ileri ufuklara açılmak için, insanlığın ortak bilincinin oluşmasında rol oynayan büyük dramların anılarını sürekli canlı tutmak gerekir.

Hala ırkçı soykırımlarını sindirebilme ilkelliği aşılamamıştır. 21.Yüzyılla girerken Halepçe olayının yaşanabilmesi çağdaş insanın büyük bir ayıbıdır.

Gelecek kuşaklara ırkçılığın, soykırımı düşüncesinin ve insanlığa karşı suç işleme ayıbının ebediyen yok olduğu bir dünya bırakmak için Halepçe'de ölenlerin anısı yaşatılmalıdır.

16 Mart günü tüm insanlık için bir yas günü olmalıdır.

Halepçe cinayetini insanlığın ortak bilincine maletmek için olayı belgeleyen kitaplar yayınlanmalı, resim ve fotoğraf sergileri açılmalı ve ölenlerin anısını yaşatacak anıtlar dikilmelidir.

Halepçeleri önleyemeyen çağdaş insanın ayıbını yüzüne haykıracak piyesler oynanmalı, filimler gösterilmelidir.

16 Mart yığınsal protestolarla insanın insanlaştığını kanıtlayan bir gün olmalıdır.

13 Mart 1991

Ulusal Soruna Klasik Komünist Yaklaşım ve Değişim

ÖMER AĞIN

Tarihi anlar yaşıyoruz. Ülkemizde ve dünyada büyük değişiklikler oluyor. Bu değişimin bir dönemi kapsayacağı daha şimdiden bellidir. Değişimin boyutlarını da önceden kestirmek zor görünüyor. Belli olan şey ise, bu değişime seyirci kalamayacağımız, bu değişimin peşinden sürüklenemeyeceğimizdir. Seyirci konumlarda kalmak, her şeyden önce dünyayı ve toplumu değiştirmek, dönüştürmek isteyen biz marksistlerin doğasına terstir.

Kabul edilmelidir ki, bu değişimin doğmasında biz marksistlerin payı büyük olmuştur. Değişimin temelinde barış politikası yatmaktadır dersek, bu bir abartma olmayacaktır. Tüm barışsever güçlerin bu değişimin doğmasında payı vardır. Aynı zamanda bizler marksizmin bir kriz içinde olduğunu da görüyoruz. Dünyanın yeniden yapılandığına tanık soluyoruz. Tüm insani değerlerin birbirine bağlandığı, genel insani çıkarların öne çıktığı bir dünyaya, bir değişime doğru gidiyoruz. Bu dünya içindeki yerimizi varolan değişime yapacağımız katkı belirleyecektir. Bunun yolu ise, hemen her kesimin, her toplumsal hareketin geriye bakıp geçmişinin bir bilançosunu çıkarmasından ve sonuçları üzerinde düşünmesinden geçiyor.

Gerek teorik, gerekse politik eksikliklerimizi, yanlışlarımızı kabullenecek gücü göstermemiz gerekiyor. Kısacası biz marksistler teorik düşüncelerimizi, dünya görüşümüzü yeniden materyalist bir anlayışla sorgulamalıyız. Kuşkusuz bu kolay bir iş olmayacak. Hele hele bu insanların tek başına altından kalkabilecekleri bir iş hiç olmayacak. Ancak sağlıklı ve kararlı bir yol izlemek istiyorsak, insanlarımızın düşüncelerini açık yüreklilikle ifade etmeleri kaçınılmaz. Hele insan, kendisini birinci derecede ilgilendiren konularda ve bizzat sorumluluk duyduğu sorunlarda mutlaka düşüncelerini söyleyebilmelidir.

Bu sorumluluk duygusunu taşıyan biri, her şeyden önce de bir Kürt olarak; komünistlerin "ulusal sorun" anlayışına yönelik düşüncelerimi söylemeyi gerekli görüyorum: Her şeyden önce ülkemizde sağlıklı bir ulusal politikanın doğması için tartışmalara yardımcı olacağı için gerekli görüyorum. Marksizm-Leninizm'in geleceğinin geleceğinin tartışıldığı bugünlerde, komünist partilerinin geleceğinin ne olacağının konuşulduğu bu ortamda gerekli görüyorum.

ULUS KAPİTALİZMİN BİR ÜRÜNÜ MÜDÜR?

Bana göre klasik komünist düşünce an fazla "ulusal sorun"da sarsıntı geçiriyor. Bu sarsıntı en önce ulus tanımında kendini gösteriyor. Bilindiği gibi klasik komünist düşüncede ulus tanımında temel etmen olarak "iktisadi yaşam birliği" baz alındı. Yani Ulusu oluşturan etmenlerin içinde iktisadi yaşam birliği (kapitalist ekonomik formasyon) belirleyici olan olarak ele alındı. Bu nedenle ulusların, kapitalizmin bir ürünü olduğu söylenerek

ulus tanımında maddi üretim tarzı baz alındı. Dolayısıyla çok karmaşık olan ulus tanımı proletarya - burjuvazi ilişkileri düzeyinde ele alınarak, "çözüm" de yalnızca bu noktada arandı.

Konuya kuramsal açıdan başlıklar halinde de olsa değinmekte yarar vardır. Uluslaşmayı iktisadi yaşam birliğine bağlayan anlayışa kaynaklık eden, meta dolaşımı fonksiyonlarıdır. Bilindiği gibi meta, kapitalizmin hücresi olarak ele alındı ve değişik meta üreticilerini "metanın ikili karakteri" vasıtasıyla birbirine bağladı. Değişik üretim birimleri metanın özgül özelliğinden dolayı kaderleri ortaklaşmaya başladı. Ve toplumsal yapıda o güne dek görülmemiş bir bağlılık oluştu. Bu bağlılık aynı zamanda toplum psikolojisinde yeni özellikler yarattı, varolan değerleri yeni bir kıvrımda kaynaştırdı. Bütün bunlar tartışma götürmez gerçeklerdi. Ancak sözkonusu olan bu özelliğin (iktisadi yaşam birliği) ulusal psikolojinin oluşumunun temel ve ortak etmeni olup olmadığıdır?

Bence meta dolaşımının toplumda ortak duygu, ortak psikoloji ve en önemlisi ortak çıkarlardı temel alan bir "kaynaşma" yerine yeni doğmakta olan burjuva sınıfının konumunu güçlendiren ilişkiler yaratıyordu. Meta dolaşımı hangi sınıfa hizmet ediyordu? Ve bütün toplumda **gerçekten** ortak bir psikoloji, ortak bir davranış birliği yaratmaya hizmet ediyor muydu? Hemen belirteyim, varolan toplum yalnız burjuvaziye ve proletaryaya mı ayrılmıştı? Proletarya ve burjuvazinin dışında başka sınıf ve katmanlar yok muydu? Yalnız proletarya ve burjuvaziden oluşan toplumlarda dahi meta dolaşımı (iktisadi yaşam birliği) tek başına ortak bir ulusal psikolojik yapı oluşturmaya yetiyor muydu?

Bilindiği gibi toplumsal sistemler dahi bazı evrensel özellikler taşırlar. Bu sistemler çevreleriyle kullandıkları üretim araçları ile ilişki içindeler. Öte yanda ise iç doğaları (bu geçmiş toplumların değerlerini de içine alan karmaşık bir yapı arzeder) toplumsal süreçleri tanımlar. Burada toplumun bütün değerleri önem kazanır, toplumsallaşmanın temeli olur. Buna bağlı olarak bir toplumun gelişkinlik düzeyi, ulusal-tinsel duygulardan oluşan kuramsal yapısının olanaklı kıldığı öğrenme kapasiteleridir. Buradan da kolaylıkla anlaşılacağı gibi ulusal psikoloji, toplumun bütün değerleri kapsayan ve uzun bir uluslaşma sürecinde oluşan **"ortak"** bir değerdir. Yani uluslaşmayı belirleyen temel etmen uzun bir uluslaşma sürecinde oluşan ruhi biçimlenme, ulusal-tinsel değerlere bağlı olarak oluşan **politik istemlerdir**. Uluslaşmadaki bu temel etmen, iktisadi yaşam birliğinden önce vardı. Yani **"kapitalizmin şafağı"**ndan önce varolandı.

ZORLAMA ULUS TANIMI VE DOĞURDUĞU YANLIŞLAR

"Zorlama" ulus tanımı, teorik eksikliğin yanı sıra, ciddi tarihi ve politik hataları da doğurdu. En önce ulusal sorunun çözümü, proletaryanın çıkarına ve pratik olarak da sosyalist devrime bağlandı.

En önemlisi marksist teorinin gelişmesinin önünü tıkadı, dahası zorlama yeni "teoriler" yaratıldı. Bu mantığın bir uzantısı olarak Sovyetler Birliği'nde yeni bir halk, "Sovyet Halkı" yaratıldığı söylendi. Burada hemen sormak gerekiyor, neden Sovyet Ulusu ya da Sovyet Ulusları değil de Sovyet Halkı denildi? Biliyoruz ki S.Birliği değişik uluslardan oluşuyor. Yine biliniyor ki, halk kavramı bütün ulusu içine almıyor. Kısacası burada yüklendiği anlamıyla halk kavramı, toplumun değişimden, dönüşümden yana olan bir kesitidir. Ulus ise kendine özgü niteliklere sahip olan toplumun bütünüdür. Buradaki "değişim, dönüşüm" kavramları, "proletaryanın çıkarını temel alan ve her şeyi buna bağlı gören" anlayışın ifadesidir. Bu nedenle A Sovyet iktidarını, toplumun bütünü değil de, yalnızca "değişim ve dönüşümden" yana olan kesimi ilgilendiriyordu. Toplumun geriye kalan kesimi ise ya yadsındı, ya da gerici, karşı devrimci olarak görüldü.

Bu Stalinci anlayışın yarattığı tahribatları günümüzde yakından izliyoruz. Çok uluslu S.Birliği'nde neden Sovyet Ulusları yerine Sovyet Halkı denildiğini de daha iyi görüyoruz. Ayrıca yeni bir halka olan "Sovyet Halkı"nın ilişkileri de ortadadır.

Bana göre bugünkü kaosun temelinde yanlış ulus tanımı ve bunun üzerinde yükselen hatalı politikalar yatmaktadır. Amacım Sovyet sisteminin "geri konumda olan uluslara" sağladığı gelişmeleri küçümsemek değildir. Özellikle maddi yaşam tarzındaki düzelmeyi hiç küçümsemek istemiyorum. Amacım, bugün dahi varlığını sürdüren ulusal sorunun çözülememiş olmasının en büyük nedeni olan, ulus tanımındaki eksiklik üzerinde yükselen tahribatçı politikaya işaret etmektir.

ULUSAL SORUNUN "ÇÖZÜMÜ"NDE ÇÖZÜMSÜZ YOLLAR

İkinci yanlış "ulusal sorunun çözümü" biçiminde kendisini gösterdi. Ulusal sorunun çözümü sosyalist devrim üzerinde yükselen üniter devlet yapısında arandı. Baştan beri tek devlet modeli benimsendi. Ve bu model güçlü devlet anlayışıyla pekiştirildi. Bu anlayış o kadar ileri götürüldü ki herşey devletle özdeşleştirildi, bütün sorunların çözümü devletten istendi. Toplumsal örgütlerin işlevi bir anlamda yokedildi, bu kuruluşlar devletin birer resmi organı haline geldi, sivil toplum anlayışının kırıntıları bile kalmadı. Bu anlayışı kopya eden kapitalist ülkelerin komünist partileri daha da ileri gittiler. İster farkında olsunlar, isterse farkında olmadan, ulusal sorun politikasında mevcut devletin anlayışıyla aynı konumlara düştükleri anlar oldu.

Oysa o gün dahi insanlık bir çok ulusal sorunun çözümüne tanık olmuştu. Ulusal değerler üzerinde bir çok devlet tarih sahnesine çıkmıştı ve ulusal sorunun çözümünde tüm ulusun çıkarlarını temel alan çözümler gerçekti. Ulusun yalnız bir "kesitinin" çıkarını temel alan (ki bu kesit isterse proletarya olsun) "çözümler" gerçekçi olamadı. Çünkü her şeyden önce ulusal yapılar yerine "Dünya proletaryasının çıkarını baz alan" yapılar oluşturuldu. Kimdi dünya proletaryası? Çıkarları neydi? Tek tek ulusların proletaryasının çıkarları ile "Dünya proletaryası"nın çıkarları nasıl ve hangi devlet modelinde uyumlaşacaktı? Bütün bunlar birer zorlama kategori olmaktan öteye gidemedi. Çünkü bu mantığın arkasında gerçekte Sovyet devletinin çıkarlarını korumak yatıyordu.

ULUS YERİNE SINIF ADINA "ÖNCÜ PARTİ"

Ulusal sorunda üçüncü yanlış öncü parti anlayışından kaynaklandı. Bütün toplumun kurtarıcısı proletaryaydı ve proletaryanın tek sözcüsü, tek temsilcisi de onun "öz partisi" ydi. Bu anlayışa göre bütün toplumu komünist partisi kurtaracak, herkes adına o karar verecekti. Toplumun asıl ögesi proletarya adına komünist partisiydi ve diğer ögeler tali, yani ikincil unsur sayıldı. Bu unsurlar ancak ve ancak komünist partisinin müttefikleri olabilirlerdi.

Yalnız sosyalizmin kuruluşu için değil, toplumun diğer sorunlarının "çözümü" için de böyle olması gerekirdi. Bu anlayış kendisini ulusal sorunda çok çarpıcı ve çıplak biçimde ortaya koydu: Uluslar adına proletarya, onun adına da "öz partisi" karar verecekti. Ulusal talepler eğer proletaryanın "çıkarına" ters düşüyorsa karşı çıkılacaktı. Oysa ulusal sorununu çözememiş toplumlarda baskı altında olan gerçekte bütün ulustur. Onun bir kesimini, bir kesitini ayırmak mümkün değildir, doğru da değildir. Sözkonusu olan ulusal demokratik hakların gaspedilmiş olmasıdır. Yine bütün ulusun toplumsal direnişiyle, mücadelesiyle ulusal demokratik haklar elde edilebilir. Ulus adına ulusun bir kesiti karar veremeyeceği gibi, ulusun çıkarı sadece bir kesitinin çıkarına indirgenemez. Bu nedenle ulusal sorunun çözümünde ulusal birlik zorunluluktur.

"TEK VE GERÇEK ÇÖZÜM SOSYALİZMDE" Mİ?

Dördüncü yanlış işi, ulusal sorunun çözümünün yalnızca sosyalizmde olduğu düşüncesidir. Daha önce değindiğimiz, üniter devlet anlayışıyla soruna bakışın bir benzerini oluşturan "tek ve gerçek çözüm"ün sosyalizmde olduğu mantığı, bütün sorunların çözümünü sosyalizme kadar ertelemeyi de kaçınılmaz olarak beraberinde getirdi. Sosyalizm her derde deva olarak görüldü. Buna göre "gerçek" kurtuluş ancak sosyalizmde mümkündü. Bu nedenle bütün toplumsal hareketlerin, sosyalizmi kurmak için çalışmaları bir zorunluluktu.

Bütün sorunlara "Dünya proletaryası"nın penceresinden bakmak gerekiyordu. Burada, daha önceki sorumuzu tekrarlamak ihtiyacı doğuyor: Peki Dünya proletaryasıyla kastedilen kimdi? Bu kesimin somut çıkarı neydi? Belli olmayan bir sınıf ve belli olmayan bir çıkar... Yalnız belli olan bir şey vardı ki, o da Sovyet devleti ve onun çıkarları ile bütün halkların çıkarını, Sovyet devletiyle "özdeşleştiren" bir mantık... Ulusal sorunda Marksizmde, Stalinizmin en büyük tahribatı bu olmuştur. Bu yaklaşım giderek tek devlet, tek halk anlayışına kadar götürülmüştür.

EZİLEN ULUSLARA ÖNERİLEN "KURTULUŞ YOLLARI"

Beşinci yanlış ulusal kurtuluş savaşlarına bakışta kendisini göstermiştir. "Dünya Proletaryası"nın çıkarı baz alındığı için ulusal kurtuluş savaşlarında istisnasız bir antiemperyalist özellik aranma şartı koşulmuştur. Dahası, bu toplumların gelişkinlik düzeyleri pek dikkate alınmadan "sosyalist eğilimli yol" ya da "kapitalist olmayan kalkınma yolu"nu seçmeleri şartı koşuldu. Böylesi zorlama her şeyden önce toplumun bütününün birlikte hareket etmesini zorlaştırdı. Çünkü bu toplumların maddi gelişkinlik düzeyleri sosyalizmi kuracak düzeyde değildi. Başka bir ifadeyle sosyalizan güçler toplumun içinde azınlıktaydı. Bu halk hareketinin temelinde ulusal baskı ve ezgiden kurtulmak, kendilerini ulus olarak yeniden üretmek istemi yatmaktadır. İkincisi, bu toplumlarda sosyalist devlet modelleri kopya edildiği için, devlet eliyle asalak-bürokratik bir kesim yaratıldı. Devletin bütün olanaklarını kendi çıkarları için kullanan bu kesim bizzat gelişmenin önünde engel oldular.

ULUSAL SORUNA YENİ BAKIŞ İHTİYACI

Bugün gelinen noktada eksiklikleri söylemek elbette çok önemlidir. Ama asıl görevimiz yeni çözümler geliştirebilmektir. Bunun uzun ve zor bir iş olduğunu da biliyoruz.

Şimdi ivedilikle yapılması gereken şey güncel politik görevleri görmektir. Düşüncelerimiz ne olursa olsun haksızlığa, baskıya, adaletsizliğe karşı duran bir politik tavır takınmaktır. Bu nedenle güncel politik görevleri baz alan bir programatik yaklaşım geliştirmek zorunluktur. **Hem haksızlığa uğrayanlarla birlikte olmak, hem de devleti rahatlatan sözler söyleyerek güncel politik görevleri yerine getirmek mümkün değildir.**

Yeni bir dönemdeyiz. Öylesine koşullarda yaşıyoruz ki, Dünyadaki değişimlerle, Türkiye'de; Osmanlılardan bu yana gelen baskıcı anlayışların çözülüşü aynı döneme rastlıyor. Burada oynayacağımız rol geleceğimizi belirleyecektir. Kendi tarihimizi kendi ellerimizle yazacağız. Bu nedenle

miş devlet politikalarıyla Özal'ın uygulamaları arasında bir mesafe belirmeye başladığı zaman, kemikleşmiş devlet politikasının yanında yer alabiliyorlar. Yani çok karmaşık bir süreç, aslında. Başından sonuna kadar her şeyin tutarlı bir evrimsel çizgi içinde gittiğini söylemek bana çok zor geliyor. O karmaşıklığın içinde bütün ögeler içiçe geçmiş. Aslında iktidarda olsun, muhalefette olsun olağanüstü bir kafa karışıklığıyaşanıyor.

Halil Berktay : *Bir yerde, bu kriz anında bütün mevcut güçler eski ve lekeli, eskiden yeniye geçişin sancılarıyla ve keşmekeşiyle kuşatılmış gibi.*

Murat Belge : Evet. ANAP'ın ne yapıp ne yapamıyacağına dönecek olursak - Demokrasi bir yerde kültür meselesidir ve en önemli yanı da budur kanımca. Benim gördüğüm kadarıyla, bir kere bir bütün olarak Anavatan Partisi, ama onun içinde özel olarak Turgut Özal ve yakın çevresi de, böyle bir demokratik kültürden yoksundur. Özal'ın bu politikalarının -işte son durumda Semra Özal'ın il başkanlığına aday olması gibi bir yerde noktalanıyor bunlar- Türkiye'deki bunalımdan kaynaklandığı elbette söylenebilir. Ama ne Özal'ın davranış ve uygulamaları, ne de onu şu veya bu şekilde, sağdan ve soldan eleştiren muhaliflerinin söylem ve davranışları, aslında Türkiye'de varolan bu derin bunalıma cevap verecek nitelikte değil.

Çünkü sonuç olarak esas olmayan, "yok" olan, bu demokratik kültür. Ve bunun oluşması için gereken çaba da, öyle "141-142'yi kaldırıverelim, Kürtçe üzerindeki yasağı kaldırıverelim" gibi bir takım palyatif önlemlerle özdeş değil; bir şeyleri kaldırmakla gerçekleşecek bir olay değil, demokrasi. O kaldırdığın şeyler, yasaklar, antidemokratik yasalar, vb., zaten son derece antidemokratik bir özün üzerinde duran şeyler; daha somut, elle tutulur tarafları bunların. Ama o kurumsal yasaklar kabuğunu kaldırdığın anda, bunun altından böyle bir demokrasi fışkırmıyor. O demokrasinin fışkırması için başka şeyler yapmak gerek. Ne yapacağını bilmek için de bir demokrasi kültürünü sindirmiş olmak gerek. Bu ne iktidarda var, ne muhalefette var. Örneğin Semra Hanım'ın adaylığı bağlamında son zamanlarda "yenilikçi", "liberal", falan gibi sözler geçiyor. Ama sonuç olarak ANAP içindeki bir kısım muhafazakarları yenilgiye uğratmak için öyle bir yöntem kullanılıyor ki, buradan ne liberalizm çıkar, ne demokrasi çıkar, ne de dolayısıyla yenilik çıkar. Bunlar

ÖZAL'IN IRAKLI KÜRT LİDERLE GÖRÜŞMESİNE MUHALEFETİN TEPKİSİ

SHP Genel Başkanı Erdal İnönü: "Cumhurbaşkanları komşularının iç işlerini değiştirmekle görevlyi değildirler ... Niçin yapıyorsa bilsin ki bunun sonucunda Türkiye'nin itibarı zarar görüyor."

DSP Genel Başkanı Bülent Ecevit: "Türkiye'deki etnik sorunun çözümüne Talabani'nin, Barzani'nin veya Apo'nun katkıları sağlanmaya çalışılacak olursa, bu Türkiye açısından çok ciddi sakıncalar ve tehlikeler doğurur."

DYP Genel Başkanı Süleyman Demirel: "Bu fevkalade hassas bir konu. Yanlış atılacak bir her adım ateşle oynamak anlamına gelir."

HEP Genel Başkanı Fehmi Işıklar: "Şimdi Kürt halkının varlığı bütün devletler tarafından ve özellikle de Türkiye tarafından kabul edilmelidir. Bu bir aşamadır."

SP Genel Başkanı Ferit İlsever: "Cumhurbaşkanı Özal, Apo'yu da davet edecek mi?"

RP Gn.Bşk.Yard. Rıza Ulucak: "Irak'ta olacak gelişmeler milli menfaatlerimize aykırı olmadığı sürece tasvibimizi kazanır."

SBP Genel Başkan Yardımcısı, İzmir Milletvekili Kemal Anadol: KÜRTLERLE DİYALOG OLUMLU BİR GELİŞME

"Programında Kürt sorununa bağımsız bölüm ayıran tek parti SBP'dir. Körfez Savaşı'nın sonundaki gelişmelerle de ortaya çıksa. ABD'nin istemiyle olduğu da söylense, Kürt sorunu dünyanın, Ortadoğu'nun ve Türkiye'nin yadsınmaz gerçeğidir. Biz salt Özal'la çatışmayı ve çelişmeyi solculuk sayan bir parti anlayışına sahip değiliz. Tam tersine çatışma kültürü yerine, ülkeye diyalog ve uzlaşma kültürünün gelmesinden yanayız.

Kürt sorunu bugün Filistin sorunu kadar dünyarnın, uluslararası diplomasının gündemindedir. Herkes Bütün dünya liderleri bu sorunu tartışırken, Türkiye'nin başını kuma gömmesi çok yanlış ve ters politikadır. Talabanı ve diğer Kürt liderleriyle Özal'ın konuşması bizce ters değil, bir diyaloğu açma, bir başlangıç olma yönünde omlumlu bir gelişmedir. Bu görüşmelere Türkiye'deki siyasi partiler de katılabilmelidir. Örneğin SBP bu görüşmelerde rahatlıkla bulunabilir. Ayrıca Türkiye'deki Kürtler de kendi kimlikleriyle bulunabilmeli, düşünce ve önerilerini özgürce söyleyebilmelidir."

Cumhuriyet gazetesi 13 Mart 1991

SBP ANKARA MİLLETVEKİLİ KAMİL ATEŞOĞULLARI

Toplum işkenceye alıştırılmak isteniyor

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; aylar önce bir konuyla huzurlarınıza gelmiştim, yine benzer bir konuda huzurunuza gelmenin üzüntüsü içindeyim; ama benden önce üzülmesi gerekenlerin üzülmediği ve aynı duyarlılığı göstermediği bir ülkede eğer ben görevimi yapmıyorsam, asıl o zaman üzülürüm; ama üzülmesi gereken insanlar, yetkililer üzülmüyorlarsa, duyarlılık göstermiyorlarsa, bu da onların sorunudur.

Konumuz insan hakları. Üç başlık altında bilgiler sunacağım; emniyet ve karakollarda son bir aydaki ölümler, gözaltıların artık dayanılmaz boyutlara ulaşması ve Doğu ve Güneydoğu'da yaşanan son olaylar.

Daha önce Bitlis'in Hizan ilçesi'ndeki bir öldürmeyle ilgili olarak burada yaptığım bir konuşmada, "İnsan hakları bir düş değil; önemli olan, insan hakları ve temel özgürlüklerin tespitini yapmak, uluslararası belgeleri imzalamak değil, uygulamada insan haklarına sahip çıkmaktır" demiştim.

Türkiye Cumhuriyeti olarak, İşkenceye Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve yine İşkenceye Karşı Avrupa Sözleşmesi'ni imzaladık. Sonuncu sözleşmeyle ilgili olarak, o günkü Dışişleri Bakanı Sayın Yılmaz bu salonda huzurunuzda, "Bu sözleşmeyi imzalamak şerefi bize, onsekizinci dönem milletvekillerine ait olsun" demişti; doğruydu da. O günün iktidarıyla, muhalefetiyle o sözleşme bu Genel Kurul'dan oybirliğiyle geçmişti ve sözleşmeye göre, gayrı insani muamele, kötü muamele, onur kırıcı ve küçültücü tüm davranışlar insanlık suçu sayılıyordu. O sözleşmeye oy vererek o şerefi taşıyan milletvekilleri olarak, sözleşmenin yüklediği sorumluluğu da duymamız ve o duyarlılığı göstermemiz gerekir kanısındayım.

Son bir ayda emniyet ve karakollarda 8 kişinin öldürülmesi gerçekten ciddi bir olay, üzerinde ciddiyetle durulması gereken bir olay. **İdris Can** İstanbul'da, **Tevfik Timur** Cizre'de, **Birtan Altunbaş** Ankara'da, **Haydar Arman** kapalı cezaevinde, **İhsan Başboğa** Ankara Anafartalar Karakolu'nda, **Ali Rıza Aydoğan** İstanbul Beyoğlu Emniyetinde, **İbrahim Ateş** Mersin'de, son olarak da **İmran Aydın** Ankara'da emniyette ve karakollarda ölmüşlerdir.

İşkence sıradan bir olay durumuna getirilerek, toplum, işkenceye alıştırılmak isteniyor. Yetkililerce, her ne kadar, 1991 yılının demokratikleşme yılı olacağı, düşünce suçlarının kaldırılacağı, genel af çıkarılacağı söyleniyorsa da, emniyetlerde, karakollarda öldürmeler sürdükçe inandırıcı olamıyorlar ve artık onlara kimse inanmıyor; çünkü her şey sözde kalmaktadır. Kaldı ki, Türkiye Büyük millet Meclisi'nde yeni kurulan İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu niçin kuruldu, ne iş yapar, neleri inceler; bunu gerçekten çok merak ediyorum.

İşkencenin bir sorgulama yöntemi olduğu, işkenceyle ölüm olaylarının sürüp gittiği artık herkesçe biliniyor; çünkü mızrak çuvala sığmıyor artık. İşkence ve baskı, toplumu sindirmede, hak arama çabasından alıkoymada, korku toplumu yaratmada kullanılan bir yöntem olarak sürüp gitmektedir. Ülkemizde artık, insan hakları değil, yaşama hakkının söz konusu olduğu günleri yaşamaktayız. İşkencenin önlenmesi, öncelikle devletin başta gelen görevidir. Eğer devlet bunu yapmıyorsa, işkenceye karşı mücadele etmek "Demokratım" diyen her insanın demokrasi görevi olmaktadır.

Değerli milletvekilleri, ikinci konu gözaltılar:

Öncelikle şunu belirtmek istiyorum. Bireysel te-

röre ve öldürmelere insan olarak karşıyım. Bu bağlamda Hulusi Sayın'ın öldürülmesini de huzurunuzda nefretle kınıyorum. Ancak, aynı nefretle kınadığım bir olay ise Hulusi Sayın'ın katili olarak, emniyetçe daha gözaltına alınmadan önce bir isim (Erol Özpolat) kamuoyuna lanse edildi.

11 Şubat 1991'de adı lanse edilen bu kişi sağlık kontrolünden geçirildikten sonra avukatları tarafından Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcılığı'na götürüldü, oradan Ankara Emniyetine götürüldü. Bilindiği gibi, gerek DGM yasası, gerek Anayasa, gerekse Ceza ve Yargılama Usul Yasalarının çeşitli maddelerinde gözaltı süresi 15 gündür. DGM'ce, önce 10 gün süre verildi, bu süreye 5 gün daha eklenerek15 güne çıkarılmasına rağmen bu kişi 24 günden beri Ankara Emniyeti'ndedir ve yargıç karşısına çıkarılmıyor. Muhakkak bir suç kabul ettirilerek çıkarılmak isteniyor. Çünkü öyle lanse etmişlerdi. Ankara'da olağanüstü hal ilan edilmediğine göre, ki ancak o zaman 15 günün üzerine çıkabiliyor gözaltı süresi, neden bu kişi 24 günden beri Ankara Emniyetinde ve zorla bir suç kabul ettirilmek isteniyor?

Yasalar uygulanmak için mi, yoksa paspas gibi çiğnenmek için mi konur? Bunu merak ediyorum. 24 kişinin 148 günlük sağlık raporunu aldığını düşünürsek, gerçekten bu iddiaların boş iddialar olmadığını da göreceğiz. Şu anda Ankara Kapalı Cezaevi'nde bulunan, son günlerde alınıp, tutuklanan kişilerin çoğunun sağlık kurulu raporu vardır ve çoğu revirdedir. Bunu da bilgilerinize sunmak isterim. Eğer merak eden varsa sorar öğrenir.

Üçüncü konu: İnsan hakları değil, yaşama hakkının söz konusu olduğu olaylar dizisidir. Şırnak ve İdil olayları.

İnsanların tek geçim kaynağı olan kömür toplamada, tek üretim aracı olarak kullandıkları katırları vurulmaktadır artık. Kasım ayında gittim, gördüm orayı. Bir kömür ocağı sahibini memnun etmek için, devletin asfalt yolunu değiştirip, başka yerden geçiren o devlet anlayışı en başta bu insanlara sahip çıkmalıydı. Bunu göremediğimin üzüntüsünü burada belirtmek isterim. Onları ve onların içindeki ortaklarını da gerçekten teşhir ederseniz iktidar olarak gerçekten siz olumlu puan alırsınız diyorum.

Veli Aksoy (İzmir) : Hangi ANAP'lı milletvekili? Kimse, onu da açıkla?

K. Ateşoğulları : Mehmet Emin Açar kimse, onun ortağı, onlar kendilerini bilirler. O yolu gördüm. Çünkü dört günlük gezimde orada insan hakları değil, artık yaşam hakkının sözkonusu olduğunu gözlerimle gördüm. Eğer inanmayan varsa Uludere'ye, Eruh'a, Şırnak'a giderler ve görürler. Böylece baskı, işkence, ölüm olayları yaratılarak yaşama hakları ellerinden alınmakta ve insanlar tek geçim kaynaklarından edilerek Botan'ın insansızlaştırması programı çerçevesinde zorla göçe zorlanmaktadırlar; olayın özü bu.

Sonuç olarak şunu diyorum:

Güzellikleri ve değerleri yaratan insanoğlu; ama yıkan yine insanoğludur. Oysa çağımızın insanı bu olmamalıdır. Şu hepimizce iyi bilinmektedir. İnsan hakları, tüm insanlık için geçerli, insanlar için gerekli temel bir haktır ve hepimiz için geçerlidir. İnsan haklarına saldıranların bile günü geldiğinde bu haklar ve onun güvencesine ihtiyaç duyduklarını tarih göstermiştir, göstermektedir.

AGİK'i imzaladık, Paris Şartı'nı imzaladık ve Meclis Başkanlığınca da hepimize dağıtıldı. Hoşgörünüze sığınarak üçüncü sayfasından bir bölüm okuyacağım:

"İnsan Hakları ve temel özgürlüklere her insan doğduğu anda sahip olur. Bunlardan feragat edilemez ve hukukun güvencesi altındadır. Yönetimin ilk sorumluluğu, bunları, gelebilecek zararlardan korumak ve geliştirmektir. Bunlara saygı, aşırı güçlü bir devlete karşı asli bir teminattır. Bunlara riayet olunması ve eksiksiz işlerlik kazandırılması özgürlük, adalet ve barışın temelidir" denilmektedir.

Hükümeti ve özellikle de İçişleri Bakanını göreve çağırıyorum. Şiddetin her türlüsünün toplum yaşamından çıkarılmasını diliyor, tümünüze; özellikle insan haklarına saygılı tüm insanlara saygılar sunuyor, teşekkür ediyorum.

TBMM, 6 Mart 1991

SBP İZMİR MİLLETVEKİLİ KEMAL ANADOL

Yurttaşlıktan atılanların hakları iade edilsin

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bugün burada hepimizi ilgilendiren insani bir konuya değinmek için sözaldım. Bu sorun, politik göçmenlerin, yurt dışında bulunan insanlarımızın içinde bulunduğu insanlık koşullarına uymayan kötü durumlardır.

Öncelikle şunu belirtmek istiyorum: Sayın Başbakan da buradayken, Sayın Bakanlar Kurulu üyeleri buradayken, Yüce Meclise bu konuyu dile getirişimdeki amacımın asla bir polemik yaratmak olmadığını, bu sorunun bir an evvel çözümlenmesi için gösterdiğim hassasiyeti belirtmek amacıyla çıktığımı ve sizlere bu amaçla maruzatta bulunmak istediğimi söylemek istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, madde 13; "Herkes, kendi ülkesi de dahil, herhangi bir ülkeyi terk etmek ve ülkesine dönmek hakkına sahiptir" diyor. Yine İnsan hakları Evrensel Bildirgesi, 10. madde; "Herkesin tam bir eşitlikle ve yansız bir mahkeme tarafından, hakça ve açık yargılanmaya hakkı vardır" diyor.

Değerli arkadaşlar, 12 Eylül'de yapılan askeri darbeden sonra, çeşitli mahkemelerde davası olan veya olmayan, sağcı, solcu, islamcı; siyasal yelpazenin neresinde olursa olsun Türkiye Cumhuriyeti uyruğunda bulunan çeşitli yurttaşlar, ülkeyi terk etmişlerdir. Aradan on seneyi aşkın bir süre geçmiştir ve bunların bazıları ülkeye dönmüş; ancak yurttaşlıktan çıkartılanlar bu olanaktan yoksun kalmışlardır. Neden?

Değerli arkadaşlar, Yüce Meclisin değerli üyeleri, 1964 yılında yürürlüğe giren Türk Vatandaşlığı Kanunu, yurttaşlığın nasıl kaybedileceğini, düzenlediği maddelerle ortaya koymuş; ancak, 1964'te yürürlüğe giren kanunda, 12 Eylül'de iktidara el koyan cunta, 1981 tarihinde, 2383 sayılı yasa ile bir değişiklik yapmıştır. 26.maddede yapılan bu değişiklik sonucunda, üç ay içinde yurda dönmesi istenen kişiler, dönmedikleri takdirde vatandaşlıktan çıkartılacağı hükme bağlanmış ve bu süre, o ülkede sıkıyönetim var ise, bir aya indirilmiştir.

Aynı şekilde, Milli Güvenlik Konseyi tarafından değiştirilen bu Kanunun 35. maddesi, bu gibiler Türkiye'de yerleşmemek ve genel hükümlere tabi olmak şartıyla, Türkiye'ye gelebilirler diyerek, emredici hükmüyle, yurttaşlıktan çıkartılan eski Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının bile Türkiye'ye yerleşmemek koşuluyla, gelebileceklerini hükme bağlamış durumdadır.

Bu durumda, bu kadar açık mevzuata rağmen, uygulama çok yanlış ve insanlıkdışı bir niteliğe bürünmüş, Türkiye Cumhuriyeti'nin dışarıdaki itibarını zedeleyecek bir uygulama biçimi, hepimizin vicdanını rencide eder hale girmiştir.

Yüce Meclisin değerli üyeleri, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kabul edilişinin 40.yıldönümünde, 10 Aralık 1988 günü, yurttaşlıktan çıkarılan ve haklarında kovuşturma olan 5 eski Türkiye Cumhuriyeti yurttaşı, Atatürk Hava Limanına gelmişler; ancak kendileri, aynı uçakla geriye gönderilmişlerdir.

Şimdi burada çok ilginç bir noktaya Yüce meclisin dikkatini çekmek istiyorum. Emniyet Genel Müdür Yardımcısı Hamdi Ardalı, bir genelge yayınlayarak, aşağıda isimleri bulunan kişilerin görüldükleri yerde yakalanmasını Emniyet Teşkilatı'ndan ister ve bu isimler, Türkiye'nin bütün giriş-çıkış kapılarına bildirilir.

Zaman geçer, sayın Hamdi Ardalı, Emniyet Genel Müdür Yardımcılığından İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne atanır ve İstanbul Emniyet müdürü Hamdi Ardalı görevi başındayken, kendi yayınladığı genelgeye göre, görüldükleri her yerde yakalanmasını istedikleri, hakkında soruşturma, kovuşturma olan kişilerin geldikleri uçakla geri gönderilmelerini sağlayarak, kendi verdiği emre kendisi uymayarak suç işler.

Ben mecliste basın bürosunda basın toplantısı yaparak suç duyurusunda bulundum ve suç duyurumu iki yıl önce bir dilekçeyle İstanbul Cumhuriyet Savcılığına gönderdim.

İstanbul Cumhuriyet savcılığı dilekçeyi Bakırköy Savcılığına "Suç mahalli orasıdır" diyerek havale eder. Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı da yaptığı inceleme sonucunda, Hamdi Ardalı'nın yaptığı eylemin Türk Ceza Yasası'nı ihlal anlamı taşıdığı kanaatine varır ve Adalet bakanlığından Hamdi Ardalı hakkında dava açılması için izin ister ve Adalet Bakanlığı izin vermez.

Şimdi arkadaşlar, vatandaşlıktan çıkartılan kişiler hakkında dava açılmıştır. Türk Ceza Kanunu'nun hükmü sarih: Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde suç işleyen herkes, uyruğu ne olursa olsun, ister Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı, ister Alman uyruklu, ister İran uyruklu, ister haymatlos davalarına bakmaya yetkili mahkeme Türkiye Cumhuriyeti mahkemeleridir.

Şimdi, Türkiye Cumhuriyeti yargı organında davası bulunan kişiler, vatandaşlıktan çıkarıldılar diye Türkiye'ye gelmek istediklerinde, yani "Bizi yargılayın, hapse girmek istiyoruz" diye ülkeye'ye geldiklerinde bunları geri göndermek, Türkiye Cumhuriyeti Yasama Organından çıkan, TBMM'den çıkan şu anda yürürlükte bulunan herhangi bir yasayla, yönetmelikle, düzenlemeyle ortaya konmamıştır. Türkiye'deki uygulama da böyle değildi. Bu uygulama yeni oluyor. Ancak bu bile çifte standart bir uygulamayla olmaktadır. Bir örnek vermek istiyorum...

Sanatçı Cem Karaca, hakkında dava açıldığı için yurttaşlıktan çıkartılmıştır. Daha sonra Cem Karaca Türkiye'ye gelir, Fethiye kıyılarından sahile çıkar, ağır ceza mahkemesi sorgulamasını yapar, serbest bırakır, daha sonra Cem karaca Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlığına alınır ve şu anda mesleğini serbestçe ifa eder, bizden farksız bir durumdadır; doğru muamele budur, bunu eleştirmek için söylemiyorum; ama aynı durumda olan sendikacı Mehmet Karaca Türkiye'ye gelir, hakkında dava açılmıştır, "Benim hakkımda dava açılmıştır, yargılanmak istiyorum" der, bindiği uçakla geri gönderilerek Türkiye'de yargılanma hakkı kendisinden esirgenir. Mehmet Karaca'ya uygulanan muamele yasa dışıdır, Cem Karaca'ya uygulanan muamele yasalarımıza uygundur.

Ben burada diyorum ki; Hükümetten maruzatım şudur: Çifte standart olmasın, uygulama eşit olsun, Cem Karaca'ya uygulanan yöntem diğerlerine de uygulansın diyorum.

Değerli arkadaşlarım, Mehmet Akif'ten Nazım Hikmet'e kadar, sağcı, solcu, islamcı, ideolojisi ne olursa olsun, geçmişte Türkiye'nin yetiştirdiği en üstün, en değerli insanlar, yurtdışında vatan hasreti çekerek, bunu edebiyatımıza hediye etmişlerdir. Şiirlerinde terennüm etmişlerdir. Şu anda, kim olursa olsun, ideolojisi ne olursa olsun, vatan hasreti içinde bekletilmesinler.

Önce, Konsey zamanında çıkarılan bu antidemokratik yasalar, Paris-Şartına, İnsan hakları Evrensel Bildirgesi koşullarına uyarlansın, yeni yasalar hazırlansın, -İnsan Hakları Komisyonu de olumlu bir adımdır, bu komisyonun teşekkülünü olumlu bir adım olarak karşılıyorum- İnsan Hakları Komisyonu bunu düzeltsin diyorum. Özellikle hükümetten, bu konuda Meclise ciddi tasarılar sevk etmesini istiyorum. Bu kanayan yara dinsin, bitsin. Türkiye Cumhuriyeti'nin de, dışarıda sarsılan itibarı yerine gelsin istiyorum.

Bunu belirtmek için sözaldım; hepinize teşekkür ediyorum.

TBMM, 13 Mart 1991

Global Ekolojik Sorunların Sınıfsal İçeriği

(Talat Ulusoy'a Yanıt)

Kağan Güner

BİRLİK" dergisinin 3.sayısında Talat Ulusoy İmzasıyla yayınlanan yazıya yanıt olarak kaleme aldığım bu makale,program tartışmalarına da geç bir katkı amacını taşımakla birlikte, gitgide hakim bir anlayış haline gelen Avrupa-Merkezci düşünce yapısının çağdaş kimlik adına yenı oluşan parti içinde farklı alanlarda şekillenmesinden duyduğum kaygıları da yansıtmaktadır.

Yanıt olarak aktardığım düşünceler alt başlıklar halinde daha önce "Sosyalist Birlik" dergisinde yayınlanmıştı. Bir ön not olarak, açıklamasına tekrar girmek istemediğim bir nokta,"çevreci" ve "yeşil" farklı tanımlardır. Bu kavramları, Türkiyedeki Yeşiller partisi zaten yeterince karıştırmışken, sosyalıst kesimden yazarların da karıştırması benim için üzücü olmaktan öteye gidemiyor.

İlk olarak: T.Ulusoy'un yazısındaki yanlış bilgilendirmelere değinmek istiyorum. Deniliyor ki: "...Sosyalist ülkeler üretim ilişkilerinde ve üretim tarzında devrim yaptı, üretim araçlarında değil.

Sosyalist ülkelerin, üretim ilişkilerinde ve üretim tarzında "1917 Ekim Devrimi" dahil olmak üzere yaptıkları herhangi bir devrim sözkonusu değildir. Eğer sözü edilen devrim gerçekleşseydi bu üretim araçlarınında devrimi demek olurdu. Üretim ilişkileri-işçinin konumu-üretim araçları, bir üçgenin köşeleridir. Üretim araçlarının gelişim tarihi, üretim ilişkilerinin zorunlu dayatmasıyla paralel bir süreçtir. Yani Bay Ulusoy, üretim araçlarının tasarımında ve hatta ergonomik normlarında sınıfsal bir temel sözkonusudur. Bu yüzden Proletkult'un tüm karşı koymalarına rağmen, Lenin'in Taylorist yöntemleri bir üretim tarzı olarak uygulamaya koyması ve Taylorist-Fordist üretim tarzının proleterya diktatörlüğü altında asimile edileceğini savunması,bir üretim tarzı devrimine tekabül etmez.Keza görüldü ki, bu asimilasyon gerçekleşemedi.Bunun içindir ki Proleterya'nın kültürel hegemonyası oluşamadı.Tek başına politik hegemonya kavramı ise daha Lenin zamanında bir parti bürokrasisine dönüşerek Stalin döneminin dikta koşulları oluştundu. Bu dönem Kronstad katliamına da denk düşer.Bu küçük ve önemli detaylar, Sosyolizmin çağımızdaki bunalımlarına da ışık tutar.

İkinci olarak "...sosyalist ülkelerin kapıtalizmden miras aldıkları, teknik ve teknolijilerin doğa sömürüsüne dayanan ve aşiri atik bırakan karakterinin," en önemli boyutu, insanın yabancılaşmasına önemli bir zemin hazırlamasıdır. Bu yabancılaşmış insan prototipi, insanın kendi organizmasını merkez görmesi ve doğa ile olan ilişkilerinin körelmesi ile örtüşür. İnsanın kendi organizması içinde yapacağı sıçrama ki bu bence üretim kendisinin bir sanat ve tasarım pratiğine dönüşmesi ve dönüşümün tasarımcısı ve sanatçısının, işçinin kendisi ve kendi pratiği olması demek olan çevre sorunlarının nihai çözümüdür. bu: işbölümünün ve sanatçı denen özel kişilerin ve bunların kurumlarının ortadan kalktığı,komünist toplumun amaçlanmasıdır.

Özetlenen paragrafta ise deniyor ki: "... Günümüzün global ekoloji sorunları, tarihsel olarak sınıfların eyleminden değil, insanlığın gelişim süreci boyunca insan eyleminden doğmuştur." Buna benzer açıklamaları bir

süre önce de Sayın Kutlu'dan izlemiştik. Ya da bir başka cepheden Gülnur Savran 11.Tez dergisinin 10 ncu sayısında diyor ki: "... Herhangi bir toplumsal kategorinin özgül çıkarlarını ifade etmedikleri ölçüde, barış ve çevre hareketlerinin sosyalist hareket tarafından tümüyle özümsenmesi olanaklı ve bunda bir sakınca yok. "Sosyalizmin, çağımızdaki çok bilinmeyenleri bir denklem olarak önümüzde duran, sorunlar yumağındaki çevre başlığı, muhafazakar sosyalist kesimlerce bir program maddesi olarak algılanırken, yenilenmeci anlayışların bakışında da özünün boşaltıldığı bir kavrama dönüşmektedir. Sonuçta her iki yaklaşımda sorunun ince detaylarındaki sınıfsal kökeni görmemektedir. Çağımızın sorunlarını klasik marksist literatürünün klişeleşmiş kuralları ile açıklamaya çalışanların bu çabalarında başarılı olamayacakları gibi yenilenmecilik adına sosyalizm ile kapitalizm mantığını buluşturmaya çalışanlarda, insanlığın önüne yeni ufuklar açmakta yetersiz kalacaktır.

Önümüzdeki yeni dönem, her iki anlayışın ortasından çizilen bir hat üzerinde ve teorik birikimlerin ışığında: sosyalist-yeşil bir perspekti ve oluşacaktır. Bu, kapıtalizmin radikal eleştirisi ve bu eeleştiriye bağlı örgütlenme modelleridir. Reel sosyalist pratiklerin bugüne kadarr çevre sorunlarını önemsememesi ya da marksistlerin yeşillere kuşkuyla bakması, sosyalist yenilenmecileri sınıfsal çözümlemelerden tümüyle koparması gerekmiyor.

Yine bir başka paragrafta deniyor ki: "Green Peace'ın Türkiye'de bir şubesinin bulunmaması, ekolojik sorunlarla savaşımda bir eksıklık olduğu kadar, hem Türkiye'de çevre hareketinin hem de demokratikleşmenin zayıfladığınıngöstergesidir..."

Aynı tartışmayı 87'de Dalyan eylemine gitmeden önce yaşamıştık."Dalyan'a Greenpeace gelirse karşılamaya gidelim" diyenler vardı. Kendi potansiyelıne güvenmeyen ve dünyada Avrupa'dan bakan bu anlayış son zamanlarda Filistin sorununu bile Birleşmiş Milletler yoluyla çözmeye yöneldi. Bay Ulusoy, son kertede Greenpeace, profesyonel bir şirkettir.Bu kurumu küçümsemek anlamında kullanmıyorum bu tanımı. Fakat, eğer sosyalist bir partinin çeevre politikasından söz ediiyorrsak, nihai bir çözümü amaçlıyorsak: Birincisi kendi güçlerimizi geliştirmeye yönelmeli, İkincisi Batının artık birbirleriyle iletişim ağlarının koptuğu profesyonel kurumları da aşan örnekler ortaya koymalıyız.Batı'nı insan hakları kurumları ile Güney Amerika'nın insan hakları kurumları arsınnda farklar ya da Batıdaki kurum ve partilerin ısrarla görmezlikten geldikleri, Niikaragua devriminin ekoloji cephesi bu söylediklerime bir cephe oluşturabilir. Ya da Sovyetler Birliği'nden söz etmişsiniz. Bugün Sovyetler Birliğindeki en güçlü çevre hareketi Greenpeace değil,Anorka-Yeşilerdir. Almanya Yeşiller Partisi'nin son seçimlerdeki yenilgisi Yeşil idelojinin krizinide bir ölçüde açıklarken, Petra Kelly Sosyal Demokratların yeşil idelojiyi çok daha ustaca kullandıklarını açıkladı. Ama bu idelojinin içini boşaltma pahasına. Avrupa'nın en güçlü yeşiller partisi olarak "Slovenya Yeşiller Partisi" ortaya çıktı. Bu partinin desteğiyle enerji bakanı olan Miha Tomsic bir Yeşil-Komünisttir. Sadece Çekoslovakya'da 90'ın üzerinde çevreci ve Yeşil örgüt mevcut iken artık yeşılleri hala sınıflar üstü ve tek bir hareket olarak görme alışkanlığından lütfen vazgeçelim.

Yakın gelecekte Doğu Avrupa'dan gelecek olan yeni dalga, üçüncü dünyanınayağa kalkması ile birleşirse, gerçekten yeni ufuklar açabilecek. Bu Avrupa Birliği sürecinide dönüştürecek olan bir dönem olabilecek. Konumuz "Türkiye" olduğunda ise, Kaagarlitsky'nin Antony Barnett'a dediği gibi "Bakışımızı üçüncü dünyaya çevirmek zorundayız." Yeni partinin, bu anlayışı kavrayıp kavramaması, geleceğini ve çizgisini belirleyecektir.

Kentler Yağmalanıyor

SAFFET UYGUR

Kentlerimiz hızla büyüyor... Binaların yanyana dizilmesi, insanların belli mekanlara yığılması kentleşme ise, hızla kentleşiyoruz...

Bu hızlı gelişimle birlikte sözcük dağarcığımız da genişliyor. Gecekondu, kaçak yapı, arazi mafyası, kent rantları, gökdelenler, imar affı, arabesk kentleşme, SİT alanları vb. sözcükleri daha sık, daha anlamlı kullanır olduk.

Özellikle büyük kentlerimizde, İstanbul, Ankara, İzmir'de kentlerimizin etrafı izbe beton kuşaklarla çevriliyor. Kentlerimizin doğal çevresi, yeşil alanları, tarihsel dokusu, altyapısı, ulaşımı, havası tahrip ediliyor; insanlarımız yaşadıkları çevreye yabancılaşıyor.

Toplum olarak, siyasetçiler olarak gecekondu olayını çok konuştuk... Hem kentleşmeye bakışımızda, hem gecekondu olayında sosyalistler olarak, devrimciler olarak sınıfta kaldığımız açık. Çünkü bu gidişi biz de teşvik ettik. Halkımızın (!) yardımına koştuk. Burjuvazinin emekçileri gecekondu düzeyinde yaşamaya mahkum etmesinin anlamı açıktı, ama bizim de asgariden sosyal konutu öne çıkarmamız gerekiyorken, dümen suyuna kapılmamızın hiç bir bilimsel dayanağı yoktu.

Gecekondu herşeyden önce geri bir yaşama razı olmaktı. Modern altyapıdan, yeşil alanlardan, oyun bahçelerinden, sosyal kültürel tesislerden mahrum mekanlarda, insanlarımız hem kente yabancılaştılar, hem de kent toprağının yağmalanmasına vesile oldular.

İranlıların Zurabad, Meksikalıların COLONIA PROLETARIA diye adlandırdıkları bu ilkel mekanlara neden GECEKONDU dediğimiz bile belli değil. Çünkü özellikle son yıllarda hiçbirisi gece yapılmıyor. İlk yıllardaki gibi derme-çatma halleri de yok. Bilinen kaçak beton binalar güpegündüz yapılıyor, fırsat yakalandıkça katlar da çıkılıyor. Ve bütün bu plansız, projesiz iğreti ve iğrenç yapılar sorumluların gözleri önünde üreyip duruyor. Devlet ses çıkarmıyor, belediyeler önlemiyor, önliyemiyor(!)

Herkesin karşı olmasına rağmen bu hoyrat gelişme tüm hızıyla nasıl devam ediyor?

Önlenemez nüfus artışının baskısı, politik istismarlar, kent kültüründen yoksunluk, emekçileri geri mekanlara bağlıyarak sömürüyü kolaylaştırma gibi nedenleri sıralamak mümkündür. Ancak bizim özellikle üzerinde durmamız gereken çok önemli bir neden var ki, bu konu çoğunlukla dikkatlerden kaçmıştır. KENT RANTLARININ PAYLAŞIMI - YAĞMALANMASI ...

Herkesin gözü önündeki kaçak yapılaşma büyük ölçüde kamu arazilerinde gerçekleşiyor. Peki daha dün Anadolu'dan gelen insanlar, nerenin kamu arazisi olduğunu kimden öğreniyorlar? Ve bu alanları kendiliklerinden, berdava olarak mı işgal ediyorlar?

Kent topraklarının yağmalanmasını, hiç bir geçerli belgeye dayanmadan satılmasını sağlayan mafyalar devletin sorumlu elemanlarıyla iç-içe çalışıyor. Yuvarlak sözlere gerek yok... Milli Emlak Müdürlüğü, Tapu Sicil Müdürlükleri bu mafyalarla ortak olmuşlar. Belediyeler, belediye meclis üyeleri, zabıtalar, kolluk kuvvetleri bu yağmanın tarafları arasında ... Yoksa örneğin bir Sultanbeyli nasıl ortaya çıkabilirdi? Mülk tutkusu ile gözü dönmüş, hiçbir değer yargısı tanımayan güruhlarla ortaklaşa yapılan yağmayı ve kent yaşamını felç eden kaçak yapılaşmayı sürdürenleri, rant vurguncularını, bu kenar mahalle rantiyerlerini tanımak gerekiyor.

Kent çevrelerinde bu kalabalık çirkinlikler gelişirken ve hiçbir emeğin ürünü olmayan rantlar en kaba yöntemlerle paylaşılıp sermaye birikimine temel olurken kent merkezlerinde - daha ince yöntemlerle de olsa - benzeri gelişmeleri birlikte yaşıyoruz. İstanbul'umuzu tarihsel kimliğinde antik dokusundan, doğal çevresinden kopartıp

ne idüğü belirsiz bir çağdaşlığa götürmenin hesabını yapan ANAP iktidarı, kent çevresindeki rantları küçük mafyalara yedirmenin gölgesinde esas kent merkezindeki rantları tekellere, iktidar elitlerine yağma ettirmenin yeni oyunlarını tezgahlıyor.

Büyük iş merkezleri, plazalar, gökdelenler, dev oteller için rant yaratma, kamuya ait rantları, İstanbul'u Ortadoğu'nun iş ve eğlence merkezi yapmayı planlayanlara peşkeş çekme hesabıyla İMAR KANUNU DEĞİŞİKLİK TASARISI TBMM'ne getirilmiştir. Taslak özünde rant bölüşümünün. bu bölüşümün kavgasının taslağıdır. Çünkü evvelce yerel yönetimlere devredilen imar yetkisi, yani rant yaratma yetkisi yeniden merkeze alınmaktadır. Böylece yöre halkından, yerel kurum ve kuruluşlardan, bilim çevrelerinden, baskı gruplarından habersizce ve kolaylıkla yağma yapılabilecek, kentlerimiz içinde yaşayan bizlere rağmen yeniden biçimlendirilecektir.

Kentleri büyüten, ama insanımızı çirkin büyüklüklerin altında ezen, onu silikleştirip robotlaştıran anlayışa, yağma anlayışına, bu anlayışın sembolü olan ANAP'ın yeni manevrasına karşı koymak gerekiyor. Karşı koymak için de kent ve kentleşme olgusuna yaklaşımımızı bilinçli ve bilgili biçimde yeniden belirlememiz gerekiyor.

Kentlerde örgütlenmeyi esas alan Sosyalist Birlik Partisi'nin büyük il örgütleri, ilçe örgütleri bu meseleye ağırlıklarını koymak zorundadır. Önümüzdeki günlerde SBP, kent halkıyla, duyarlı çevrelerle, meslek kuruluşlarıyla ve yerel yönetimlerle birlikte **kentlerimizi yeniden ve azgınca talan edecek olan imar yasa değişiklik tasarısına** karşı bir mücadele başlatmalıdır. Aksi takdirde iş çığırından iyice çıkacaktır. Bu ise kent halkının yerel insiyatifler oluşturarak ve gerçekten kent hemşehrisi olma bilinciyle davranmasına bağlıdır. Bize çok görev düşeceğe benziyor.

Batman Rolündeki Joker'e Dikkat !

S.Bulut

1 Mart tarihli gazetelerde Reuter kaynaklı bir resim yayınlandı : Orta yaşını geçmiş bir Kuveytli, bir eliyle sopasını kavradığı Amerikan bayrağını, öbür eliyle tiyatrovari bir hareketle havaya kaldırıp huşu içinde (kendini teslim edercesine) öpüyor. Adamın, giyim kuşamının yerindeliğine, sakin yüz ifadesinin yapmacıklığına bakılırsa, savaşmayan Kuveytlilerden biri olmalı bu. Bayrağın tutuluş biçimi, "öpüş"ün havada, herkese göstermek istermiş gibi havada gerçekleştirilmesi, bunun kendiliğinden, doğal bir tavır olmaktan çok, düzenlenmiş bir mizansen olduğu izlenimini uyandırıyor.

Ülkesi işgal edilmiş bir Kuveytlinin, bu işgalden kurtulmada başrolü üstlenen Amerika'nın bayrağını öpmesi doğal olabilir. Yani anlaşılır bir şey bu. Ama bu an, fotoğraflanıp dünyanın gözü önüne konulduğunda olayın doğallığı bitiyor. Boyutları ve içeriği birdenbire değişiyor. Mitik bir anlam kazanıyor.

Fotoğrafın düz anlamını, fotoğraf altyazısı şöyle veriyor: "... Bir Kuveytli, ABD bayrağını öperek şükran sundu."

Büyük mitlerin yaratılmasına ya da devam etmesine katkıda bulunan bütün resim, yazı ve işaretler hep görüneni söylemeye çalışırlar. Aysbergi, görünen kısmıyla buzdağı, ya da yüzer bir buz parçası olarak tanımlar ama, suyun altındaki 4/5'lik kısma hiç değinmezler. Bu mizansen fotoğrafın, alt yazısı da bundan farklı değildi bana kalırsa...

Öte yandan, bütün mitsel olay, olgu ya da gösterilerde, görünen anlamın ötesinde söylenmeyen ama hissedilen bir anlam vardır. Dilbilimde gösterge olarak tanımlanan, benim, "hissedilen" olarak tanımlamak istediğim bir anlam.

Fotoğrafta her şey normal gibi. Ülkesinin işgalden kurtarılması harekatının başını çektiği için, bir Kuveytli bayrağını öperek Amerika'ya şükranlarını sunuyor. Fotoğraf da görünüşte böyle bir anı tespit etmek ister gibi. Her şey gayet masumca... gibi! Ama sonuçta ortaya çıkan değer ve anlam, artık sadece "şükran"la sınırlı değil. Masumluktan, şeytanlığa bir sıçrama var.

Söylenen ile ... söylenmek istenenle yer değiştiriyor.

Bütün büyük mitlerin temel işleyişinde olduğu gibi, tam anlamıyla bir anlam çevirmesi, rol alma olayıyla karşı karşıyayız.

Bu rol alma olayının nasıl gerçekleştiğini açıklamaya çalışırsak, kısaca şunları söyleyebiliriz sanırım: Ortada bir bayrak öpme olayı var. Nedir bayrak öpmek? Bayrağa saygı ve sevgi göstermektir. Onun gösterdiği değerlere teslim olmaktır. Burada bir bayrağı selamlamakla öpmek arasındaki farkı düşünüyorum... Selamlamak, bayrağın temsil ettiği değerlere daha mesafeli durma olanağı tanıyabilir ama öpmek, sarılmak öyle değil. Bayrağı öpmek,

onun değerlerine teslim olmaktır bir yerde.

Bayrağı öpenin konumu iki açıdan önemli: a) Ülkesi işgal edilmiş bir Kuveytli olması, b) öpülen bayrağın temsil ettiği ulusun dışından, bir başka ulustan olması. Yani Amerikalı olmaması.

Amerikan bayrağını öpen, ama Amerikalı olmayan kişi, bayrak öpmenin kendi bütünlüğü içinde geçerli anlam ve değerlerinin, Amerikan imajı için çalınmasına aracılık etmiş oluyor. Aynı zamanda mesaj adresinin, "bütün dünya" olarak belirlenmesini sağlıyor. Öpenin bir Kuveytli olması ise, bütün bu çalmalara tarihten ve toplumsal yaşamdan "hukuki" bir dayanak sağlıyor. Şahinin, bayrakla örtülerek güvercin diye sunulmasına olanak veriyor.

Böylece, fotoğrafın altına yazılmayan ama hissettirilen, söylenmek istenen mesaj şu şekilde oluşuyor: "Amerika, ulusların ulusudur. Uluslarüstü bir ulus. Kardeş kavgalarını ayıran, hak, hukuk davalarına bakan bir büyük birader. İşte mağdur edilmiş bir Kuveytli, Amerikan bayrağını öperek şükranlarını sunarken, bu büyüklüğümüzü bütün dünyanın önüne bir kere daha seriyor."

Şurası unutulmamalı ki, hiç bir mit, tümüyle hayattan kopuk olarak inşa edilemez. Onun için mitleri safsata olarak değerlendirmek, yanlış olur. Önemli olan, belli temeller üzerinde yükselen, belli bir düşünme biçimini, mitik bilgi üretme biçimini açığa çıkartabilmek.

Batman rolüne soyunan Joker'i görmek ...

Ve rest diyebilmek !

Okunması Yarına Bırakılamayacak Bir Kitap

Serpil Aslan

Ahmet İnsel'in "Türkiye Toplumunun Bunalımı" adlı çalışmasından sözetmek istiyorum. Bu kitap, konusuna kapağından giriyor. Kapaktaki fotoğraf şapka devriminin yapıldığı günlerde çekilmiş. Sivas'ın posta memurlarından Nazım Bey'le, okul müdürlerinden Yılmaz Bey, el sıkışarak objektife poz veriyorlar. Fötrleri, frakları, yaka mendilleri, baston, ceket, pantalon ve ayakkabıları ile "yeni"liklerini tab ettiriyorlar. Her şeyleri yeni, evet ama üstlerine "oturmamış". Üstlerine oturmayan, Cumhuriyetin bu devrimleri, toplumumuzun bugünkü bunalımına çok iyi işaret ediyor bir anlamda. Fotoğrafın hemen altına yerleştirilen, kitabın adı da buna gönderme yapıyor sanıyorum: "Türkiye Toplumunun Bunalımı".

Yazar, 1980'ler Türkiyesi için şöyle bir saptama yapıyor: "Bugün Türkiye toplumunun yaşadığı bunalım, bir yüzyıllık çağdaşlaşma macerasının en önemli anlarından biridir. Toplumun önündeki yüzyıllık ufku bütünüyle değiştirebilecek, çağdaşlaşma sürecinin bambaşka bir mecraya dönmesine yol açabilecek güç ve derinlikte bir tahayyül bunalımının içinde bulunuyoruz. Kabarık bir işsiz kitlesi; çok yüksek ve istikrarlı bir enflasyon oranı; Millet Meclisinden Cumhurbaşkanına, Tapu İdaresinden bakanlıklara kadar toplumun nezdinde prestijini yitiren bir devlet teşkilatı; hapishanelerde çürüyen siyasal tutuklular; Doğu'da altı yıldan beri düzenli askeri birliklere karşı yürütülen bir gerilla savaşı; kültürel kimlik bulanıklaşması gibi hepsi tek başlarına çok önemli olan olguları da içeren, ama onlara indirgenemeyecek bir toplumsal varoluş anlamı, bunalımı bu..." (S.9)

Öncelikle belirtmek istediğim bir şey var: Eskiden sol, Türkiye'yi sadece üretim tarzı düzeyinde, ekonomist bir yaklaşımla tanımaya, tanımlamaya çalışırdı. Feodalizm mi kapitalizm mi / Ulusal burjuvazi mi, komprodor burjuvazi mi? tartışmaları sanırım herkesin belleklerindedir. Bu tartışmaların, bu sınırlar içinde sürdürülmesinin ne sol hareketlere ne de topluma bir hayrı dokunmadı. Bugün sol, Türkiye'yi bu sınırların dışından, tek bir düzeyde değil, siyasi, kültürel vb. çeşitli düzeylerden değerlendirme çabası içinde. Dönüştürmek istediğimiz toplumu tanımak açısından bunun önemi büyük.

Kitapta yer alan yazı başlıkları bile "geniş bakış"ın, "çok açılı" bakışın bir örneği gibi: "Devletin bekası için yürütülen çağdaşlaşma sürecinin toplumsal sorunları / Liberalizm, muhafazakarlık ve Türkiye'de toplumsal tahayyül / Laiklik, Cumhuriyet ve sosyalist hareket, Türkiye'nin kronik rejim bunalımı üzerine / Siyasal ve iktisadi bir bütün olarak devletçilik / Demokrasi üzerine."

Türkiye Toplumunun Bunalımı, okuması yarına bırakılmaylacak bir çalışma.

Türkiye Toplumunun Bunalımı. Ahmet İnsel.

Birikim yayınları

İstanbul 1990